

As Per DVV Clarification

Average percentage of courses that include experiential learning through project work/field work/internship during last five years

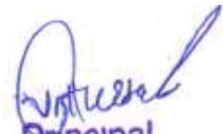
1.3.2.1. Number of courses that include experiential learning through project work/field work/internship year-wise during last five years

Clarification- As per guideline and SOP, reports of project work, field visits, internship are attached and data is updated.

2019-20	2018-19	2017-18	2016-17	2015-16
03	03	05	04	01

IQAC
Co-Ordinator
Sau.Sushilamai Kale Arts, Commerce
and Science College, Gautamnagar
Kolpewadi, Tal.Kopergaon /A. Nagar

Principal
Sau.Sushilamai Kale Arts, Commerce
& Science College Gautamnagar
Po.Kolpewadi Tal.Kopergaon /A. Nagar

कर्मवीर शंकरराव काळे एज्युकेशन सोसायटीचे,

**सौ. सुशिलामाई काळे कला,
वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, गौतमनगर**

दिनांक:-०३/०१/२०१९

जा.क्र. 186/A/2019

प्रति,
मा.व्यवस्थापक,
गौतम सहकारी बँक लिमिटेड,
गौतमनगर,पो.कोळपेवाडी.ता.कोपरगांव
जि.अहमदनगर.

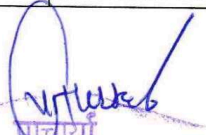
विषय:-Internship साठी विद्यार्थ्यांना परवानगी मिळणेबाबत..

महोदय,

आमच्या महाविद्यालयातील सन २०१८-१९ तृतीय वर्ष वाणिज्य मधील १० विद्यार्थ्यांना आपल्या बँकेत Internship साठी परवानगी देण्यात यावी.तसेच या विद्यार्थ्यांना बँकेच्या सर्व व्यवहारी विषयाची व बँकेच्या व्यवहारासाठी वापरात येणारे सर्व फॉर्मस संबंधी संपूर्ण माहिती द्यावी, ही विनंती.

Sr.No.	Student Name	Class
1	Aher Kanchan Sanjay	B.Com. III
2	Baravkar Shraddha Prakash	B.Com. III
3	Dushing Monali Nanashheb	B.Com. III
4	Gade Dattatray Ramesh	B.Com. III
5	Jagdale Pravin Somnath	B.Com. III
6	Kadam Akash Sambhaji	B.Com. III
7	Pingat Aadesh Babasaheb	B.Com. III
8	Salve Pooja Shyamrao	B.Com. III
9	Vighane Yogita Sainath	B.Com. III
10	Wagh Prasad Shivaji	B.Com. III

कळावे,

सौ. सुशिलामाई काळे, वाणिज्य
व विज्ञान महाविद्यालय, गौतमनगर
पो. कोळपेवाडी, ता. कोपरगांव

पो. कोळपेवाडी, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर, पिन - ४२३ ६०२

☎ (०२४२३) २६२६१२, २६२६१३, फॅक्स : (०२४२३) २६२६१२

E-mail - acscollege_gautamnagar@rediffmail.com | sskacscollge@yahoo.in

Id No. PU/AN/ASC/67/2002

Reg. No. ANR/BNK/134 Dt. 22-4-76

GAUTAM SAHAKARI BANK LTD., GAUTAMNAGAR

गौतम सहकारी बँक लि., गौतमनगर

- पोस्ट - कोळपेवाडी - ४२३ ६०२, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
- POST : KOLPEWADI - 423 602, TAL. KOPARGAON, DIST. AHMEDNAGAR (M.S.)
- Phone No. : 261266, 262377
- Fax : S.T.D. (02423) 262616
- Email : gautamsb12@rediffmail.com, gautambank@gmail.com

Ref. 658144/2018-19/11D

दिनांक: - ०५ / ०९ / २०१९

प्रति,
मा. प्राचार्या,
सौ. सुशिलामाई काळे कला, वाणिज्य व
विज्ञान महाविद्यालय, गौतमनगर,
पो. कोळपेवाडी. ता. कोपरगांव,
जि. अहमदनगर.

विषय:—Internship साठी विद्यार्थ्यांना परवानगी मिळणेबाबत...
संदर्भ:—आपले दिनांक ०३/०९/२०१९ चे पत्र.

महोदय,

वरील संदर्भ पत्रानुसार आपल्या महाविद्यालयातील १० विद्यार्थ्यांना आमच्या गौतम सहकारी बँक लिमिटेड, गौतमनगर, पो. कोळपेवाडी. ता. कोपरगांव जि. अहमदनगर येथे ~~प्रज्ञासद्विषय~~ ^{Internship} साठी परवानगी देण्यात येत आहे. या Internship साठी विद्यार्थ्यांना कोणत्याही प्रकारचे आर्थिक मानधन देण्यात येणार नाही. तसेच विद्यार्थ्यांनी ~~प्रज्ञासद्विषय~~ ^{Internship} साठी आम्ही दिलेल्या वेळेत नियमित येणे व येथील शिस्तीचे पालन करणे बंधनकारक असेल.

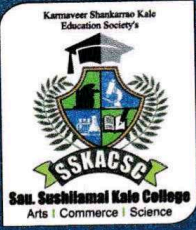
कळावे,

आपला विश्वासू

Bapusaheb Ghemud
Chief Executive officer

Gautam Sahakari Bank Ltd., Gautamnagar

Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's
**Sau. Sushilamai Kale Arts, Commerce
& Science College, Gautamnagar**

ISO - 9001-2015

Date 5/01/2019

To,
Principal,
Sau. Shushilamai Kale Arts, Commerce, Science College
Gautamnagar , Kolpewdi Tal- Kopargaon
Dist- Ahemadnagar

Subject: - Regarding students getting permission for Internship .

Reference: - Your letter dated 03/01/2019.

Sir,

As per the above reference letter, 10 students of your college were sent to our Gautam Sahakari Bank Limited, Gautam Nagar, Po. Kolpewadi, Tal. Kopargaon Dist. Ahmednagar for the internship program. Permission is being granted only for public opinion polls. Students will not be paid any kind of money for this internship. Also, it will be mandatory for the students to come regularly in the time given by us for the referendum and to follow the discipline here.

Let us know,

Yours faithfully,

Gautam Sahakari Bank

Sd/-

Principal

S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi,
Tal. Kopargaon, Dist. A. Nagar

Post. Kolpewadi, Tal. Kopargaon, Dist. Ahmednagar. Pin Code : 423 602

(02423) 262612, 299012 • website : www.sskacs.kskes.in • ID No. PU/AN/ASC/67/2002

• E-mail : acscollege_gautamnagar@rediffmail.com / sskacscollege@yahoo.in

Reg. No. ANR/BNK/134 Dt. 22-4-76

GAUTAM SAHAKARI BANK LTD., GAUTAMNAGAR

गौतम सहकारी बँक लि., गौतमनगर

- > पोस्ट - कोळपेवाडी - ४२३ ६०२, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
- > POST : KOLPEWADI - 423 602, TAL. KOPARGAON, DIST. AHMEDNAGAR (M.S.)
- > Phone No. : 261266, 262377
- > Fax : S.T.D. (02423) 262616
- > Email : gautamsb12@rediffmail.com, gautambank@gmail.com

दिनांक: २८/०१/२०१९

Ref. GSB/44/2019.20/HJ

Date: 28.01.2019

TO WHOMSOEVER IT MAY CONCERN

This is certify that 10 student of T.Y.B.Com. S.S.K.A.C.S. College, Gautamnagar, Kolpewadi has successfully completed 11 days Internship during 10/1/2019 To 19/01/2019 in Gautam Sahakari Bank Gautamnagar , Kolpewadi. On behalf of our organization I wish team all the best for the future endeavor.

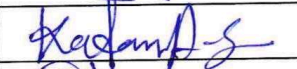
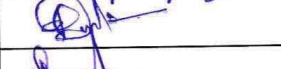

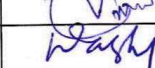

Sr.No.	Student Name	Class
1	Aher Kanchan Sanjay	B.Com. III
2	Baravkar Shraddha Prakash	B.Com. III
3	Dushing Monali Nanasheb	B.Com. III
4	Gade Dattatray Ramesh	B.Com. III
5	Jagdale Pravin Somnath	B.Com. III
6	Kadam Akash Sambhaji	B.Com. III
7	Pingat Aadesh Babasaheb	B.Com. III
8	Salve Pooja Shyamrao	B.Com. III
9	Vighane Yogita Sainath	B.Com. III
10	Wagh Prasad Shivaji	B.Com. III

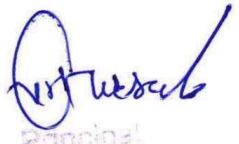
B. Ghemud
Bapusaheb Ghemud
Chief Executive officer
Gautam Sahakari Bank Ltd., Gautamnagar

KARMAVEER SHANKARRAO KALE EDUCATION SOCIETY'S
SAU.SUSHILAMAI KALE ARTS, COMMERCE & SCIENCE COLLEGE, GAUTAMNAGAR POST-
KOLPEWADI TAL-KOPARGAON DIST-A.NAGAR

✳️Student list ✳️

Sr.No	Name of Student	Sign
1	Aher Kanchan Sanjay	
2	Baravkar Shraddha Prakash	
3	Dushing Monali Nanashab	
4	Gade Dattatray Ramesh	
5	Jagdale Pravin Somnath	
6	Kadam Akash Sambhaji	
7	Pingat Aadesh Babasaheb	
8	Salve Pooja Shyamrao	
9	Vighane Yogita Sainath	
10	Wagh Prasad Shivaji	

Principal
S.S.K.A.C.S College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar.

V9W3+RG2, Kolgaon Thadi, Maharashtra 423602, India

Latitude
19.8962721°

Longitude
74.353711°

Local 11:46:15 AM
GMT 06:16:15 AM

Altitude 464.6 meters
Saturday, 19-01-2019

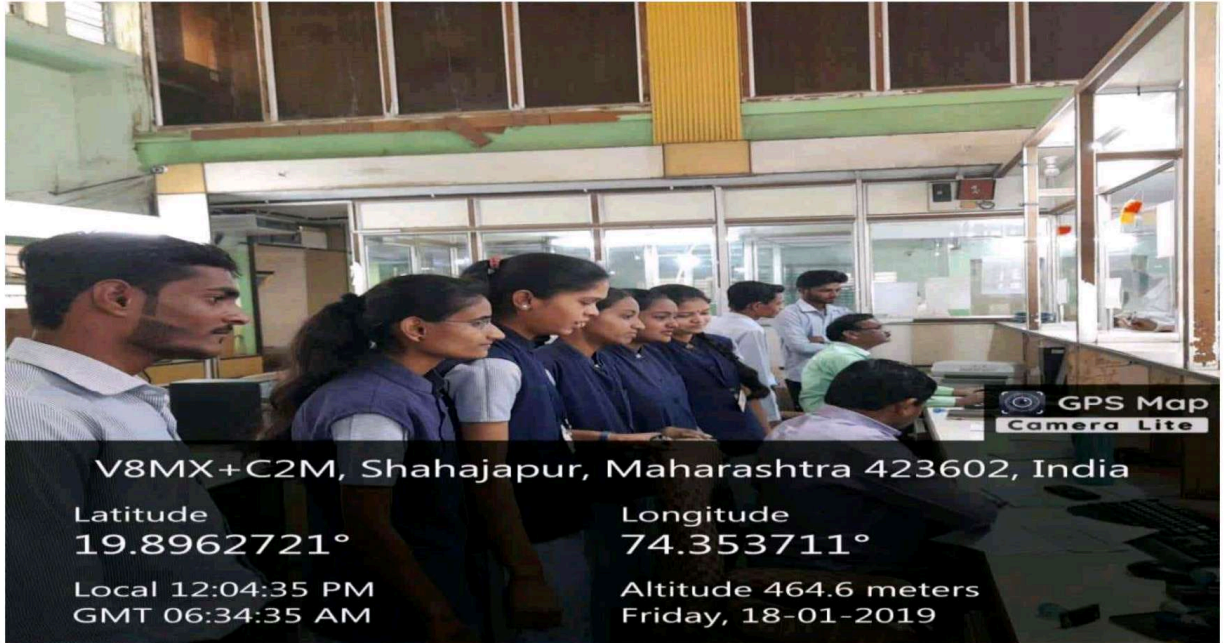
V8MX+C2M, Shahajapur, Maharashtra 423602, India

Latitude
19.8957276°

Longitude
74.3537986°

Local 12:04:18 PM
GMT 06:34:18 AM

Altitude 0 meters
Friday, 18-01-2019

V8MX+C2M, Shahajapur, Maharashtra 423602, India

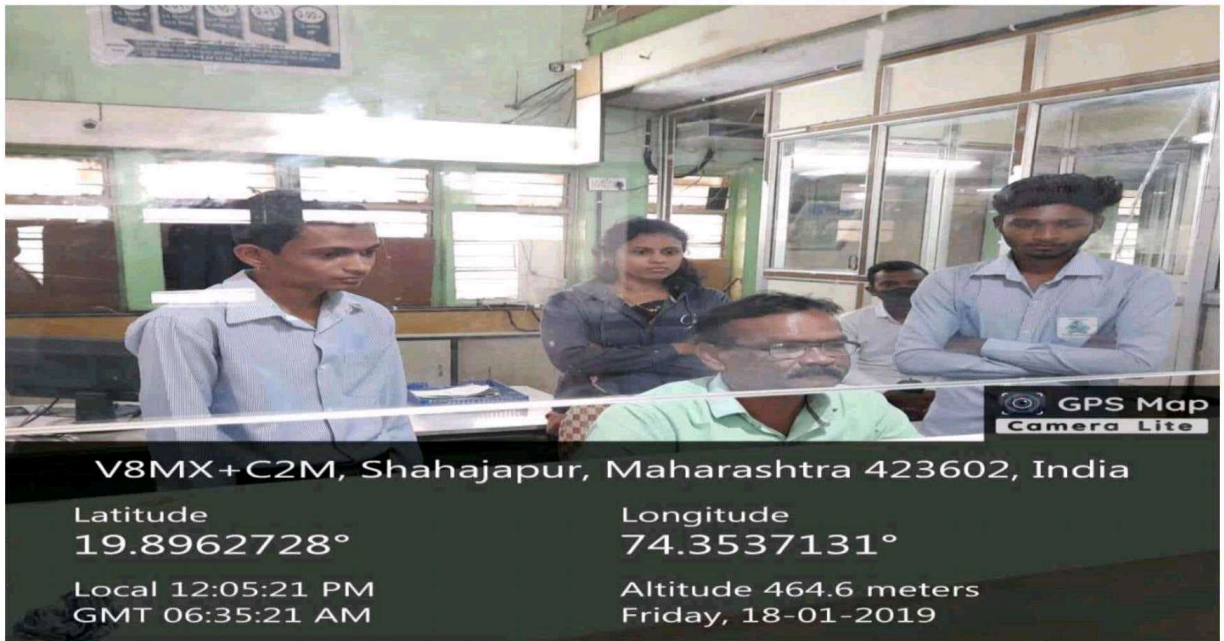
Latitude
19.8962721°

Local 12:04:35 PM
GMT 06:34:35 AM

Longitude
74.353711°

Altitude 464.6 meters
Friday, 18-01-2019

GPS Map
Camera Lite

V8MX+C2M, Shahajapur, Maharashtra 423602, India

Latitude
19.8962728°

Local 12:05:21 PM
GMT 06:35:21 AM

Longitude
74.3537131°

Altitude 464.6 meters
Friday, 18-01-2019

GPS Map
Camera Lite

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, Mr./Miss. Dushing Monali Nanasaheb.
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, Mr./Miss. Jagdale Pravin Somnath
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, ~~Mr./Miss.~~ Aher Kanchan Sanjay
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, Mr./Miss: Wagh Prasad Shivaji
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि.
Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, Mr./Miss. Vighne Yogita Sainath
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, ~~Mr./Miss.~~ Salve Pooja Shamrao.
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, Mr./Miss: Pingat ~~Adesh~~ Adesh Babasaheb.
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, Mr./Miss. Kadam Akash Sambheji
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

गौतम सहकारी बँक लि. Gautam Sahkari Bank Ltd.

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

This is to certify that, Mr./Miss. Gade Dattatray Ramesh
has actively participated at the Internship Programme under Department of
Commerce MOU held on 10 January to 19 January 2019.

Mr. Bapusaheb Ghemud
Chief Executive Officer

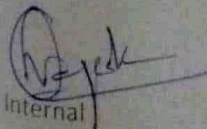
Karmveer Shankarrao kale Education Society's
 Sau.Sushilamai Kale Arts, Commerce And Science College Kolpewadi

TYBA ~~Practical~~ Practical Exam - March/2016

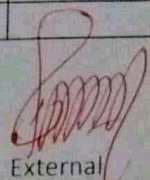
Subjects- Introduction of History (53)

Date- /26/03/2016

Roll no	Exam seat No	Name of Students	Signature
764	52660	Bargal Vijwala Ramdas	Bargal. V.R.
765	52635	Chavan priyanka dattatray	Chavan. P.D
766	52673	Halnos Anita Ramnath	Halnos. A. B.
767	52641	Jagtap Nitin Dattatray	NITIN
768	52680	Kale Rohini Balasaheb	Kale R.B.
769	52643	Londaje Sunaina Suresh	Londaje. S.S
770		Meherkhamb priyanka bhushab	Absent
771	52645	Meherkhamb Siddhant shantaram	Meherkhamb
772	52686	Oturkes Vmresh Balasaheb	Oturkes
773	52687	Pagar Kanchar Subhash	Pagar
774	52688	Pangavhane Pramod Ashokrao	Pangavhane. P
775	52647	Pangavhane Rupali Papat	Pangavhane
776	52649	Parwar Rajendra Suresh	Parwar
777	52690	Ravate Nitin Arun	Ravate
778		Sanap Somnath Dnyaneshwar	Absent
779	52691	Shermale Baban Bhanudas	Shermale
780	52692	Shelke Deepak Bajirao	Shelke
781	52655	Shelke Vikas Ashok	Shelke
782	52632	Shinde Anil Balasaheb	Shinde
783	52657	Thorat Yogesh Sahebrao	Thorat
784			
785			

 Internal

Prof. Pote-vc

 External

Dr. K. L. Gavankar
 26/3/2016

सौ. सुशिलामाई काळे कला, वाणिज्य व

विज्ञान महाविद्यालय, गोलमनगर,

कोळपेवाडी.

प्रोजेक्ट रिपोर्टचे नावः

प्राचीन भारतातील परशुमैथ व्यापाराचा इतिहास.

मार्गदर्शक.

प्रो. पोटेकर.

विद्यार्थ्याचे नावः

रायते नितीन अरुण

टी. वाय. बी. ए. १०१०

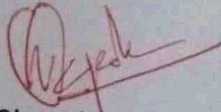
इतिहास विभाग

S.S.K.A.C.S. Collage Kolpewadi

CERTIFICATE

(Dept. of History)

This Certified that Rajate Nitin has satisfactorily carried out the required practical work prescribed by the pune University T.Y.B.A Course in history and the this village survey report his bonified work in year 2015-2016.

Signature

(Dept. of History)

Signature

Principal

(Principal)
Sau. Sushilma Arts, Commerce
& Science College Gautamnagar
Po. Kolpewadi Tal. Kopergaon (A. Nagar)

अनुक्रमणिका

अ.नं.	घटकाचे नाव	सही
१)	ऋणनिर्देशक	
२)	प्रस्तावना	
३)	उद्दिष्टे	
४)	गृहितके	
५)	प्रारंभिक व्यापार	
६)	व्यापारी केंद्रे	
७)	वाहतुक सरहददी	
८)	सिंधु - संस्कृती	
९)	आर्य	
१०)	मौर्य	
११)	इंडोग्रिक राक, कुशान	
१२)	गुप्त	
१३)	सातवाहन	
१४)	व्यापार संस्कृती	
१५)	प्राचिन व्यापार	
१६)	प्राचिन नकाशे	
१७)	निष्कर्ष	
१८)	संदर्भ सुची	

ऋणानिर्देशक

० वृत्तीय वर्ष वि.गु.च्या वर्ष अक्यास क्रमात संशोधन करण्यास मिळाले
पुढम मी सौ. सुरेशिमा माई काळे कर्णा, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालयात
इतिहास विभागाच्या मी आभारी आहे.

माझे मार्गदर्शक प्रा.पॉटे सर यांच्या सहाय्यामुळे व उत्तमीत
अशा मार्गदर्शनामुळे मी माझे संशोधन काम पुढे करू शकलो. म्हणून
मी त्यांचा आभारी आहे. माझा विषय 'प्राचीन भारताचा पुराव्यात्मक
व्यापाराचा इतिहास' याची माहिती उपलब्ध झाली व यात सरांनी
मला मदत केली त्यामुळे त्यांचा मी ऋणी आहे. या शिवाय माझ्या
सहोदर, /सहोदरिणी वेलीवेली मदत केली व प्रोत्साहन दिले व सहाय्य
प्राप्त झाल्यामुळे त्या सर्वांचे आभार मानली.

धन्यवाद !....

रचक - कोळपेवाडी

दि -

संशोधक

नाव - राधले जितेंद्र अरुण

आसन क्रमांक - 777

सौ. सुरेशिमा माई काळे कर्णा

वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय
कोळपेवाडी.

प्रस्तावना

- प्राचीन काळा पासून भारत हा देश अतिशय विकसीत व स्वयंपूर्ण होता. भारतामध्ये प्राचीन काळा पासून परादेशी व्यापार चालत असे. व त्याकाळी भारतामध्ये अनेक प्रकारचा व्यापार चालायचा असा. माकड, सीते, चांदी, मसाम, शिरे मसामगड इ. अनेक प्रकारच्या वस्तूंचा व्यापार भारताच्या इतर राज्यांशी चालायचा व त्यामुळे भारत हा देश स्वयंपूर्ण असा त्याकाळी होता.

परंतु नंतरच्या काळात परकीयांनी आक्रमण केले व स्वयंपूर्ण संपली भारताची स्थिती जेमती. परंतु इ.स. पूर्व आपण पाहिले असता जुलून काळात भारताला सोब्याचा छुर निघायचा असे म्हणजे जमते. या वरून असे विसून गेले की भारत हा देश आर्थिक दुर्बला, शैक्षणिक दुर्बला, व्यापाराच्या दुर्बली कोनाळून महत्वाचा मानला जात होता.

या सर्वा वरून असे विसून गेले की त्या काळातील व्यापार व राजधराने व्यापार करवयाच्या दुर्बलीने अतिशय सक्षम असे विसून गेलेत.....

अहिष्टये

- 1) प्राचीन काळातील व्यापाराचा अभ्यास करणे.
- 2) प्राचीन काळातील समाजव्यवस्थेचा अभ्यास करणे
- 3) परराष्ट्र व्यापाराविषयी माहिती गोळा करणे
- 4) व्यापारी केंद्रांविषयी माहिती गोळा करणे व व्यापार कसा चालवला जात होता ते जाणून घेणे.
- 5) प्राचीन साम्राज्यांविषयी माहिती गोळा करणे राज दरव्या विषयी अभ्यास करणे.
- 6) सिकु संस्कृतीम व्यापाराचा अभ्यास करणे
- 7) प्राचीन वास्तुकला, सरहद्दी कशा प्रकारची होती त्याविषयी माहिती गोळा करणे.
- 8) संपूर्ण भारताचा परराष्ट्रीय सौराचा अभ्यास करणे.

गृहितके

1) व्यापार कला अरिया खंडा फुलाय मलखीत लेसला.

2) व्यापार कला तबसम पलायच्या केमेला लेसुन येती.

3) बस्यार राज्यांनी व्यापार कला देशा फुलाय मलखीत लेसला.

4) व्यापार कला हा साम्राज्यात आर्थिक खिलती चांगली व्हावी यासाठी केमेला लेसुन येती.

5) व्यापार संस्कृती प्रगत असण्याचे लेसुन येते.

6) बुर्जुवा युग एक वसम मानले गेले.

7) सर्व राज्यांनी व्यापार हा जास्तीत जास्त वाढवा यासाठी प्रयत्न केमेले लेसुन येतात.

प्रांशमिक व्यापार

अमेरिकाडरवो पंजाबमहे अनेक ग्रीक वसाहती वसविण्या हीत्या. पण त्यापेकी एकही नगररुपाने विकसीत झाल्या नाहीत. हे शक्य आहे की ग्रीक वसाहतवादींच नजकित्या नगरांमह्ये रज्यात्रांतरीत झाले असावेत व ते वायव्येकडील किरत्या ग्रीक गटांचे भाग बनून गेले असावेत. ग्रीक सैल्येच्या रंचार पश्चिम अशियातील एका लोका पारकुन शरण व भारता पर्यंत झाला; त्यामुळे वायव्य भारतापारकुन अफगानिस्तान मार्गे शरण व लेकून पुर्व कुमह्ये समुद्रापर्यंतच्या मार्ग उघडला गेला; त्यामुळे पुर्व-पश्चिम व्यापाराला चालना मिळाली.

भारतातील शैब्या ग्रीक गटांनी या कामी महत्त्वाची भूमिका बजावली असावी. प्रवकरच किवारांचाही विनीमय होतो हे हे नंतरच्या काळातील जमाहीमी. वेव्हकी व खगोल ज्योतिष या मधुन स्पष्ट होते. या पुर्वच्या श्रुतींमधुन ज्यांना भारतीय म्हळुन समजले जाई अशा लोकांची पश्चिम अशियात विकुरणेची वरती असाण्याचे उमेख येताल; पण आता त्यांचे अस्तित्व अधिक प्रकारात आले.

दक्षिणेकडे भारतीय द्विपकापाल जाणा-या मार्गांनी उल्लेखे कडील व्यापाराला एक नवीन क्षेत्र उपलब्ध करून दिले उल्लेखे कडील काळ्या रंगविणेच्या मूल्यांच्याच्या दक्षिणेकडे एक अलमकुपम पर्यंतचा अडळ आणि लोकांच्या नाण्यांचे वितरण थावरून

द्विपकम्पारी वळणवळणाची निधान सुरवात साम्याचे सुचविलाल.
 गुज्जेन, विलीशा आणि त्रिपुरा हे वल्लेनमधील प्रसिद्धताशी जाडपेगेने
 होते. मळे व्यापारी समस्त हे गंगेच्या काठाने जांत होते.
 राजवृहापारुन कीशांबी परत आणि नंतर गुज्जेन मार्गे नमविल्या
 मुळाजवळ शुभकच (भडोच) पश्चिमोक्ठीम सागरी व्यापाराचे ले
 मळे बंदर म्हणून विकसित होणार होते.

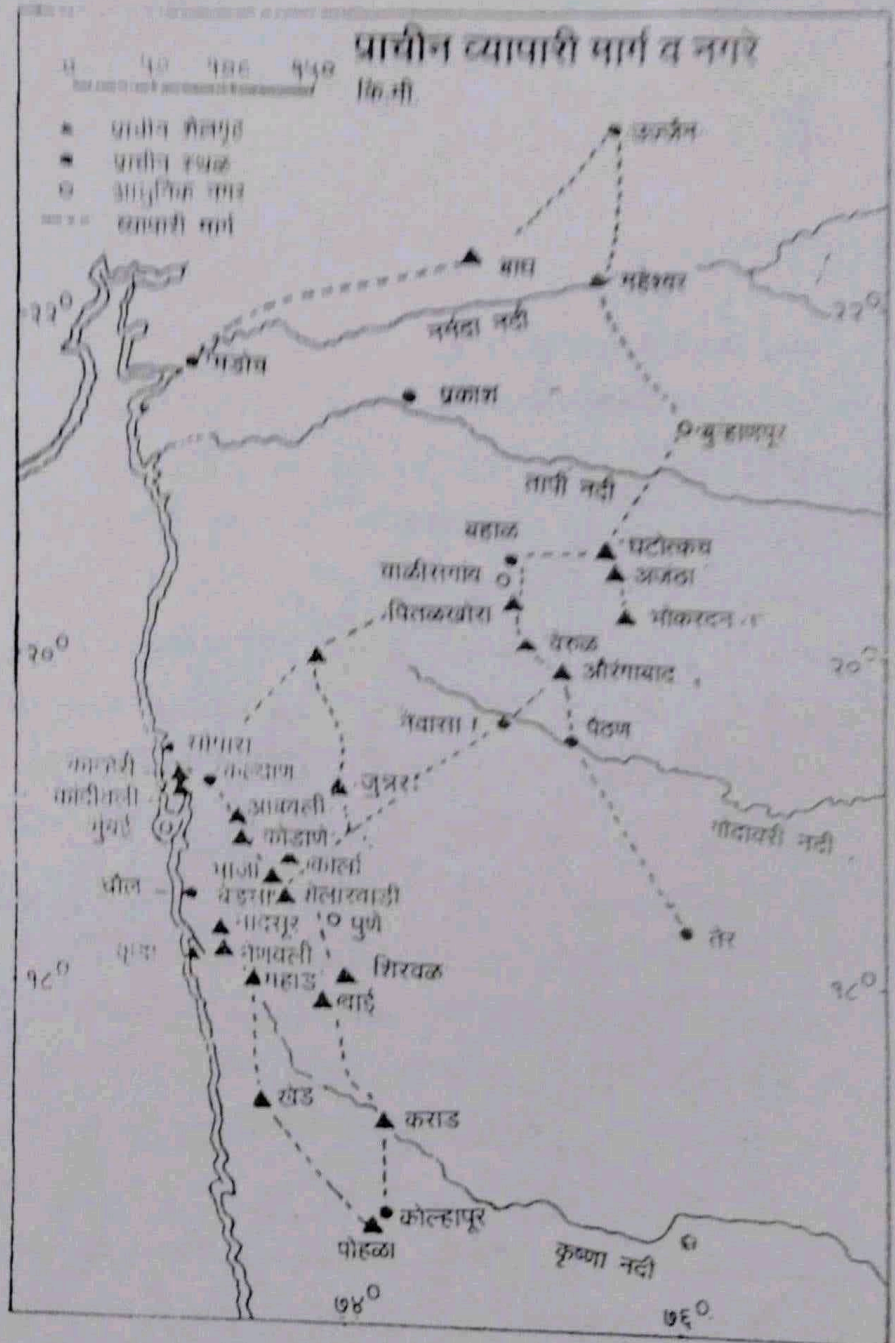
दुसरा मार्ग कीशांबी पारुन कुआनालून पंजाब
 पश्चिमोक्ठीम लक्ष्मीमा. जे पश्चिमोक्ठीम शुभक व्यापाराचे बलितार
 होते. गंगेच्या मध्य मीयानातील श्रावस्ती हे ही मीनीमराचे
 एक केंद्र होते.

व्यापारी केंद्रे

या काळात भारतीय उपखंड राजकीय संस्थेचे एक नक्षीदार चित्र उभे करते. प्रत्येक नक्षीचा आकार वेगळा, काही महान क्षेत्र कुस-त्याची आकृती मोठ्या राज्याच्या भास निर्माण करणारी; त्यांचे दालक किलीही शिथिलपणे एकत्र जोडलेले असते. विविध प्रकारच्या राजकीय पध्दतीमुळे. राजसत्ताक, महानसत्ताक, नायकसत्ताक हे चित्र अधिकच बहुरंगी झाले आहे; त्यामुळे सर्व उपखंडात बदलणारे एकच सामान्य विधान करणे कठीण आहे. तथापी. या विविधतेत एक सूत्र रावता समान आहे. ते म्हणजे विनिमय आणि व्यापार परंतु तो खुब्या रावत एकच प्रकारचा नव्हता. तरीही या उपखंडातील अनेक भागातील उद्योग आणि राजकीय संस्था यात गोपण्या गोप्या होत्या आणि हे सर्व घडणे होते विविध प्रकारच्या व्यापारी केंद्रांच्या विकासांमुळे आणि त्यांना जोडणाऱ्या रूपांच्या मार्गांमुळे

अनेक मार्गांच्या उपखंडात व्यापार जात होते. काही मह्य व पश्चिम अशियामध्येही जात. शक व कुषाणांच्या मह्य अशिया-तील नाट्यांमुळे मह्य अशिया भारताशी जोडणा गेला होता. शक्या जोडणी झाली की व्यापार सुरू होई; फक्त विनिमयाकरीता वस्तू आवश्यक होत्या. चिनी व्यापारी फार ई द्याडे आयात करीत

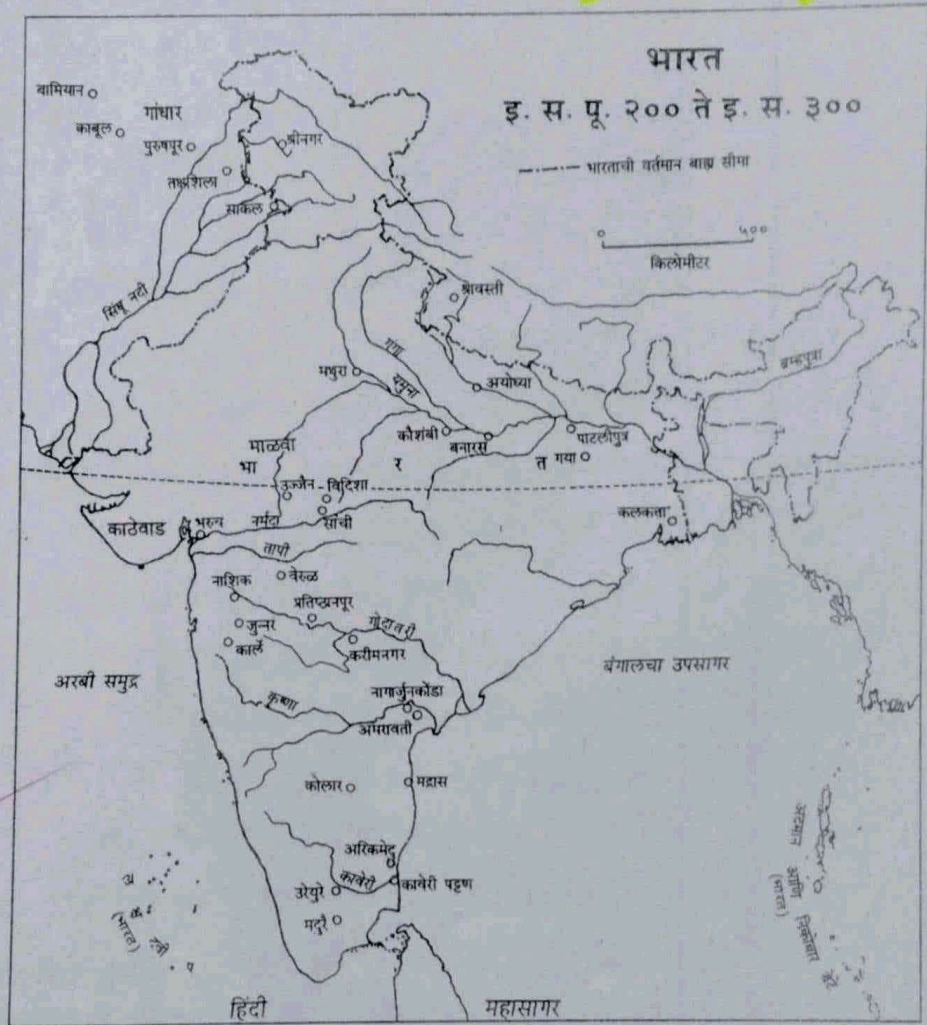
शांभरी

अंतर्गत व्यापारामध्ये विविध प्रकारचे धान्य, कलात्मक वस्तू, घरात वापरण्याची भांडी, हस्तिदंताच्या वस्तू, मोत्याचे अलंकार यांचा वापर केला जात असे.

प्राचीन भारत

नक्शा

See

निष्कर्ष

प्राचीन काळापासून भारतामध्ये व्यापाराचा अाध हा जास्त प्रमाणात चालत होता हे या सर्वा अभ्यासा वरून वीसून येते. या वरून असे वीसून येते की भारत हा देश प्राचीन काळा पासून अतिशय वेगळ्या युग हा होता. परंतु परकीय आक्रमणे झाली. त्यामुळे भारतामध्ये वारिद्वय काही प्रमाणात वाढत होते. परंतु प्राचीन काळाी जे काही साम्राज्य भारतामध्ये होते. त्यांच्या व्यापार हा आंतरराष्ट्रीय दर्जाचा चालत होता. त्यामध्ये चीनी, चांदी, कपडे, लोखंड, हिरा, मसाल्यांच्या पदार्था इ. व्यापार हा भारतातून व भारता बाहेरून भारतात येत होता.

गुप्त काळात भारतामध्ये सुवर्ण युग असे मानले गेले म्हणजे इ.स. पूर्व किंवा प्राचीन भारत हा त्याकाळी आर्थिक दृष्ट्या महत्त्वाचा मानला गेला.

या वरून आपल्याला असा निष्कर्ष करता येईल की भारत हा प्राचीन काळाी अतिशय समृद्ध व वेगळ्या युग देश होता.

संदर्भ सूची

- 1) अर्थ इंडिया - शशिभा धापर
- 2) प्राचीन भारताचा इतिहास - ड.य.भा.भा.
- 3) प्राचीन भारत - प्रा.डी.डी.बी.जगन्नाथ
प्रा.बी.एन.पेवकाले.
- 4) प्राचीन भारत (एक ऐतिहासिक उपरेखा)
प्रा.डी.एन.शा.

seen

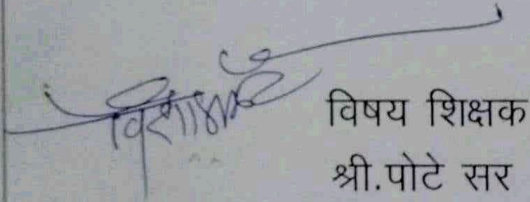
कै.सौ. सुशिलामाई काळे कला वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, गौतमनगर.

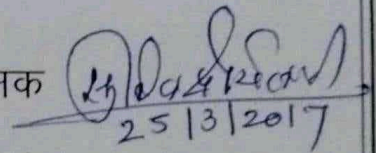
पुणे विद्यापीठ टी. वाय. बी. ए. इतिहास एस-४
या विषयासाठी सादर करण्यात आलेला
लघुशोध प्रकल्प

विषयाचे नाव

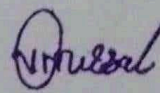
'पोहेगांव' गावचा स्थानिक इतिहास
शोधकर्ता

चवाळे प्रदीप प्रकाश
रोल नंबर-८२६

विषय शिक्षक
श्री.पोटे सर

बहिस्थ परिक्षक
25/3/2017

मार्गदर्शक
श्री. खरात सर

प्राचार्य
सौ. गुरसळ मॅडम

शैक्षणिक वर्ष २०१६-२०१७

अनुक्रमणिका

अं.नं.	प्रकरणाचे नाव	पान नं.
१.	प्रस्तावना	१
२.	विषय निवडीचे महत्व	२
३.	स्थानिक इतिहासाचे महत्व	३
४.	गावातील पाणी पुरवठा	४
५.	गावचा शैक्षणिक विकास व इतर विकास	५
६.	पंचकृषीतील गावे	६
७.	गावाचे वस्तीस्थान	७
८.	ग्रामीन अर्थव्यवस्था	८
९.	गावातील सार्वजनिक उत्सव	९
१०.	गावातील मंदिरे	१०
११.	ग्रामपंचायत	११
१२.	पोहेगांवची लोकसंख्या	१२
१३.	गावातील स्थानिक कुटूंब व त्याची आडनावे	१३
१४.	गावाच्या चर्तुसीमा	१४
१५.	गावच्या प्रमुख ठिकाणाचे नावे	१५
१६.	गावातील जुन्या वास्तु	१६
१७.	पोहेगांवातील आहिल्याबाई होळकराचा वाडा	१७
१८.	गावातील जुण्या वास्तु	१८

प्रस्तावना :-

पोहेगाव हे कोपरगांव तालुक्यात एक प्रसिध्द गाव आहे. या गावाची सर्वच क्षेत्रात प्रगती घडुन आलेली आहे. त्याच प्रमाणे गावामध्ये विविध प्रकारची विकासाची कामे मोठया प्रमाणात झाल्यामुळे गावची आर्थिक प्रगती घडुन आलेली आहे. पोहेगांवात कशा प्रकारे प्रगती घडुन आणली तसेच गावच्या विकासाची महत्वाची कामे या प्रकल्पाद्वारे मांडण्यात आली आहेत.

पोहेगांवतील मंदिरे, वाडे, जुनी घरे, तसेच पाणीपुरवठा, वेस, कशा प्रकारे गावात जतन करून ठेवलेयाचे स्पष्टता या प्रकल्पाद्वारे मांडण्यात आलेली आहे. पोहेगावातील बाजारपेठ व पोहेगावचा आर्थिक कारभार कशा प्रकारे चालतो. या सर्व गोष्टीची माहिती या प्रकल्पाद्वारे मांडण्यात आलेली आहेत. पुर्वी गावामध्ये फारशी सुधारणा घडुन आलेली नव्हती परंतु जसजसा पध्दतीने गावमध्ये साक्षरतेचे, आधुनिकीकरणाचे प्रमाण वाढले तसे - तसे लोकांच्या राहणीमानात विविध प्रकारचे बदल घडुण आले. गावात सुधारणा घडुन आली.

गावातील प्रत्येक प्रसिध्द गोष्टीची भेट घेवून व त्याचे लिखान या प्रकल्पाद्वारे मांडण्याचे काम या प्रकल्पात केले आहे.

विषय निवडीचे महत्व :-

इतिहास : (इतिहास हा मुल ग्रीक शब्द) असून त्याचा अर्थ चौकशी करणे असा होतो. आणि माहितीचे संशोधन करणे असा होता. इतिहासामध्ये मानवी मुल्य जतन करून ठेवले असतात मानवाच्या प्रगतीचे दर्शन इतिहासामधुन घडुत असते. इतिहास म्हणजे असे असे घडले हे स्पष्ट करणे होय.

मानवी जीवनातील भुतकाळात घडुन गलेल्या घटनाची शास्त्रशुध्द व तपशीलवार पणे देण्यात येणारी माहिती म्हणजे इतिहास होय.

एफ. वाय. बी.ए. वर्ष पास झाल्यानंतर मी एस. वाय. बी. ए. या वर्षात इतिहास हा विषय निवडला व टी. वाय. बी. ए. मध्ये स्थानिक गावातील इतिहास प्रकल्पाद्वारे मांडण्याचा विशेष प्रयत्न केला. गावातील विविध प्रकारची माहिती तसेच गावातील जुन्या काळातील माहिती मिळवण्याचे काम या प्रकल्पाद्वारे केले आहे. प्रत्येक गावाचा काहीन काही स्थानिक विषय असतो. व या सर्व घटनाची माहिती जुणे लोक तसेच गावातील सार्वजनिक वाचनालय यामध्ये तपशील पणे हेवली असते. म्हणुन इतिहासाच्या व गावच्या भविष्याच्या दृष्टीने या इतिहासाला आधिक महत्व प्राप्त झालेले आढळुन येते. अशा प्रकारे पोहेगावातील स्थानिक इतिहास हा विषय मी प्रकल्पासाठी निवडुन त्याची माहिती व गावचा इतिहास मांडण्याचे काम मी केले आहे.

स्थानिक इतिहासाचे महत्व :-

गावाचा स्थानिक इतिहास या विषयावर प्रकल्प करत असताना मी माझे गाव पोहेगाव व गावाची माहिती एकत्र करण्याचे काम या प्रकल्पाच्या माध्यमातून केले आहे. गावामध्ये अनेक इतिहासिक घटना होवून गेलेल्या असतात परंतु गावातील लोक याकडे दुर्लक्ष करत असतात. म्हणून स्थानिक क्षेत्रात गावचा इतिहासाची जोपासना करण्यासाठी गावचा स्थानिक इतिहास महत्वाचा आहे.

स्थानिक इतिहासामध्ये प्रामुख्याने विविध प्रकारच्या घटनांचा आभ्यास तसेच जुन्या वस्ती, वाडे, पाण्याचे कालवे, शेती व्यवसाय, गावचा शैक्षणिक विकास, गावची ऐतिहासिक पार्श्वभूमि अशा विविध गोष्टींचा आभ्यास करून ही इतिहासकालीन साधने जशीच्या तशी ठेवण्याचे काम स्थानिक इतिहासामध्ये केले जाते. आणि जतन करून ठेवलेल्या इतिहासामुळे गावची संस्कृती व गावातील इतिहासकालीन घटना यांना महत्व प्राप्त होण्यासाठी स्थानिक इतिहासाचे महत्व अधिक आहे.

गावातील पाणी पुरवठा :-

इंग्रज काळामध्ये गावाना पाणीपुरवठा करण्यासाठी विविध प्रकारची पाट बंधारे उभारण्यात आलेली आहेत. त्यामार्फत गावाना पाणी वाटप केले जाते.

दारणा व गंगापूर धरणातून नांदुर मदमेश्वर या कालव्यात पाणी येते. व या कालव्यातून तीन पाटाची निर्मिती केली आहे. त्यामध्ये डावा, उजवा व एक एस्प्रेस कॅनॉल या नांदुर मदमेश्वर कालव्यातून निघतात. त्यामध्ये उजवा पाटापासून ते चितळीपर्यंत या पाठात पाणी शेतीसाठी व पिण्यासाठी वापरण्यात येते. हा पाठ पोहेगांवातून दोन ते तीन कि. मी. अंतरावर हा पाट जातो. व या पाटाचे पाणी पोहेगांवातील नदीत सोडले जाते. व बंधाऱ्याच्या साह्याने हे पाणी अडवले जाते. व पुढे गावच्या तळ्यात सोडले जावून ते फिल्टर केले जाते. फिल्टर झालेले पाणी पाईप लाईन द्वारे गावच्या पिण्याच्या पाण्याचे मोठ्या टाकीमध्ये साठवण केले जाते. व हे पाणी गावामध्ये ग्रामपंचायतने उपलब्ध करून दिलेल्या पाईपलाईन मार्फत लोकांना पिण्याच्या पाण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. व या पिण्याच्या पाण्याची ग्रामपंचायतने ठरवून दिल्याप्रमाणे पाणी पट्टी आकरली जाते. व संपुर्ण गावात कानाकोपऱ्या पर्यंत पिण्याची सुविधा ग्रामपंचायतने केलेली आहे. अशा प्रकारे पोहेगांव मध्ये शुद्ध पाणीपुरवठा केला जातो.

गावचा शैक्षणिक विकास व इतर विकास :-

पोहेगाव हे एक कोपरगाव तालुक्यातील एक विकास झालेला गाव आहे. सुरवातीच्या काळात पोहेगाव मध्ये शैक्षणिक विकास झालेला नव्हता रस्ते तसेच पाणी पुरवठा, बाजारपेठ यांची निर्मिती झालेली नसल्याने पोहेगावातील शैक्षणिक विकासाला चालणा मिळाली नव्हती परंतु आजच्या काळात गावची संपुर्ण परिस्थिती बदलून गेलेली आहे. पोहेगाव गावाचा शैक्षणिक विकास पाहता भरपूर प्रमाणात झालेला आहे. या गावात इयत्ता पहिली ते चौथी पर्यंत जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा आहे. शाळेतील शिक्षक वृंद मुलांना चांगल घडवियाचे प्रत्यन करत असतात. तसेच पुढे इयत्ता पाचवी ते दाहवी पर्यंत रयत शिक्षण संस्था सातारा यांची एक महाविद्यालय आहे. ते श्री. ग. र. औताडे पा. माध्यमिक शाळा म्हणून पोहेगाव मध्ये आहे. त्यामध्ये चांगल्या प्रकारे शिक्षण दिले जाते. तसेच कनिष्ठ माध्यमिक विद्यालय देखील गावातच उपलब्ध आहे. त्यात प्रामुख्याने आर्ट व सायन्स हे दोन शाखेचे वर्ग आहेत. उच्च शिक्षणासाठी कोपरगावच्या विविध संस्था मध्ये विद्यार्थी प्रवेश घेतात.

गल्लीपर्यंत सिमेंटची रस्ते करण्यात आलेली आहे. त्याच प्रमाणे गावचा विकास होण्यास ही ग्रामपंचायतने मोठया प्रमाणात बाजारपेठेची निर्मिती केलेली आहे. संपुर्ण सुविधा या बाजारपेठेत उपलब्ध झाल्यामुळे गावच्या विकासाला चालना मिळाली आहे. गावासाठी लागणाऱ्या सुख सुविधा पुरवण्यासाठी ग्रामपंचायत ने गावासाठी विशेष लक्ष दिलेली आहेत. आठवड्याच्या बाजारासाठी ग्रामपंचायतने चांगल्या प्रकारे जागा उपलब्ध करून तेथे झाडे लावण्याचे काम केले आहे. पायाचे नियोजन करून संपुर्ण गावात पाणीपुरवठा तसेच वीजपुरवठा उपलब्ध करून दिलेला आहे. दुध धंदा गावात शेतीला जोडधंदा म्हणून मोठया प्रमाणात चालत असल्यामुळे दुध डेअरी चा प्रकल्प गावामध्ये उभारण्यात आलेला आहे. लोकांच्या सुविधेसाठी विविध प्रकारे पतसंस्था उभारण्यात आलेल्या आहेत. त्याच पध्दतीने काही खाजगी संस्था सुध्दा आहेत.

अशा प्रकारे पोहेगावच्या शैक्षणिक व विकासा बद्दल अनेक प्रगती साधली आहे.

पंचकृषीतील गावे :-

पोहेगाव च्या आजुबाजूला अनेक लहान मोठे खेडे वसलेले आहे. त्याच प्रमाणे मोठे शहर पोहेगावच्या जवळपास आहे. कोपरगाव तालुक्यातील पोहेगाव हे गाव कोपरगाव पासून १३ कि. मी. अंतराव आहे. त्यामुळे पोहेगावची दळणवळणाची कामे करण्यासाठी कोपरगाव शहरात लोक अधिक महत्व देतात पोहेगावच्या लगत असलेली गावे :

कोपरगाव - १३ कि. मी.

शिर्डी - १४ कि. मी.

पाथरे - ०९ कि. मी.

डोन्हाळे - ०६ कि. मी.

देई कोन्हाळे - ०४ कि. मी.

चांदेकसारे - ०४ कि. मी.

कोळपेवाडी - ११ कि. मी.

अशा प्रकारे पोहेगावच्या आसपास ही छोटी मोठी गावे आहेत. व गावातून मोठ्या प्रमाणात दळणवळणाच्या कामासाठी या गावाना जोडणारी छोटी मोठी रस्ते आहेत.

गावच्या प्रमुख ठिकाणाचे नावे :-

पोहेगाव हे एक मोठे गाव असून तेथील आजूबाजूचा परिसर देखील मोठ्या प्रमाणात आहे. त्यामुळे गावामध्ये काना कोपऱ्या पर्यंत प्रत्येक ठिकानाला गावातील जुन्या लोकांनी विविध प्रकारची नावे दिलेली आहेत. ते खालील प्रमाणे :-

गणपती रोड :- या रोड वर मयुरेश्वर गणपती मंदिर असल्यामुळे या ठिकाणाला गणपती रोड असे नाव देण्यात आले आहे. सुमारे गावापासून एक कि. मी. अंतरावर हा परिसर आहे.

खळवाडी :- पोहेगांवातून एक छोटी नदी जाते. व या नदी जवळ तसेच गावालगतच खळवाडी असे एक नाव देण्यात आलेली आहे. व संपुर्ण नदी जवळचा परिसर खळवाडी म्हणून ओळखला जातो.

राजवाडा :- पोहेगांवात राजवाडा प्रसिद्ध असे ठिकाण आहे तेथे सर्व प्रकारच्या व अल्पजातीचे लोक या राजवाड्यात राहतात. व राजवाड्याचा परिसर छोठ्या स्वरूपात असून तेथे लोकसंख्या जास्त प्रमाणात राहते.

शिंदेवाडी :- पोहेगाव पासून सुमारे दोन कि. मी. अंतरावर शिंदेवाडी हे ठिकाण आहे. या वाडीमध्ये संपुर्ण शिंदे वस्ती आढळतात. म्हणून या भागाला शिंदे वाडी हे नाव देण्यात आलेले आहे.

वेस रोड :- वेस रोड हा पोहेगांवात अतिशय प्रसिद्ध आहे. या वेस रोड व दुध संघ उभारण्यात आलेला आहे. व या परिसरात लोक विरळ स्वरूपात आढळतात.

अशा प्रकारे गावच्या प्रमुख ठिकाणीचे महत्वाची नावे देण्यात आली आहे.

Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's

Sau. Sushilamai Kale Art's Commerce & Science College, Gautamnagar, Kolpewadi

-:Department Of History:-

Oral / Practical Exam

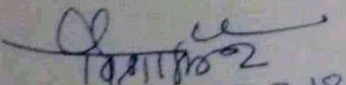
Date: 23/03/2018

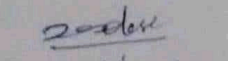
Year: 2018

Class: TYBA

Subject:
Introduction of History
(S-III)

Sr.no.	Roll No.	Exam Seat No.	Name Of Students	Signature
01	822	55596	Bolgir Dipali dattatraya	Bolgir
02	823	55602	Dongare Sonali Ramesh	Dongare SP
03	824	55576	Gade Vinod Annasaheb	Gade Vinod
04	825	55577	Gorde Sandip Gorakshnath	Gorde Sandip
05	826	55578	Gore Pratiksha Nanasaheb	Gore Pratiksha
06	828	55585	Landge Tushar Dilip	Landge Tushar
07	830	55588	More Sarika Popat	More S.P.
08	831	55589	Nanware Vaishali Ramnath	Nanware Vaishali
09	832	55590	Nimbalkar Govind Vilas	Nimbalkar Govind
10	833	55625	Ranshur Ajay Nanasaheb	Ranshur Ajay
11	834	55627	Sayyad Aasma Hasan	Sayyad A.H.
12	835	55631	Wabale Jyoti Madhav	Wabale Jyoti
13	836	55632	Wabale Suvarna Arun	Wabale Suvarna
14	837	55637	Waghadkar Madhuri Bajirao	Waghadkar Madhuri
15				
16				
17				
18				
19				
20				

Internal Examiner
23.3.18

External Examiner

सौ. सुनीलामाई काळे कवय, वशिष्ठ
विज्ञान कॉलेज गौलमनगर

पुरेगांवचा

इतिहास

सागरिक - पोटे. व्ही. सी.

वाघडकर माधुरी वजीराव.

टी. वाय. बी. ए.

इतिहास

विभाग

SAV - SUSHILAMAI KALE ARTS, COMMERCE,
AND SCIENCE COLLEGE,
GAUTAMNAGAR.

CERTIFICATE

Roll No

837

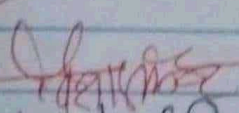
Class.

T.Y.B.A.

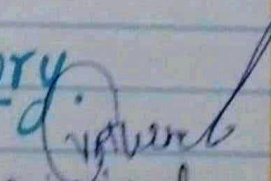
This is to Certify that

Miss. MADHURI BAJIRAO WAGHADKAR,
has performed all the experiment
during the year 2018-2019 per
requirement of History Department.

Department of History

Head of Department

Examiners
(External)

Principal

INDEX

1

संस्कृत देशक

विद्यालय

2

गृहिलक

विद्यालय

3

उच्च विषय

4

प्रस्तावना

5

ऐतिहासिक साहित्य

विद्यालय

6

शास्त्रीय साहित्य

7

सांस्कृतिक साहित्य

विद्यालय

8

व्यापारिक साहित्य

9

शास्त्रीय उन्नत विषय

विद्यालय

10

ग्रामसंचालन

11

सांस्कृतिक साहित्य

विद्यालय

12

निष्कर्ष

संदर्भ सूची

विद्यालय

स्वपानिर्देशक

“सुरेगांवचा इतिहास” टी.वाय.बी.ए.

तृतीय वर्ग बी.ए. च्या वर्ष अभ्यास क्रमात संशो-
धान करण्यास मिळाले. मला इतिहास या विषयामध्ये सुरेगांवचा
इतिहास संशोधान करण्यास मिळाले. प्रथम मी. सौ. कुशिलामाई
काळे, कासा, वाणिज्य मंदळ विज्ञान कॉलेज, गौतमनगर, त्यावढम ही
इतिहास विभागांची मी आभारी आहे.

माझे मार्गदर्शक प्रा. पोटे. व्ही.सी. सर यांच्या सहकार्या-
मुळे व अनमोल अशा मार्गदर्शनामुळे मी माझे संशोधान कार्य पूर्ण करू
शकले. म्हणून मी त्यांची आभारी आहेत.

माझा विषय माझ्या [सुरेगांव] गावाचा इतिहास या-
ची माहिती उपलब्ध झाली. व यात मला प्रा. पोटे. व्ही.सी. व प्रा.
खरात सरांचे व अधिक शिक्षकांकडून माहिती मिळवली. मदत ही कोणी
त्यामुळे मी त्यांची ऋणी आहे. याशिवाय माझ्या कुटुंबातील सदस्यांनी,
मला वेळोवेळी मदत कोणी. व प्रोत्साहन मंदळ सहकार्य कोसे. त्याचबरोबर
माझ्या मैत्रीणीचे सहकार्य लाभले.

मी त्या सर्वांचे मनापूर्वक आभार मानते.

धन्यवाद...

स्थळ - सुरेगांव
दिनांक

सुरेगांव

नांव - MADHURI BAJIRAO
WAGHADKAR

गृहितके

गावातील ऐतिहासिक पार्श्वभूमी जाणून घेणे.

गावातील जुन्या वस्तू व ऐतिहासिक पार्श्वभूमीची माहिती घेणे.

गावातील भौगोलिक वास्तव्य, धार्मिक, सांस्कृतिक माहिती समजवून घेणे.

गावातील लोक शेती कोणत्या पद्धतीने करतात. कोणत्या रंगीत व तापर कशा पद्धतीने करतात. याची माहिती करून घेणे.

लोकांचे वाहणीमान बराच बदलत आहे, गावातील खुविद्या, स्वच्छता याविषयी सर्वोच्च माहिती करून घेणे.

गावातील पूर्वीपासून चालत आलेल्या प्रथा, रुढी परंपरा. नवस फेडण्याची प्रथा व. माहिती करून घेणे.

गावामध्ये प्रवाहणारे विकासकारणी जुन्या पद्धतीचे मंदीर असते. तेथे नवस फेडण्याची पद्धत व.

उद्दिष्टे

इतिहास विषयाचा सखोल अभ्यास करणे.

आपल्या गावाचा इतिहास माहित करून घेणे. व तो इतर-
गावी सांगणे.

गावातील धार्मिक, कवी, परंपरा, चाळीरिती ची माहिती करून
घेणे.

गावात वडून गेलेल्या काही हाता हात तशाच मागे राहिल्या
त्याचा कोठे ही. नाम उन्मेष झाल्यात नाही. म्हणून संशोधन करून या
हातांची नव्याने ओळख करून घेणे.

गावातील लोकांचा व्यवसाय त्याची परिस्थिती याची माहिती
करून घेणे.

गावाच्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, धार्मिक परिस्थितीचा
अभ्यास करणे.

गावाच्या पूर्वीच्या परिस्थितीत आंद सध्याच्या परिस्थितीत झालेला
बदल जाणून घेणे.

इतिहास तपासणीत मात परिकल्पना, सामाजिक पैलू व सामाजिक
उद्दीष्टांना महत्त्व आहे.

प्रस्तावना

आपला भारत देश हा कृषीप्रधान तर आहे. परंतु त्याचबरोबर भारत देश संस्कृतीप्रधान देखील आहे. भारतात वर्षभरात अनेक दिवसांचे महत्त्व महत्त्व हे खूप आहे. रांची पुरेपुर माहिती आपल्याला दिनविशेषाद्वारे प्राप्त होते. त्याचप्रमाणे मृत्वी व मानव रांचा जवळचा संबंध आहे. मानवाने पृथ्वीवर वसाहती निर्माण केल्या. वसाहती करून मानव वास्तव करू लागला. आपण ज्या प्रदेशात ज्या समाजात वास्तव करतो. त्या प्रदेशाविरवी गावामध्ये हे धडपारा बडामोडीची जाणीव असणे आवश्यक आहे.

मानवाच्या आजपर्यंतच्या वात्प्राप्तीत ज्या महत्त्वपूर्ण हात घडून गेल्या त्या सर्वांची नोंद इतिहासात होतली गेली आहे. मानवी जीवनाचा अभ्यास करीत असताना आपण मानवाच्या सामाजिक, राजकीय, आर्थिक आदी सांस्कृतिक संस्था निर्माण केल्या. दैनंदिन जीवन जगत असताना सुनियोजित जीवनाची निर्माण केली. जगातील प्राचीन विकसित म्हणून मान्यता प्राप्त केल्या. मानवी संस्कृती उदयास आल्या. मानवी संस्कृतीचा विकास हा मानवाच्या जीवनातील एक महत्त्वपूर्ण त्या मानला जातो.

मनोरंजन हा मानवी जीवनाचा एक अविभाज्य घटक होय. मनोरंजनाचे महत्त्व हे व्यक्तीचे वय, निवासस्थान व त्यांचा भविष्य योवरही बऱ्याच वेळा अवलंबून असते. गावामध्ये अनेक प्रकारचे मनोरंजन महत्त्वाचे साधन आहे.

गावामध्ये असलेल्या सामाजिक, सांस्कृतिक, वारसा अमूल्य आहे. गावामध्ये वेगवेगळे, सदा, उत्सव साजरे होता. तसेच धार्मिक स्वरूप प्राप्त होऊन.

ऐतिहासिक घटना

“जीवनसाधना गौरव पुरस्कार”
माननीय कर्मवीर शंकररावजी काळे.

आदरणीय कर्मवीर शंकररावजी काळे.

आपला जन्म दि. 6 एप्रिल 1921 रोजी ऐतिहासिक अहमदनगर जिल्ह्याच्या कोपरगाव तालुक्यातील माहेगाव बेशमुख या गावी सामान्य शेतकरी कुळांत जन्मला. आपले वडील कै. देवराज गाबा काळे भाणि निरक्षर भाई. कै. राधाबाई काळे यांच्या प्रेरणेत अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीत शिक्षण घेऊन 1947 साली आपण अभियांतिकी शाखेचे पदवीधर जालात. 1949 साली हुंडा न होता अतिशय साध्या पद्धतीने आपण एका मंदीरात सुरिमा-बाईशी विवाह बद्ध जालात. हा विवाह देखील समाजाला आदर्शभूत ठरला.

शासकीय नोकरीचा त्याग करून आपल्या जन्मगावी आपण विविध कार्यकारी सेवा सहकारी सोसायटीचे स्थापना करून सहकार क्षेत्रातील कार्याची मूर्तमेढ रोवलीत. दि. 4 जून 1953 रोजी कोळपेवाडी येथे कोपरगाव सहकारी साखर कारखान्याची स्थापना करून 30 वेले कारखान्याची बुरा सामावताना देवीचमत्त कामगिरी पार पडली. व कारखान्याला वेळोवेळ प्राप्त करून दिले.

सत्तेच्या विकेंद्रीकरणासाठी व जनतेचा सहभाग सत्तेत वाढविण्यासचि पुरोगामी महाराष्ट्राने सन 1962 मध्ये जिस्था परिवर्तनी क स्थापना केली. स्थापना

सामाजिक जाति

वेगवेगळ्या जातींमार्चे लोक आणि त्यांचे आडनावे.

सुरेगांव गा वातातील इतिहास संशोधन करताना मला अनेक विविध व वेगवेगळ्या जातींमार्चे लोक शोधून काढले. व त्या मध्ये लोक अनेक जातींमार्चे असले तरी त्यांचे व्यवसाय वेगवेगळ्या प्रकारचे आहेत. त्यांच्या जाती पुढील प्रमाणे.

- मुस्लीम, ख्रिश्चन, विद्वांस, सुतार, मोहार, कुमार, जंभार, वजारी, नाथी, भिस्म, फारशी, शिंपी, अशा

अनेक प्रकारचे लोक आहेत. त्यांचे वेगवेगळे व्यवसाय, व्यापार त्यांचे आहेत. तरी लोकांचे धर्म वेगळे असले तरी ते एकठाी आहेत. इतिहास व वातातील इतिहास करताना लोकांचे मनोभाव, भाव भाषण समजले. त्यांचे व्यवहार कशा प्रकारे असतात.

अशा प्रकारे सुरेगांव वातातील वेगवेगळ्या जातींमार्चे लोक आहेत. व त्यांचे भाषण त्यांचे मनोभाव भाषण समजले.

मावातीन धारे

सुरगांव मावातीन धारे ही महिला चांगल्या प्रकारे आहेत. त्यामळे काही धारे ही वडाची व विदाची आहेत. काही धारामध्ये उमारती, साखे आहेत. माता जुव्या धराची एक ही पद्धत राहीली नाहीत. समक्या उमारती, गंगले, प्रत्याची, हपराची धारे असे अनेक पद्धतीचे धारे विसून येतील.

विविध प्रकारची धारे विसून येतील. अनेक माचारती पद्धतीचे धारे आढळून येतील, काही धारणा समोर अतिशय छान प्रकारचे फाफाळ विसून येते. ते माण्डामा इतिहास संग्रहाण करताना विसून आले आहेत. आजच्या काळात वडाची व मातीची धारे नाही बनवत. माता त्यांता विदा व सिमेंट च्या पद्धतीचे विसून येतील.

धार्मिक माहिती

धार्मिक शास्त्रे ही अधिक महत्वाची असतात. त्यामध्ये अनेक पद्धतीची देव-देवतांची माहिती मिळवली. त्याच प्रमाणे त्या ठिकाणी श्री. विष्णू भगवान, श्री. गुरुदेव वल्, आणि देव अनेक श्री. स्वामी समर्थ हे कारखाना कार्यक्षमतावरील काराध्य देवते आहे. त्या देवतांच्या ठिकाणी अतिशय सुख अमरीच वातावरण आहेत. अनेक त्या ठिकाणावर एका वडाचे झाड आहे. त्या झाडाचे अतिशय महत्त्व आहे.

त्या धार्मिक ठिकाणी अतिशय छान गार्डनची सोय सु विद्या आहे. लोकांना उत्तम पद्धतीचे सोय आहे. त्याच ठिकाणी कामगिरी शिकवण्याचे काळे स्मृती उद्यान आहे. तेथे त्याची मुखा वस्तुच्या रेखाव-रेखाव शिरे आहेत. ते अतिशय सुंदरलेने नटलेने ने आहेत.

अशा प्रकारे धार्मिक शास्त्रे ही अतिशय सुंदरपणे आहे.

संदर्भ सूची

ग्राम विकास अधिकारी. श्री. एन. डी. खेडकार.

ग्राम विकास अधिकारी यांची मुलाखत घेऊन. मला त्या गावातील विकास कासा ज्ञाना व बस्तो. या बद्दल माहिती मिळालेली आहे. त्या गावातील मोठा संख्या, स्त्री-पुरुष समानता, जन्मदर - मृत्युदर, गावाचे क्षेत्रफळ, गावाची सिमा, स्थान, रेल्वेश, अशांश व प्रकारची माहिती. नमुद केलेली आहे.

कुटुंबातील सदस्यांनी सामाजिक, सांस्कृतिक, माहिती वी मना. तसेच विष्णू देव या धार्मिक स्थळाविरवी सांगितलेली आस्था यिका नमुद केलेली आहेत.

यामध्ये श्री विष्णू भगवान, श्री गुरुदेव देव या कार्यस्थळावरील आराध्य देवले हे ही नमुद केलेली आहेत.

स्वामी समर्थ केंद्र येथे आहे. तेथे सात दिवसाचे परराजण ही केले जाते.

विकास

Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's
Sau. Sushilamai Kale Art's Commerce & Science College, Gautamnagar,
Kolpewadi

-:Department Of History:-

Oral / Practical Exam

Date: 20/3/2019

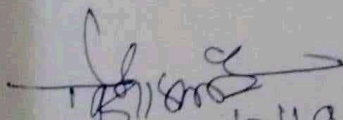
Year: 2018/19

Class: TYBA

Subject:

Introduction of History
(5-3)

Sr.no.	Roll No.	Exam Seat No.	Name Of Students	Signature
01	844	51792	Abhale Ashvini Suryakant	Abhale A.S.
02	854	51795	Kadam Nitin Bhagwat	Nitin
03	852	51800	Sonawane Mahesh Balasaheb	Mahesh
04	845	51807	Dhomse Kanchan Kashinath	Kanchan
05	847	51823	Mhaske Swati Punjahari	Swati
06	848	51826	Nimbalkar Maheshwari Machhindra	A.B.
07	850	51827	Pagare Nilima Mantri	Nilima
08	851	51831	Sanap Shubhangi Ashok	Shubhangi
09	853	51835	Tangtode Vrushali Ramdas	Vrushali
10	REPT.	51850	Sanap Somnath Dnyaneshwar	Sonap S.D.
11				
12				

20/3/19
Internal Examiner

External Examiner

" Karmveer Shankarrao Kale Education Society's,"

**SAU SUSHILAMAI KALE ARTS,
COMMERCE & SCIENCE COLLEGE,
GAUTAMNAGAR,**

Post. Kolpewadi, Tal. Kopergaon, Dist. Ahmednagar (M.S.) Pin - 423602

CERTIFICATE

DIPARTMENT OF HISTORY

YEAR - 2018 -2019

This is ceritify that Shri/Smt./Ku. Pagare Nilima Mamtri

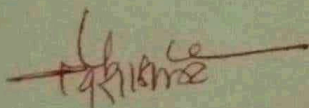
of T.Y.B.A. / B.Com / B.Sc. Div. _____

and Roll No. 850 Exam Seat No. 51827

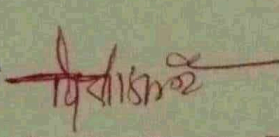
has satisfactorily completed History practicals

in the subject History Maharashtraian social worker

as laid down by the University of Pune of the academic year -2019

Subject Teacher

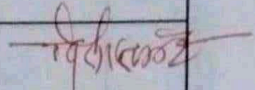
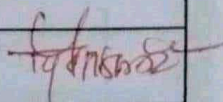
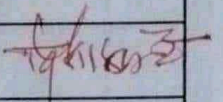
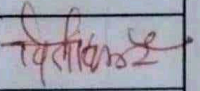
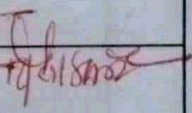
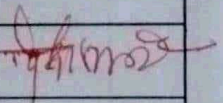
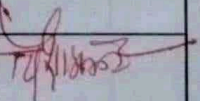
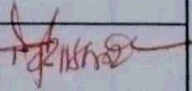
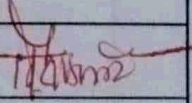
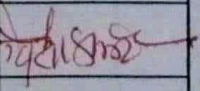
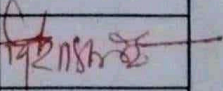
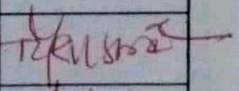
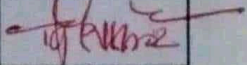
Co-Ordinator

Ext. Exa.

Head of Dept.

Principal

INDEX

Sr. No.	Name of Experiment	Page No.	Date	Remarks	Signature
1)	प्रस्तावना				
2)	विषय निवडीचे महत्त्व				
3)	अभिप्रेत				
4)	डा. बाबासाहेब आंबेडकर				
5)	महात्मा फुले				
6)	दयानंद सरस्वती				
7)	राजाराम मोहन रॉय				
8)	गोपाळ गणेश आगरकर				
9)	महर्षी राजे केशव कर्वे				
10)	राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज				
11)	गोपाळ फुलका गोखले				
12)	ऋणनिर्देश				
13)	संदर्भसूची				

सौ सुशिला माई कुठे कुला,
वागिज्य, विज्ञान कालेज गौतमनगर

महाराष्ट्रातील

समाज -

सुधारक

मार्गदर्शक शिक्षक - प्रा. पोटे व्ही. सी

वर्ग - तृतीय वर्ष कला
इतिहास विभाग

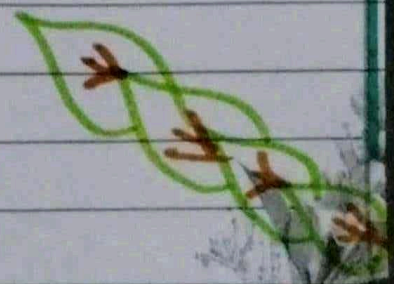
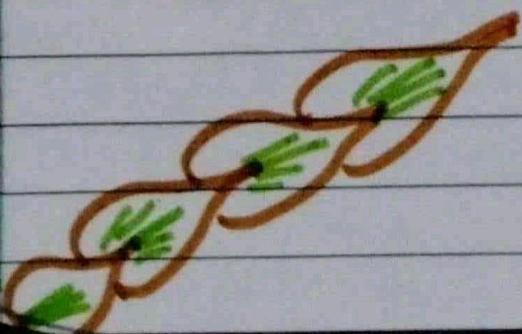

प्रस्तावना

आज भारत स्वतंत्र आहे यासाठी वृष मोठा इतिहास आहे. भारतात अनेक समाजसुधारकांनी अनेक आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक सुधारणा केल्या. भारतात अनेक वाईट प्रथांना तज्या फोडण्यासाठी डॉ. बाबा साहेब आंबेडकर, महात्मा फूले, दयानंद सरस्वती, मधुसूदन गोखले, राजर्षी शाहू, महात्मा ज्योत्सना गोपाळ, गोपाळ गणेश आगरकर अशा अनेक समाजसुधारकांनी अनेक प्रयत्न विधवा विवाह, बहुपत्नीत्व अशा अनेक प्रथांना फोडण्यासाठी केल्या.

19 व्या शतकात ~~सामाजिक~~ समाजात विधवा स्त्रीयांची खेड्या बरीच मोठी होती. बालविवाहाची प्रथा रूढ होती. त्यामुळे दुर्दैवी स्त्रीयांची स्थिती अतिशय दैविक बनली. समाजसुधारकांनी महिलांच्या हक्कासाठी व त्यांना शिक्षण देण्यासाठी त्यांनी स्वतःची पर्वी न करता स्त्रीयांच्या हक्कासाठी लढा दिला.

सामाजिक शिक्षण, सामाजिक चळवळ, अस्पृश्यांचा प्रश्न, विधवा समस्या, स्त्री शिक्षण, सामाजिक सुधारणा, जातीभेद, सतीप्रथा, समाजातील वाईट प्रथा, कर्मकांडाला विरोध, दलित चळवळ, मनःस्मृतीचे दहन, जाती भेदस्येला विरोध अशा प्रथांना त्यांनी बंद केले.

विषय निवडीचे महत्त्व

भारतात समाजसुधारकांनी अनेक उठाव केले त्यांनी समाजात उत्कृष्ट प्रतीचे कार्य केले त्यांनी स्त्रीयांना शिक्षण देण्यासाठी व त्यांच्या हक्कासाठी अनेक प्रयत्न केले समाजसुधारकांचा इतिहास हा नुसता विषयच नसून तर प्रत्येक भारतीयाला अभिमान वाटेल असा इतिहास आहे समाजसुधारकांचा इतिहास वाचतांना प्रत्येक माठासच्या अनात जनजागृती निर्माण होते असा रोमहर्षक शौर्यचा इतिहास आहे आजच्या परिस्थितीचा विचार केला असता इतिहास हा मागे पडलेली गोष्ट वाढू नये म्हणून अला हा विषय निवडावा वाटला कारण आपणां आज सुखाने स्वातंत्र्याची जगतो आम्हांचे अनेक समाजसुधारकांचे कार्य बलिदान आहे त्यांनी ही वाड्डि प्रचालना बंद केले अशा घोर समाजसुधारकांना आम्ही विनम्र अर्पणार्थ आहे त्यांचे स्मरण आदर करणे आपले कर्तव्य समजते संपूर्ण विषयाचा विचार करता अला इतिहास पार महत्त्वाचा वाटतो कारण इतिहास हा एक विषय असा आहे की तो प्रत्येक विषयाला स्पर्श करतो आणि आजची ही परिस्थिती आहे ती भारतीय ऐतिहासिक घटकांमुळे बनलेली आहे डॉ. बंधासाहेब आंबेडकर, महात्मा फूले, मधर्षी गोडे फेडाव कर्वे, राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज, गोपाळ कृष्ण गोखले गोपाळ गणेश आगरकर, राजाराम मोहन रॉय वा महान हुकमीचे स्मरण होते यासाठी हा विषय महत्त्वाचा वाटतो

उद्दिष्टे

- 1) समाजाच्या इतनीसाठी अचक प्रयत्न करणे
- 2) समाजातील अन्ध संघी परंपरा दुर करणे
- 3) विधवांच्या समस्यां बालविवाह, केशवपन, सती प्रथा, देवदासी, मुसळी, जोगीन, गणिका यन्त्रियावर सुधा रणा करणे
- 4) पाश्चात्य शिक्षणाची कास थरणे
- 5) अस्पृश्यतासाठी शिक्षणाच्या संघी उपलब्ध करून देणे तसेच वस्ती गृहणी निर्मिती करणे
- 6) धर्म संदर्भात समाजातील ओळ्या समजूती दुर करणे
- 7) समाजाला व सुक्तीला बाध विप्लव देण्यासाठी सरकारी दरवाजे प्रयत्न करणे
- 8) आरतीयांना शिक्षणाच्या संघी उपलब्ध करून देण्यासाठी शाळा महाविद्यालयाची स्थापना करणे

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा जन्म 14 एप्रिल 1891 मध्य प्रदेशा येथील मध्य भागात झाला त्यांच्या वडीलचे नाव रामभुजी मालूमजी सहापाल असे होते लहापणी त्यांनी आई मरण पावल्यामुळे त्यांचा सांज्याळ त्यांच्या आत्याने केला त्यांना बालपणी शिवा असे म्हणत त्यांना लहापणापासून अष्टाक्षरी खूप आवड होती जातीवेद असल्यामुळे त्यांना त्यांचे पुढचे शिक्षण शहरात घेण्यात आले डॉ. बाबासाहेबांनी अनेक पुस्तके लिहीली ती पुढीलप्रमाणे

1) इकोलोजी ऑफ प्रोटीनशीअल फायब्रान्स इन इंडिया इंडिया

2) रसेल के बिकस्ट्रक्शन ऑफ वर्ल्ड

3) स्मॉल होल्डींग इन इंडिया अँड इट्स रेमेडी

4) बीव्युल्ड फॉर फेडरेशन घोषणापत्र

5) स्टेट्स अँड प्रायव्हेटी

6) आरतीय संविधान

7) प्राक्लेम ऑफ अपी

त्यांनी आर्थिक तत्वज्ञानाची मांडणी केली बहुजन हिताय - बहुजन सुखाय

डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे कार्य :-

अस्पृश्य उच्चार :-

अस्पृश्यता ही मानव निर्मित असून ब्राह्मण वर्गाने आपले श्रेष्ठत्व जपण्यासाठी या अमानुष पद्धतीस बत पाणी घातले आहे आंबेडकरांनी समाजातील तळागाळाच्या लोकांच्या व अस्पृश्यांच्या कल्याणासाठी त्यांनी समाज परिवर्तनाला सुरुवात केली

सांख्यिक समता :-

आर्थिक व सांख्यिक समतेचा पुरस्कार त्यांनी केला आंबेडकरांनी भागासवर्गीयांना जे अस्पृश्य गटाले जातात अशा घटकाना सार्वजनिक जीवनाच्या प्रत्येक क्षेत्रात समानतेची वागणूक मिळावी यासाठी समान हक्क समान स्वातंत्र्य मिळवून देण्याचे प्रयत्न केले

धार्मिक सुधारणा :-

हिंदू धर्मातील अवस्था ही चतुर्वर्णविरुद्ध आश्रित होती यात ब्राह्मणे सर्वोच्च समजले जात व शूद्रांना अतिशय हीन स्वभावाची वागणूक दिली जात डॉ आंबेडकरांना अशा अन्यायकारक धार्मिक अवस्थेत सुधारणा घडवून घेणे हे मानवी विकासाचे व उन्नतीचे साधन आहे असे आंबेडकरांना वाटत होते हिंदू धर्माची आख्यायिका करताना त्यांनी स्वातंत्र्य समता बंधूता व न्याय यांना ही जीवनाची मुलतत्वे व धर्म यात सुसंगती आणायची असे स्पष्ट केले

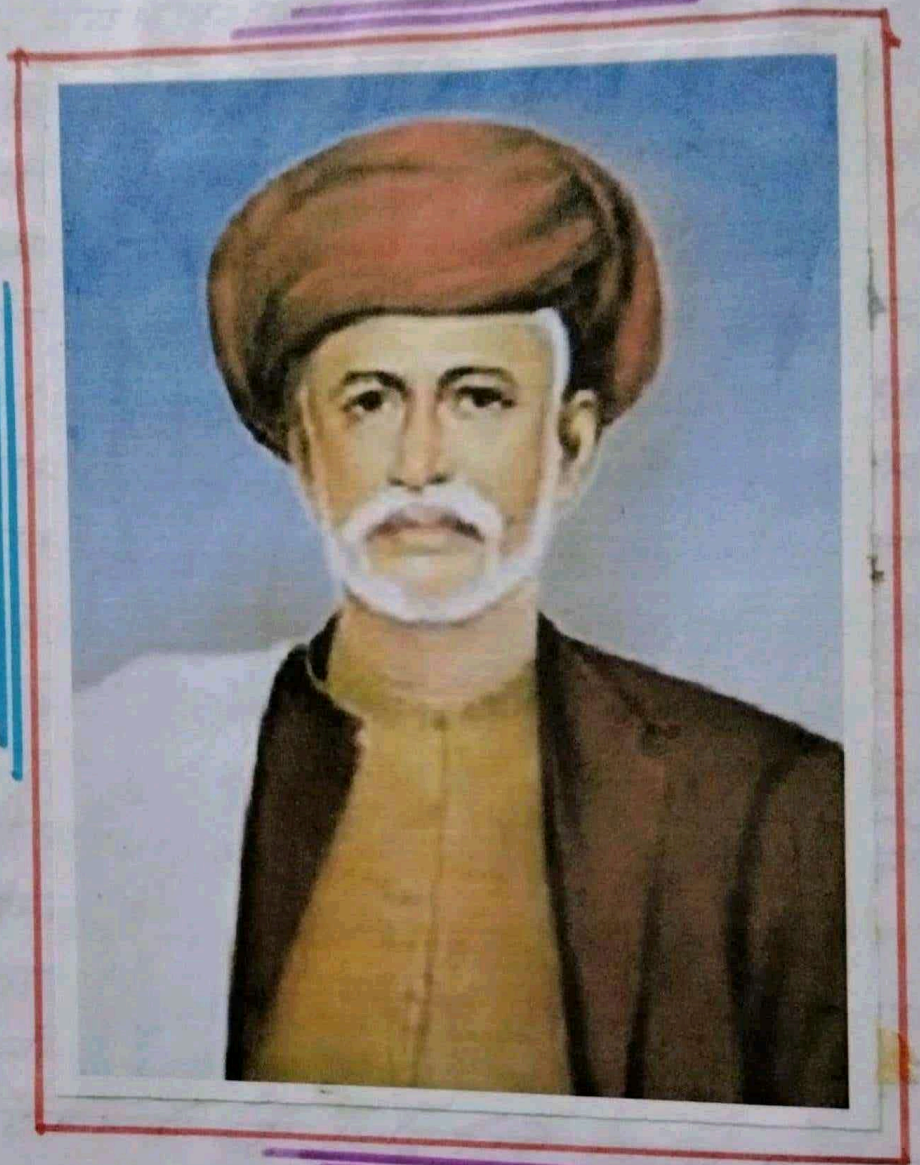
* जाती व्यवस्थेस विरोध :-

डा आंबेडकरांना हिंदुधर्मातील जाती व्यवस्था ही सामाजिक न्यायाच्या मार्गाची अडथळ वाटत होती ही जाती व्यवस्था श्रम विभाजनाच्या तत्वांनुसार निर्मिती झाली जाती व्यवस्था हा अनेकार्थिक व्यवस्था अस्तित्वाची आंबेडकरांना त्यास विरोध होता जाती व्यवस्थेमुळे समाजात मोठ्या प्रमाणात उच्च-निचता निर्मिती झाली त्यातून काश्तीय समाजाचे विघटन झाले असे आंबेडकरांना वाटत होते

महाड्या सत्याग्रह

1926 साली मुंबई असीम वलीने केलेल्या अस्पृश्यता विषयीच्या कायद्यानुसार अस्पृश्यांना सार्वजनिक संस्था पानावेटे अपहासग्रह शासकीय कार्ये या ठिकाणी मजमे करणे वापरल्यास हक्क प्राप्त झालेला होते परंतु सर्वांगीण या कायद्याने पालन करण्यास नकार दिलेला असल्याने अस्पृश्य वर्गाला सत्याग्रहाचा मार्ग स्वीकारून अपहीकार्य ठरले म्हणून वावा सोहळानी महाड येथे 20 मार्च 1927 रोजी सत्याग्रह केला 1 मार्च 1927 रोजी महाड परीषदेच्या मंडपात होते 10 हजार श्रोते उपस्थित होते डॉ आंबेडकरांनी महाडच्या तळाच्या सत्याग्रहा हेतू स्पष्ट करून अस्पृश्यता निवारणे कार्य करते सर्व अस्पृश्यांनी महाड चवदा रतळ्यांवर जावून सत्याग्रह केला

दलित बांधवांना पानी गरजपास हक्क मिळवून देण्यासाठी महाडच्या सत्याग्रहाचे आयोजन केले

महात्मा पूले :-

महात्मा ज्योतिबा पूले यांना महत्त्वाचे स्थान आहे. भारतातील आद्य सुधारक व दलित म्हणून त्यांचा उल्लेख केला जातो. ज्योतिबाचा जन्म पूणे येथे 1827 रोजी एका माळी कुटुंबात झाला. शालीय जीवनात त्यांना सामाजिक वास्तविक संदर्भाने वेगवेगळे अनुभव आले. त्यातून समाज सुधारणेच्या क्षेत्रात लक्ष ठेवून आवड निर्माण झाली.

स्त्री उद्वारणे कार्य:

बालविवाह अज्ञान बालहत्या विधवा प्रश्न स्त्री दासत्व या सारख्या समस्या मोठ्या प्रमाणावर आप्त होत्या. भारतीय समाजाने स्त्रीयंत्रणा समतेपासून व शिक्षणापासून वंचित ठेवले होते. महात्मा पूले यांनी स्त्रीयंत्रणा उधीतील सुधारणा घडून आणल्या. स्त्री शिक्षणावर भर दिला.

महात्मा पूले यांनी 1848 रोजी पूण्यात मुलींची पहिली शाळा सुरू केली. या शाळेसाठी शिक्षण मिळत नव्हते म्हणून स्वतःची पत्नी सावित्रीबाई पूले यांना पहिली शिक्षिका नेमले. यांच्या या कार्यामुळे स्त्रीयंत्रणा वरील सर्व समाजातील अनेक प्रथा मोडकळीस काढून विधवा पूर्वविवाहानी सुरुवात केली.

सत्यशोधक समाज :-

महात्मा पूले यांनी कठिण वर्गातील लोकांसाठी गुलामगिरी हा उपदेश करू शकणारा ग्रंथ लिहून आपल्यानेतर महाराष्ट्रात ब्राह्मणांच्या सामाजिक गुलामगिरीतून कठिण वर्गाला मुक्त करण्यासाठी अत्यंत गरजेचे वारले. यातून सत्यशोधक समाजानी निर्मिती झाली.

सत्यशोधक समाजाची स्थापना :-

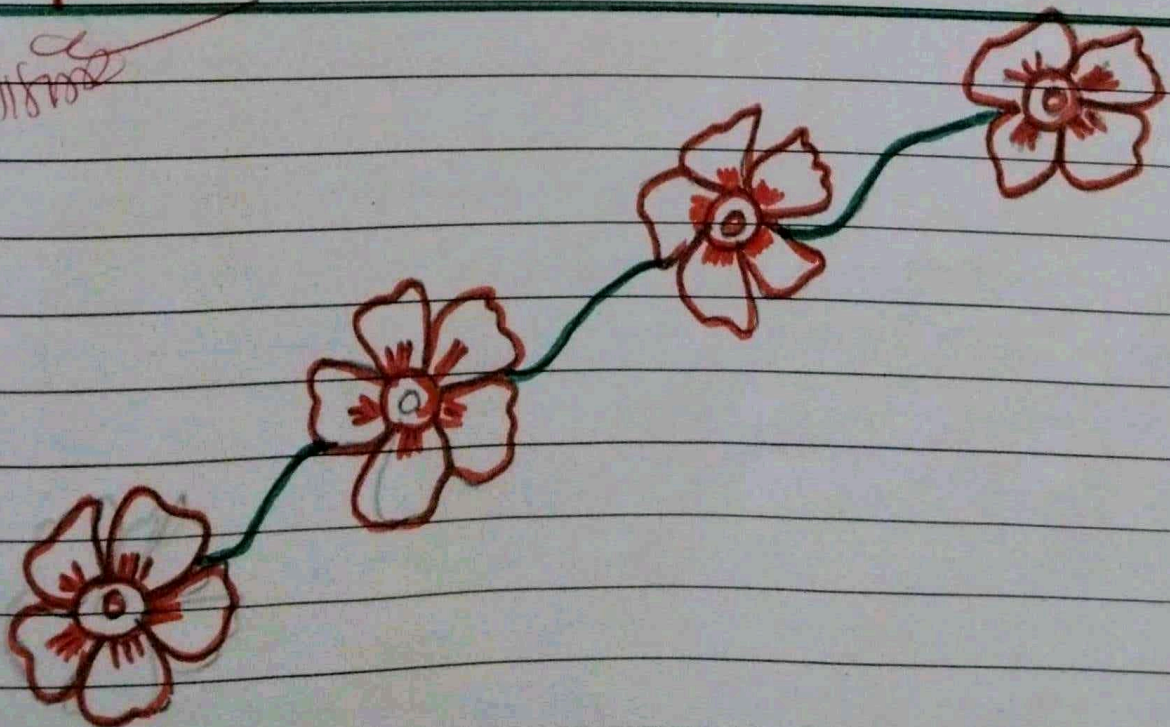
२५ सप्टेंबर १८९३ रोजी महाबळेश्वरीत सर्व गहोरे व अन्यायी चंप्पी पुण्यात सखा बोलावली महाबळेश्वरीत निरनिशाल्या महत्वाच्या केंद्रातून सुमारे ६० कार्यकर्ते जमले होते त्यांच्या समोर ज्योतिबावांनी प्रेरणा काढून साधना दिले व आपल्या उल्लवणीला योग्य अशी दिशा देण्यासाठी संघटनेची कधी आवश्यकता होती आहे या तून सत्यशोधक समाजाची स्थापना झाली

सत्यशोधक समाजाचे तत्त्वज्ञान

- १) एकेश्वरवाद इश्वर हा एक आहे तो सर्वगामी निर्गुण व निराकार आहे सर्व मनुष्य प्राणी ही त्याची प्रिय लेकरे आहे
- २) इश्वर अकाली अरुण्य अचिंत्य अविनाश आहे त्याला ही कोणत्याही मध्यस्तानी म्हणजे अस्मिन्मुक्ती गराज नाही अकालीचे श्रेष्ठत्व हे जन्माने ठरत नसून ते कर्माने ठरते
- ३) कोणत्याही प्रकारची अवसाध अज्ञेयाने नितीमतेने केला तर तो कर्णिक ठरत नाही
- ४) ग्रंथ प्राधान्य वादास विशेष कोणताही ग्रंथ हा इश्वर प्रणीत नाही तसेच ते सर्वस्वी प्रभावा नाही कोणत्याही ग्रंथाचा समाजाच्या पिलवणूकीसाठी आधार होणे हे निर्णयीय आहे
- ५) सत्य हे परब्रह्म सत्यासारखा कोणताही धर्म नाही अत्यंत परब्रह्म आहे पूनर्जन्म कर्मकांड उप-तप पाप-पुण्या स्वर्ग-मोक्ष या बाबी केवळ कपोकल्पना आहेत
- ६) मानवी सदगुणांनी जोपासना बंधूभाव सदाचार भूत देय ज्ञान शिष्टाचार प्रसाद या सर्व गुणांनी जोपासना करावी

संदर्भसूची

- 1] इतिहास आणि जाणीव जागृती
- विठ्ठल घाबरपुरे
- 2] इंटरनेटची संकेतस्थळे
- ~~डी. न. घोलप~~
- 3] इतिहासशास्त्र
- टी. न. घोलप
- 4] आधुनिक भारत इतिहास आर्कडाॅल

Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's

Sau. Sushilamai Kale Art's Commerce & Science College, Gautamnagar, Kolpewadi

-:Department Of History:-

Oral / Practical Exam

Date: 6/6/2020

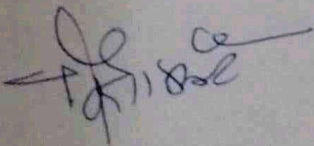
Year: 2019-20

Class: TYBA

Subject: Spl-III

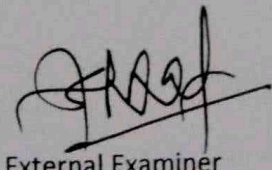
(Introduction of History)

Sr.no.	Roll No.	Exam Seat No.	Name Of Students	Project (Out Of 20)	Oral (Out Of 10)	Total (20+10=30)
01	816	53185	Abhale Rutuja Ravindra			23
02	817	53191	Gaikwad Mayuri Sanjay			25
03	818	53193	Gawali Rutuja Anil			22
04	819	53195	Jadhav Harshada Arjun			23
05	820	53197	Jagtap Minakshi Madhukar			25
06	821	53203	Kharchane Yogesh Prakashchand			24
07	822	—	Kolpe Vishal Ashok			AB
08	823	53209	Mokal Ajit Raosaheb			24
09	824	53215	Pagare Pooja Sanjay			21
10	825	53216	Pagare Sachin Uttam			23
11	826	53179	Sapnar Dattatyay Bhagwat			Ab
12	827	53227	Sonawane Priyanka Machhindra			22
13	828	53182	Wable Ashvini Madhav			23
14	829	53230	Wable Sonali Balasaheb			23
15	830	53231	Wagh Rakhi Ashok			25
16	831	53183	Walve Mahesh Nandu			21

Internal Examiner

Potere

External Examiner

Khasat SR

"Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's"

**SAU. SUSHILAMAI KALE ARTS,
COMMERCE & SCIENCE COLLEGE,
GAUTAMNAGAR**

Post. Kolpewadi, Tal. Kopergaon, Dist. : Ahmednagar. (M.S.) Pin - 423 602

Karmaveer Shankarrao Kale
Education Society's

SAU. SUSHILAMAI KALE COLLEGE
Arts | Commerce | Science

CERTIFICATE

ENVIRONMENTAL AWARENESS

YEAR 2019 - 2020

This is to certify that Shri./Smt./Ku. WAGH RAKHI

ASHOK of B.Y.B.A. / B.Com / B.Sc. Div _____

and Roll No. 830 Exam Seat No. 53231

has satisfactorily completed HISTORY practicals

in the Subject HISTORY OF KARWADI VILLAGE

as laid down by the Savitribai Phule Pune University of the academic Year

2019 - 2020

Subject Teacher

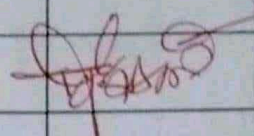
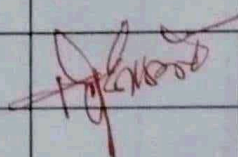
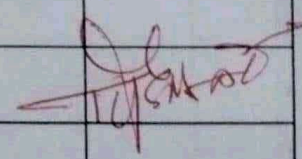
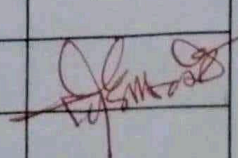
Co-Ordinator

Ext. Exam.

Head of Dept.

Principal

INDEX

Sr. No.	Name of Title	Page No.	Date	Remarks	Signature
①	प्रस्तावना				
②	मूहिनके				
③	इतिहास निवडीचे महत्त्व				
④	उद्देश्ये				
⑤	भौगोलिक स्थान				
⑥	गावची माहिती				
⑦	गावाचा शैक्षणिक विकास				
⑧	गावातील सामाजिक माहिती				
⑨	गावातील धार्मिक माहिती				
⑩	ऋण निर्देशक				
⑪	निष्कर्ष				
⑫	संदर्भसुची				

सौ. सुरीलामार् फाळे .
कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय. गौळामबाग.

कारवाडी

गावाचा

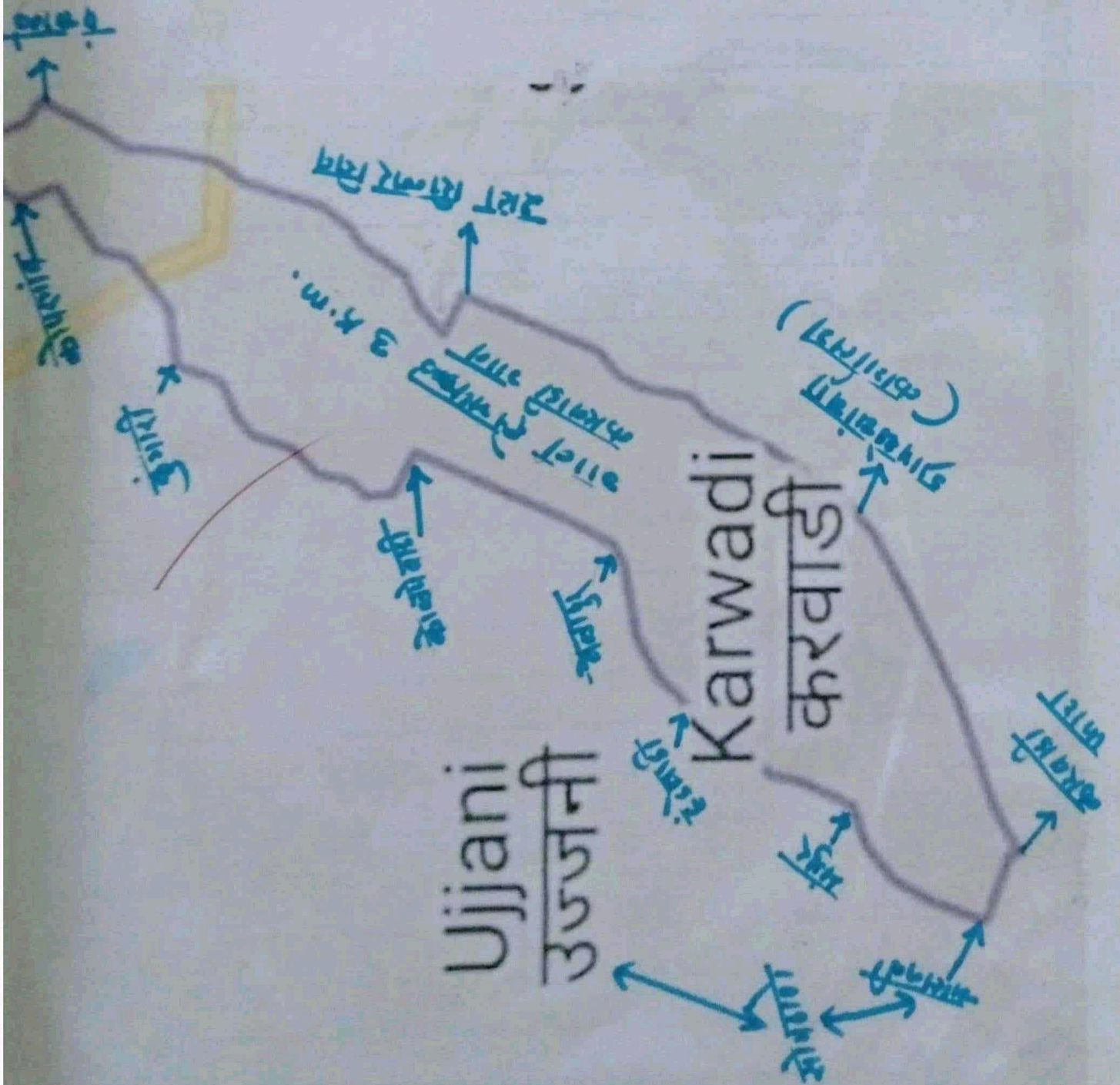
इतिहास

मार्गदर्शक शिक्षक - प्रा. पोटे. वि. सी
वर्ग तृतीय वर्ष कला.

इतिहास विभाग

कारवाडी गावचा शैबोल्मिक

- नकाशा -

प्रस्तावना

पृथ्वी व मानव यांचा जवळचा संबंध आहे. मानवाने पृथ्वीवर वसाहती निर्माण केल्या. वसाहती निर्माण करून मानव वारजव्य करू लागला. आपण ज्या प्रदेशान, ज्या समाजान वारजव्य करतो त्या प्रदेशा विशेषीची, समाजा विशेषी (आपल्यात्म) स्वरूप माहिती असणे आवश्यक आहे. गावामध्ये दडवाच्या दडामोडीची जाणीव असणे आवश्यक आहे.

गावामध्ये असलेला सामाजिक, सांस्कृतिक वारसा अमूल्य आहे. गावामध्ये वेगवेगळे शत-उत्सव साजरे होताना. तसेच धार्मिक स्थळी यात्रा संपन्न होताना. गावानील लोकांचा मुख्य व्यवसाय ताबोती आहे. गावामध्ये विविध योजना शब्दपुन केले जाताना. शेत बरोबरच इतर व्यवसाय ही केले जाताना. गावामध्ये विविध योजना शब्दपुन विकास केलेला आहे. गावानील सामाजिक, राजकीय, आर्थिक, धार्मिक स्थिती ही उन्नत उनाले.

गावाच्या विकासाबरोबरच गावानील लोकांचा विकास आलेला आहे. गावान सर्व शुविद्या होत आलेन 'स्वच्छ गाव सुंदर गाव' या दृष्टीने गावान बऱ्याच शुधारणा केलेल्या आलेन.

गावानील विविध विकास योजना अंतर्गत वेळोवेळी निधी मिळून असून त्याच्यानिधी

धोणे आवश्क आते. गावाचा विकास
करो ही मागपंचायतीची सुलभुन जबाबदारी
आते.

इतिहासाला धडवणे.

मानवाने धडवणे

दिवसाने दिवसाला धडवणे

भारताला !

गृहितके

गावातील ऐतिहासिक पार्वभुमी जावुन घेणे.

गावातील जुन्या व इतिहासिक पार्वभुमीची माहिती घेणे.

गावातील भौगोलिक राजकीय, धार्मिक, सांस्कृतिक माहिती समजुत घेणे.

गावातील लोक शेती कोठ्या पध्दतीने करताना, कोठ्या अंताचा वापर कशा पध्दतीने करताना याची माहिती करण घेणे.

लोकांचे शाहीमान घराची रचना, गावातील सुविधा, स्वच्छता या विषयी सखोल माहिती करण घेणे.

गावातील पुर्वीपाशुन चालत आलेल्या सथा, रुढी परंपरा, नवस केडव्याची सथा इ--- माहिती करण घेणे.

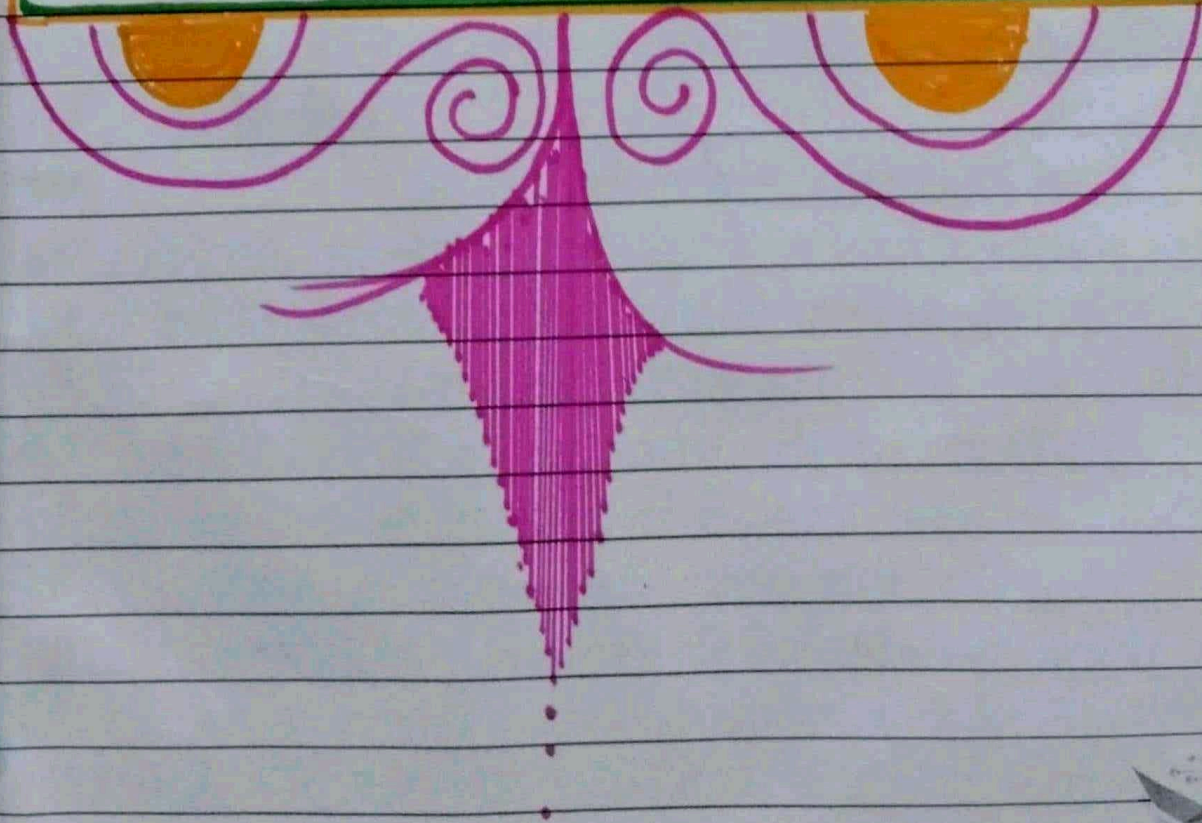
गावामध्ये एखाद्या ठिकाणावरती जुन्या पध्दतीचे मंदिर असते. तेथे नवस केडव्याची पध्दत इत्यादी---

गावातील तांत्रिक विकास किंवा माहितीची
नवाखणी करणे.

गावातील संशोधनाच्या निरगमांच्या आणि
घेणे व वैज्ञानिक कल्पनांच्या
संदर्भाने उदादिष्टे पूर्ण करणे.

गावातील सहकारी कार्य करणे संबंधाची माहिती
मिळवणे.

गावातील इतिलास संशोधना व्वाले नवीन
वस्तु स्थितीचा शोध घेणे.

आदिदले

- ① आपल्या गावाचा इतिहास साहित्य करून घेणे, व तो इतरांनाही सांगणे.
- ② गावातील धार्मिक रुढी, परंपरांची साहित्यी करून घेणे
- ③ गावात घडून गेलेल्या काही घटना त्या नव्याच मागे राहिल्या त्यांचा कोठेही नामोल्लेख नाही. म्हणून संवोधन करून या घटनांची नव्याने ओळख करून देणे.
- ④ गावाच्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, धार्मिक परिस्थितीचा अभ्यास करणे.
- ⑤ गावाच्या पूर्वीच्या परिस्थितीस आणि सध्याच्या परिस्थितीत झालेले बदल जाणून घेणे.
- ⑥ गावातील लोकांचा व्यवहार त्यांची परिस्थिती याची साहित्यी करून घेणे.

भौगोलिक स्थान

गावाचे स्थान :-
गावाचे नाव :- कारवाडी
तालुका :- कोपरगाव
जिल्हा :- अहमदनगर

संजुर् गावची लोकसंख्या :- २०००
कारवाडी रती :- ४००
पुरुष :- १२००

संजुर् गावचे क्षेत्रफळ :- ४००-०२ (हेक्टर आर)

कारवाडी गावची सीमारेषा :- संजुर्, ~~कारवाडी~~, वडाचीवडी

शहा कारवाडी, वेळापूर, इंदेवाडी, शाहा, गोदावरी नदी इत्यादी...

गावाची माहिती

कारवाडी हे मंजुर गावची एक वाडी.
मुळ गाव हे मंजुर असुन हे कोपरगाव नालुक्यातील एक छोटेसे गाव आहे. हे गाव गोदावरी नदीच्या किनाऱ्यावर वसलेले आहे. गोदावरी नदी ही माझीक जिल्ह्यातील खबकेवर येथेच प्रवाहागिरी येथुन गोदावरी नदीचा उगम होतो. व आंध्रप्रदेश राज्यातील राजमहेंद्री या शहराजवळ गोदावरी नदी वंगालच्या उपसागराला जाकुन मिळते. कारवाडी हे गाव मंजुर गोदावरी नदीला फुड सन १९६९ ला आला. सर्वात मोठा फुड गोदावरी नदीला तेव्हा गावातील सर्वा कच्चे छारे पुरान वाडुन गेले. गावान पुरानत काळातील सांगवानी छारे वाचली त्यामुळे मंजुर येथुन काही लोक स्थानांतरित झाले. ते कारवाडी येथे अरव्य होते. येथे होती होती परंतु प्रगतीशील नव्हती. कारवाडी गाव हे रस्त्याच्या कडेकडेने वसले गेले. गावाची ३ कि.मी. अंतरावर वरनी वसली गेली. कारवाडी गावचा इतिहास वा असा आहे की कारवाडी कस काटा ते संगमनेर नालुक्यातील असफोर वावा पर्यंत ५० फुटाचा कारवाळ दगड एकाच टप्प्यान आहे. म्हणुन कारवाडीला कारवाळ पंचड समाधान असल्यामुळे कारवाडी हे नाव पडले. कारवाडी गावाची ग्रामपंचायत सन १९९२ साली नवीन ग्राम पंचायत दर्जा मिळाला. तेव्हा पासुन कारवाडी गाव मंजुर गावाची कुटले गेले. कारवाडी गावची स्वतंत्र ग्रामपंचायत झाली. अना सध्याच्या परिस्थिती बघता कारवाडी गाव हे तिन वाड्या वरतीने नवाखपाला आहे.

गावच्या आर्थिक उन्नतीचा मुख्य स्रोत :

गावच्या आर्थिक विकास हा सामुह्याने शेती व्यवसायावरच अवलंबून आहे. गावातील 80% लोक ही शेती व्यवसायावरच गुंजलेली आहे. 20% लोक ही नोकरी आणि इतर व्यवसाय करताना. गावाचा विकास हा फुलविणे शेतीवर अवलंबून आहेत.

गावच्या उन्नतीसाठीची कामे :

गावाचा विकास होण्यासाठी विविध योजना राबविणे आवश्यक असते. दैनंदिन जीवनात आवश्यक असणाऱ्या वस्तूंची उपलब्धता करणे आवश्यक असते. तसेच गावाच्या विकासासाठी गावामध्ये शाळा, ग्रामपंचायत नलाठी, कायलिय, आरोग्य केंद्र इ... ची स्थापना करणे आवश्यक असते.

रस्ते :

कारवाडी पाटा हा बीडी - लासलगाव हा मार्ग आहे. तसेच कोपरगावला जाण्यासाठी जोडवारा रस्ता कोळपेवाडी, वेळापूर हा आहे. कारवाडी गावानुन सिन्नर तालुक्याला जोडवारा रस्ता आहे.

सरकारी निधीतून ठेककर बाबत या सरकारी योजनेतून धरापर्यंत सिमेंटचे रस्ते बनवले आहे.

• जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, कावणाडी (मंजूर)

शाळा

गावाचा विकास व्हाण्यासाठी अनेक योजना राबविल्या आहे. गावामध्ये जि.प. प्राथमिक डिजिटल शाळा आहेत. तसेच न्यु इंग्लिश स्कूल आहे. गावान 5 वी-8 वीपर्यंत शाळा आहे. त्यात (L.K.G) - (U.K.G) लहान मुलांना इंग्लिश मिडियम स्कूल आहे. तसेच गावान 2 अंगणवाडी आहे. प्राथमिक शाळा ही आदर्श शाळा आहे. त्या शाळेन वेगवेगळ्या प्रकारचे उपक्रम राबविले जाते. शैक्षणिक आदर्श जि.प. प्राथमिक शाळा आहे. त्यात आदर्श शिक्षक पुरस्कार मिळालेले निंबाळकर सर आहे. त्या शाळेमध्ये शाळेतील मुलांना रोज पोषण आहार चांगल्या पद्धतीने दिला जातो. तसेच नेथिल शिक्षक मुलांना चांगल्या पद्धतीने ज्ञानार्जन करताना. प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांची संख्या 350 एवढी आहेत. त्यात मुले 200 मुली - 150 आहेत. शाळेतील मुले इन्डार व शिरनापर्यंत आहेत. कारवाडी गावातील सुशान्त गुणी असल्यामुळे तालुक्या जिल्हा अन्तर्गत विद्यार्थी प्रथम क्रमांक शेळान व विज्ञान प्रदर्शनात मिळताना. शैक्षणिक यतानी तालुक्यात एक नंबर आहे. तसेच त्या शाळेन विविध अर्थी चांगल्या प्रकारे खर्चाची घेताना. तसेच शैक्षणिक सवलत ही मोठ्या प्रमाणात खर्चाची रित्या दिली, पंतप्रधान कायस्थ मोदीजींना भेट व सेवाद आला. अशी ही आमची कारवाडी गावची शाळा ही एक जि.प. प्राथमिक शाळा आदर्श शाळा आहे. तसेच 8 ते 10 पर्यंत न्यु इंग्लिश स्कूल आहे. इतना 10 वी मध्ये 100% निकाल मिळतो. हा एक गावचा व शिक्षक वर्गाचा आदर्श आहे.

बाजार :

करवाडी या गावाच्या आठवडा बाजार सुविधा नसल्यामुळे कोल्हापूरला मुख्य आठवडा बाजार असून, चासनाची येथे परा आठवडा बाजार भरला जातो. तसेच सिन्नर तालुक्यातील राहा हे गाव कोपगाव सिन्नर हे गावाची लष्कर शिव असल्यामुळे राहा येथे गुरुवाराचा आठवडा बाजार भरतो. ह्या बाजारामध्ये सर्व प्रकारचा भाजीपाला, कलेकडधान्य, धान्य, तसेच विविध प्रकारची सादेण्यांची विक्री केली जाते.

जमिन व पिके :

करवाडी या गावामध्ये जमीन ही अत्यंत उत्कृष्ट पतीची आहे. जमिनीमध्ये काळी मृदा, तांबडी मृदा, रेतीची मृदा (वाळकामथ मृदा), मुरमाटी मृदा अशा विविध प्रकारच्या मृदा आहेत. काळी मृदा व शुपीक मृदा अश्याने उत्पादन मोठ्या प्रमाणात होते. काळी मृदा ही पिकांसाठी अत्यंत पोषक असते.

गावामध्ये प्रामुख्याने कुस या पिकाचे उत्पादन जास्त प्रमाणात होतले जाते. त्याचबरोबर गहू, बाजरी, मका, सोयबीज, कांदो, कापूस या प्रकारची पिके होतली जातात. तसेच कलेभाज्या, पालेभाज्या, फुलवागा यांचेही उत्पादन होतले जाते. प्रामुख्याने आंबे, सपेरा या फुलवागा जास्त प्रमाणात आढळते.

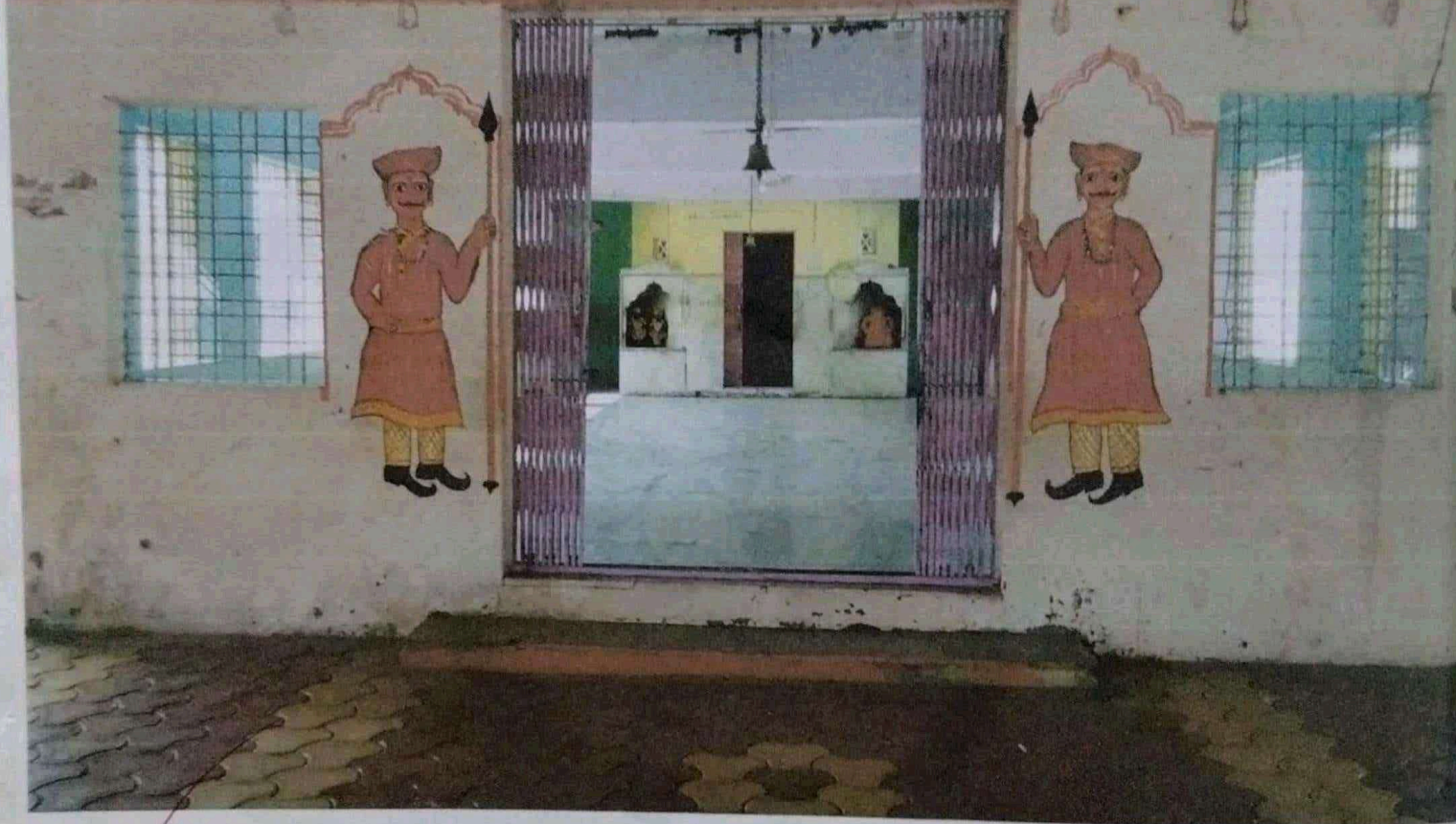
जोडघंदे :

शेती हा गावातील लोकांचा मुख्य व्यवसाय आहे. गावामध्ये शेती व्यवसायाला पुरक अनेक जोडघंदे शेतकरी करतात. यामध्ये मुख्यतः दुग्ध व्यवसाय, पशुपालन, कुकुटपालन इत्यादी... व्यवसाय केले जातात. तसेच वीटअड्या हा व्यवसाय गावामध्ये मोठ्या प्रमाणात चालतो.

मुख्यतः दुग्ध व्यवसाय असल्यामुळे शेतकऱ्यांना व मजदुरांना मोठ्या प्रमाणात दुग्धाचे प्रमाण मिळते. आमच्या गावामध्ये 5 दुग्ध डेरी आहेत. त्या सर्वांचे पॅसेट ऑनलाईन होते. आमच्या गावामध्ये साई दुग्ध संकलन केंद्र, सावित्रीबाई दुग्ध संकलन केंद्र, लजरंगबाई दुग्ध संकलन केंद्र, ज्योती संकलन केंद्र, या संधांचे दुग्ध सौराश्री नामदेवरावजी परबने गोदावरी संघ कोपरगाव येथे जाते.

या सर्वा व्यवसायांमधून शेतकऱ्यांचा मोठ्या प्रमाणात आर्थिक विकास होतो.

जय कृष्ण मंदिर कारवाडी.

गावतील मंदिरे व वस्तु हनुमान मंदिर

कारवाडी गावामध्ये हनुमान मंदिर पामुख्याने आहेत. ग्रामदैवत आहेत. हनुमान मंदिराची होळीच्या दुसऱ्या दिवशी शारा असते. त्या शाराच्या निमित्ताने वाहेर गावीनोकरी करीत असलेली माणसे गावान येऊन मोठ्या उत्साहाने साजरा करताना. गावामध्ये मोठी शारा मरने. त्या शाराच्या निमित्ताने कुरनीचा फड उभारला जातो. कुरनीचा लाईस वाहेरून मासांकीन पाहिल्यान येताना. त्यांच्या लाईस दिले जाते. आमचे गावचे ग्रामदैवत मारुनी असल्यामुळे मध्य असे मंदिर बांधण्यात आले आहे. त्याच्या भोवती समासंडप नहार करव्यात आला आहे. मारुनी मंदिरामध्ये रोज सकाळी हारिपाठ व काकडा भजन होताना. आमच्या गावान मारुनी मंदिरामध्ये सजा मोठ्या प्रमाणात होतो. त्या सजा मुळे गावातील युवक राजकीय फुडारी एकतीन असताना. असे आमचे मारुनीचे मंदिर आहेत.

स्वास्थ्य केंद्र

आमच्याकडे पं.पु. पांडुरंग शारशी आठवले प्रेरित शांचे स्वास्थ्य केंद्र आहेत. त्याच्या मध्ये अणुअसून केंद्राची उभारणी केली आहे. 1) मानकेंद्र 2) युवा केंद्र 3) बाळ संरक्षार केंद्र. 4) माहिला केंद्र. 5) युवती केंद्र 6) मानहार केंद्र आहेत. दादांच्या गिनेच्या विचारसर माणसा मध्ये आरंभता जाळत, ऐक्यभाव निमित्त करून माणसा मध्ये ज्ञान, कर्म, भक्ती प्रत्येक माणसामध्ये रुजवली आहेत. तसेच योगेश्वर कृषीचा प्रयोग राबवला जातो. त्या प्रयोगातून मानवामध्ये देवावरचा भाव व शु-मानेवरचे प्रेम भगवंतानी दिलेला प्रत्येक गोष्टीची कृतज्ञता दादांनी त्यांच्या गिनेच्या विचारानुन भगवंतावरचे प्रेम देवावर कृतज्ञता भावभक्ती नशुन कृतीभक्तीतून सिद्ध करून दिले आहेत.

संदर्भ सूची

ग्रामपंचायत मधील सरपंच, ग्रामसेवक व सदस्य, कर्मचारी यांची मुलाखत घेऊन गावानील विकासाची कामे लोकसंख्या, मृत्युदर, जन्मदर, गावाचे क्षेत्रफळ इत्यादी माहिती नमुद केली.

कुटुंबानील सदस्यांकडून तसेच ज्येष्ठ नागरिकांकडून माहिती समजून घेतली.

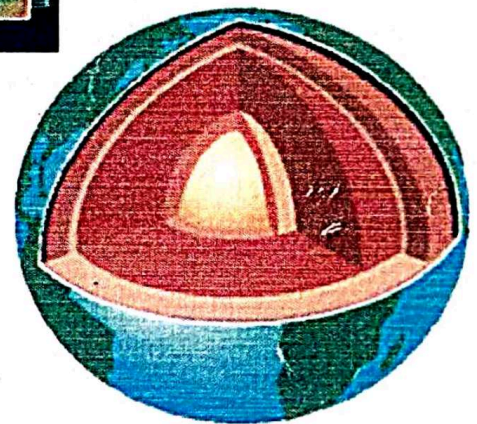
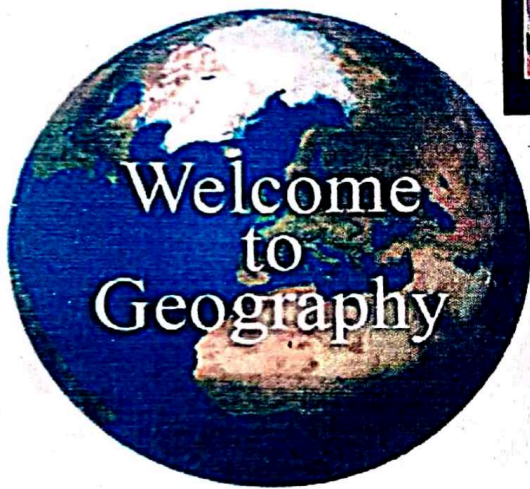
श्री हनुमान मंदिर दृष्ट करवाडी या धार्मिक स्थळावरील सांमितीनेली आख्यायिका नमुद केलेली आहेत. तसेच गावानील मंदिरांची माहिती देखील नमुद केलेली आहेत.

(Handwritten signature)

Class- T.Y.B.A. Geography 2016-17		
1.	BHANDARE PRIYANKA RAJENDRA	Bhandare P.R
2.	DIGHE KAVITA KAILAS	Dighe K.K
3.	DUSHING PRASHANT SANJAY	Dushing P.S
4.	GANGURDE MAHESH ASHOK	Gangurde
5.	JADHAV SAMBHAJI UTTAMRAO	Jadhav S
6.	KANDALKAR VAISHALI ASHOK	Kandalkar V.A
7.	KOKATE SEEMA AMRUTRAO	Kokate S.A
8.	KOLHE POOJA SHANTARAM	Kolhe Pooja
9.	MORE POOJA ANIL	HR.
10.	SHELAR RAVINA SANJAY	Shelar
11.	SONAWANE MINAKSHI MACHHINDARA	Sonawane M.
12.	WAGH GORAKH ANANTA	Wagh
13.	WABLE RAMESHWAR DNYANESHWAR	Wable R
14.	JADHAV VARSHA VILAS	Jadhav V.

S.S.K A.C.S. COLLEGE, KOLPEWADI

TAL. KOPARGAON, DIST. AHMEDNAGAR

DEPARTMENT OF GEOGRAPHY
STUDY TOUR REPORT

2016-2017

Study Tour Report

Student Name:-.....Kondalkar Vaishali Ashok.....

S.S.K.A.C.S. Collage

Kolpewadi

Tal-Kopargaon

Dist-Ahmednagar

Department Of Geography

-Study Tour Report-

2016-2017

Roll Number- 873

Exam Number

55216

S.S.K.A.C.S.Collage Kolpewadi

-:Certificate:-

Department Of Geography

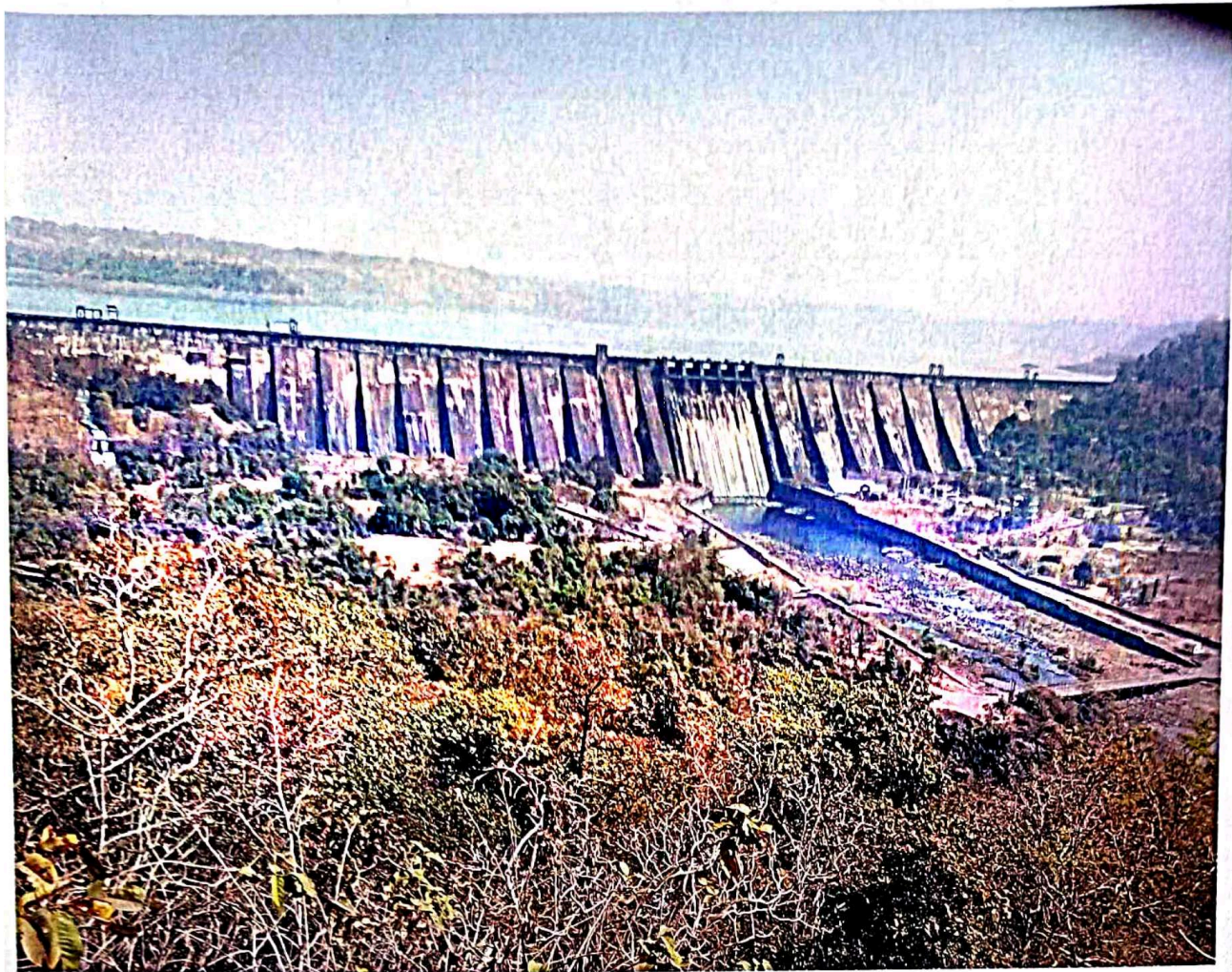
This is to certify that ...Kandolkar...Vaishali..Ashok.....

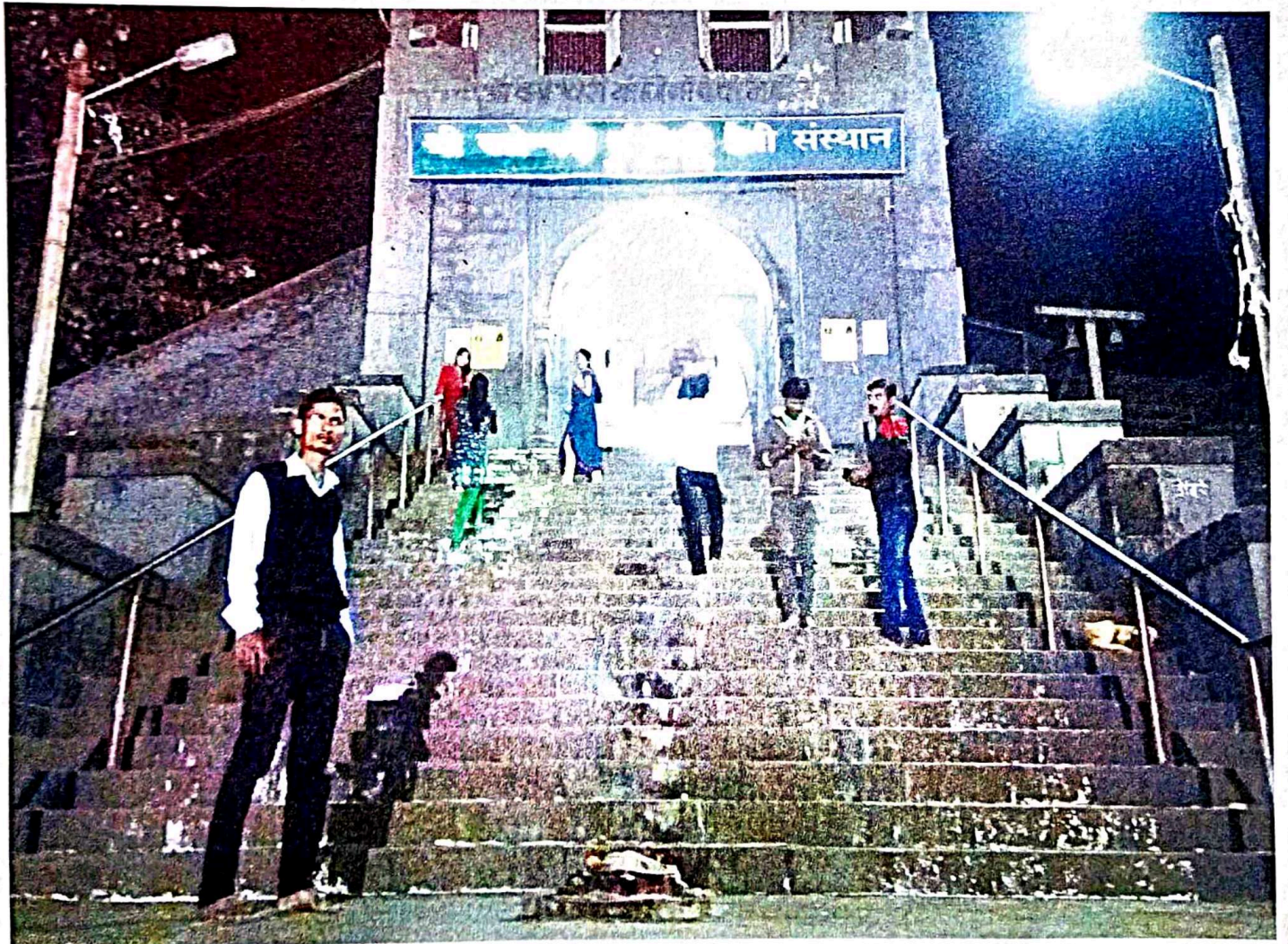
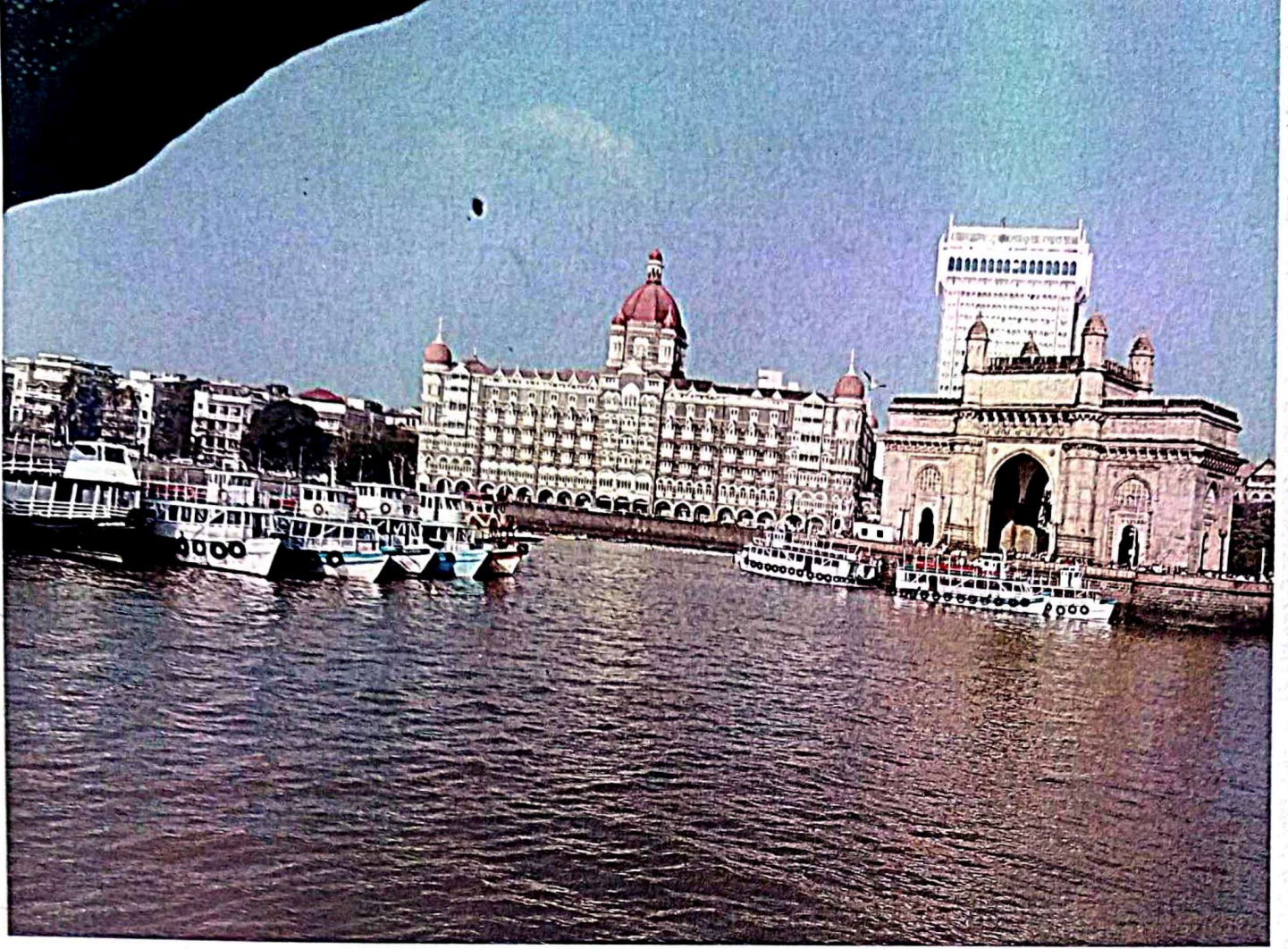
*Has satisfactorily carried out the required practical work prescribed
by the pune T.Y.B.A.Course in Geography And that this tour
Report represents his/her bonafide work in the year 2016-2017*

Shaid
15/11/17
Teacher Incharge

Examiner

Shaid
**HeadDepartment
Of Geography**

प्रस्तावना

पुणे विद्यापिठाने नेमुन दिलेल्या भूगोल विषयाचा स्पेशल पेपर-2 मध्ये भौगोलिक सहलिला अनन्य साधारण महत्त्व आहेत.

प्राचीन काळापासून माणूस हा भटकंती प्रीय प्राणी आहे. एका प्रदेशाकडून दुस-या प्रदेशाकडे गेल्याने त्याला नविन प्रदेशांचे ज्ञान मिळते. डोंगराच्या किंवा क्षितीजाच्या पलिकडे काय आहे. हे सर्व शोधण्यासाठी ही जिज्ञासु वृत्ती फारच प्रशंसनीय आहेत. त्याच्या या जिज्ञासेतूनच आपल्या प्रदेशापेक्षा दतर प्रदेशात काय फरक आहे. हे शोधण्यासाठी नवीन प्रदेश पाहण्यासाठी तो नेहमी उत्सुक असतो. त्यामुळे तो अनुभव त्याने आपल्या भटकंतीच्या मार्गाने पूर्ण केला. त्याप्रमाणे मी ही सहल केली आहेत. त्यामुळे माझे ज्ञानात अधिक मनर टाकाणारी सहल ठरली.

या सहलीत वेगवेगळ्या ठिकाणांच्या भौगोलिक व प्राकृतिक व हवामानात रचनेत वनस्पती व प्राणी जीवनात विविधता आढळली.

सहल म्हणजे नुसते फिरणे नव्हे तर आपल्याला आलेले अनुभव ठिकाणांचे सुसुगतपणे अध्ययन व त्याचे व्यवस्थित निरीक्षण म्हणजे सहल होय. या जहलीसाठी आम्ही धार्मिक व नैसर्गिक ठिकाणांची निवड केली. ही सहल तीन दिवसांची होती. आमचे महाविद्यालयाचे प्राचार्या विजया गुरसळ यांनी परवानगी दिली तसेच भूगोल विभाग प्रमुख प्रा. शेख. एस. यू. व प्रा. मैद यांनी आम्हाला हसलीसाठी बहुमोल मार्गदर्शन केले. त्याबद्दल त्यांचे मनपर्वक आभार

सहल उद्देश

भूगोल ही एक विज्ञान शाखा आहे. भूगोल शाखा आहे. त्याचप्रमाणे भूगोल हा मानवाचा आत्मा आहे. भूगोलाला नैसर्गिक आर्थिक मानवी घटकांचा अभ्यास केला जात असतो.

भूगोलाला पर्यटन भूगोल ही निसर्ग पर्यावरणाच्या त्याचप्रमाणे वेगवेगळ्या हवामानाच्या साक्षात्काराची जाणीव करून देणारी महत्त्वाची ज्ञानशाखा आहे. पर्यटन भूगोलाला अलिकडील काळात फारच महत्त्व प्राप्त झाले आहे. भौगोलिक विविधता हा पर्यटनाचा मुख्य आधार आहे.

भूगोल हा विषय चार भिंतींच्या आत शिकवला जाणारा विषय नाही. भूगोलाचे ज्ञान फक्त वर्गातच पुर्णतः मिळू शकत नाही. त्यासाठी प्रथम अनुभवाची गरज असते. भूपृष्ठरचना व हवामान, नैसर्गिक वनस्पती, सांस्कृतिक घटक व सामाजिक घटकांची माहिती मिळवायची असेल तर सर्व्हे करून ती मिळवावी लागते. भौगोलिक किंवा धार्मिक स्थळांना भेटी दिल्या शिवाय त्या स्थळांची माहिती मिळतच नाही व सर्व माहिती मिळविण्यासाठी सहल ही अतिशय महत्त्वाची आहे. तेथील मानवी जीवन व नैसर्गिक वनस्पती त्या भागातील नवी पगणाली, माती प्रकार शेती व्यवसाय, दळणवळण मानवी वसाहती कशा स्वरूपाची आहे. हे सर्व आपणास सहलीमुळे समजते.

म्हणूनच सहलीचा उद्देश हा अत्यंत महत्त्वाचा आहे.

अनुक्रमणिका

प्रास्ताविक

अ . नैसर्गिक घटक प्राकृतिक घटक

- 1 स्थान विस्तार
- 2 हवामान

ब सांस्कृतिक घटक

- 1 रस्ता वाहतूक
- 2 रेल्वे वाहतूक
- 3 जलमार्ग
- 4 वायुमार्ग
- 5 नळमार्ग
- 6 दळणवळण

क व्यवसाय

- 1 प्राथमिक व्यवसाय
- 2 द्वितीय व्यवसाय
- 3 लोकजीवन

विशेष महत्व

- 1 गेट ऑफ इंडिया
- 2 हाजी अली कादरगा
- 3 महालक्ष्मी मंदिर

प्रास्ताविक

महाराष्ट्र राज्याची स्थापना मे 1960 या दिवशी झाली. मुंबई हे शहर महाराष्ट्राची राजधानी म्हणून ओळखले जाते. मुंबई हे महाराष्ट्राच्या पश्चिम किनारपट्टीवर आहे मुंबईच्या शहराला पर्यटनाच्या दृष्टीने खूप महत्वाचे आहे. महाराष्ट्रातील मुंबई या शहराला बंदर म्हणून ओळखले जाते. मुंबईमध्ये विशेष महत्वाचे पर्यटन स्थळे म्हणजे गेट ऑफ इंडिया, छत्रपती शिवजी टर्मिनल, हाजी अली का दरगा इ. गोष्टी पर्यटकांना आकर्षक करण्यासारख्या आहे. मुंबई हे शहर आर्थिक राजधानी आहे.

अ) नैसर्गिक घटक / प्राकृतिक घटक

1. मुंबई ही भारतातील महाराष्ट्र राज्याची राजधानी म्हणून ओळखली जाते. मुंबई हे शहर महाराष्ट्राच्या पश्चिम किनारपट्टीवर बसलेले आहे. मुंबई जिल्हा सर्वात लहान आहे. महाराष्ट्राला 720 किमी. लांबीचा सागरी किनारा लाभलेला आहे. गुणक $18^{\circ}58'$
प्रमाणवेळ - भारताची प्रमाणवेळ (यु.टी.सी 5.30)
उंची - 8 मीटर 26 फुट
जिल्हा - मुंबई शहर जिल्हा मुंबई उपनगर जिल्हा
पिन कोड - 400
लोकसंख्या - 160 लाख

2. प्राकृतिक रचना

अ) भूपृष्ठभाग किनारपट्टीला असून येथील भूरचना ही उंच डोंगराळ तसेच दंतुर किनारपट्टी असून येथील अरबी समुद्र किनारपट्टीला हे शहर आहे. समुद्रसपाटीपासूनची उंची ही 8 मीटर आहे म्हणजेच 26 फुट आहे. मुंबई या शहराला समुद्रकिनारपट्टी असल्यामुळे तेथे येणा-या लाटांमुळे जमिनीचे खणण होते जमिनीचा भाग दंतुर स्वरूपाचा म्हणजे उथळ बनतो.

ऋणनिर्देश

सन 2016-2017 या शैक्षणिक वर्षात भुगोल विषया अर्तगत आयोजित केलेल्या सहल वृत्तांत सादर करतांना मला अतिशय आनंद होत आहे

या सहलीतून अनेक बावी पाहण्यास व शिकण्यास मिळाल्या ही संधी निर्माण करून दिल्याबद्दल आमच्या महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. सौ. विजया गुरुसल यांचे सहकार्य लाभले त्याबद्दल त्यांचे आभार तसेच आमचे भुगोल विभागाचे प्रमुख प्रा. व्ही. बी. मैद सर आमचे विषय शिक्षक प्रा. एस. यु. शेख सर यांचे अनमोल सहकार्य लाभल्या बद्दल त्यांचे मनस्वी ऋणी आहोत.

आम्ही सहलीला गेलेल्या ठिकाणावरील मार्गदर्शकांनी तसेच आमच्या समवेत असलेल्या शिक्षकांनी व बस ड्राईव्हर श्री. घोलप मामा यांच्या मार्गदर्शनाने आम्हा भुगोल अभ्यासकांना बरेच काही पहावयास व शिकण्यास मिळाले आम्ही विद्यार्थी त्यांचेही मनःपूर्वक आभारी आहोत.

तसेच सहलीला माझ्या सोबत असलेले माझे सर्व वर्गमित्र व मैत्रीनी यांच्या सहकार्याने माझा आनंद द्विगुणीत झाला. तसेच माझा ज्ञानात त्यांच्या परीने त्यांनी जी भर टाकली त्याबद्दल मी त्यांच्या ऋणात राहाणे पसंत करेल धन्यवाद...

Class- T.Y.B.A. Geography 2017-18

1.	BHALERAO SHEETAL DATTATRAY	Bhalerao SD
2.	BHOSALE KOMAL DASHARATH	B. K. D.
3.	CHANDGUDUDE SONAM RAJENDRA	Chandgude SR
4.	GAIKWAD RENUKA DATTATRAY	Gaikwad R.
5.	HONRAO DIPALI SHIVNATH	Honrao R.
6.	JADHAV CHITRA KURMDAS	Jadhav
7.	JADHAV KARUNA RAMNATH	Jadhav
8.	JADHAV MADHURI GORAKH	Jadhav
9.	JADHAV MEENKSHI SANJAY	Jadhav
10.	JAGDHANE RAKESH MHASU	Jagdhane
11.	KHARAT RUPALI NAMDEV	Kharat
12.	KOLPE SPANA POPAT	Kolpe
13.	MOKAL SANGHARAJ KAILAS	Mokal S.
14.	MOKAL SONALI GAVAJI	Mokal S.
15.	PAGARE VAISHLI BALU	Pagare
16.	PANGAVHANE AKSHAY DILIP	Pangavane
17.	PAWAR DIPAK GHORKH	Pawar
18.	SAHAIKH YUNUS AKIL	Sahaikh
19.	SONAWANE VAISHALI NAVNATH	Sonawane
20.	WAGH ANIL VASANT	Wagh
21.	WAYKAR ARUN DNYANESHWAR	Waykar

शैक्षणिक

सहल

राजंणगाव गणपती, जेजुरी, श्री क्षेत्र
प्रतिबालाजी नारायणपूर, श्री क्षेत्र
एकमुखी दत्त नारायणपूर,
महाबलेश्वर, प्रतापगड.

भूगोल विभाग

University of Pune

कर्मवीर शंकरराव काळे एज्युकेशन सोसायटी,

सौ. सुशिलामाई काळे कला वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, गौतमनगर,

कोळपेवाडी, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर, पिन. नं. ४२३६०२

भूगोल विभाग

शैक्षणिक सहल वृत्तांत २०१७-२०१८

राजंणगाव गणपती, जेजुरी, श्री क्षेत्र प्रतिबालाजी
नारायणपूर, श्री क्षेत्र एकमुखी दत्त नारायणपूर,
महाबळेश्वर, प्रतापगड

दिनांक १८ ते १९ फेब्रुवारी २०१८

(दोन दिवसीय सहल)

विद्यार्थांचे नाव - वृत्तगाडे कामिणी श्रीमनाथ

वर्ग - S.T.B.T.

विषय - भौगोलिक विश्लेषणाची महत्त्वाचे
प्रश्न वृत्तांत

रोल नं. - 605

परीक्षा क्रमांक - 55555

University of Pune

कर्मवीर शंकरराव काळे एज्युकेशन सोसायटी,

सौ. सुशिलामाई काळे कला वाणिज्य व विज्ञान

महाविद्यालय, गौतमनगर,

कोळपेवाडी, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर, पिन. नं. ४२३६०२

प्रमाणपत्र

प्रमाणपत्र देण्यात येते की. श्री./कु. हलगडे कामिनी अमनाथ
वर्ग S.Y.B.A विषय S2
रोल नं. 605 परीक्षा क्रमांक 55555 यांनी सदर
शैक्षणिक सहल वृतांत हा प्रत्यक्ष सहलीमध्ये सहभागी राहून अभ्यास बनवला आहे.
त्याचे/तिचे हे कार्य उत्कृष्ट आहे त्या बदल हे प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

धन्यवाद.....

दिनांक :- 18/ /२०

ठिकाण :-

मार्गदर्शक प्राध्यापक

विभाग प्रमुख

बहिस्थ पर्यवेक्षक

ऋणनिर्देश

सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षात भूगोल विषयाअंतर्गत आयोजित केलेल्या सहल वृत्तांत सादर करतानां मला अतिशय आनंद होत आहे.

राजंणगाव गणपती, जेजुरी, श्री क्षेत्र प्रतिबालाजी नारायणपूर, श्री क्षेत्र एकमुखी दत्त नारायणपूर, महाबळेश्वर, प्रतापगड या सहलीतुन अनेक भौगोलिक व ऐतिहासिक बाबी पाहण्यास व शिकण्यास मिळाल्या ही संधी निर्माण करून दिल्याबद्दल आमच्या महाविद्यालयाच्या प्राचार्या सौ. डॉ. विजया गुरसळ मॅडम यांचे अनमोल सहकार्य लाभले. त्याबद्दल त्यांचे मनापासून आभार! तसेच आमचे भूगोल विभागाचे प्रमुख प्रा. मैद सर, प्रा. शेख सर तसेच इतर विषयक शिक्षक यांचे अनमोल सहकार्य लाभल्याबद्दल त्यांचे मनस्वी ऋणी आहोत.

आम्ही सहलीला गेलेल्या ठिकाणावरील मार्गदर्शकानी तसेच आमच्या समावेश असलेल्या शिक्षकांनी व बस चालक श्री. भालेराव यांच्याही मार्गदर्शनाणे आम्हा भूगोल अभ्यासकांना वरेच काही पाहावयास व शिकण्यास मिळाले आम्ही विद्यार्थी त्यांचेही मनपूर्वक आभारी आहोत.

**An Excursion Tour Report
Of
Bhandardara**

Submitted

From

Department of Botany

S.S.K.A.C.S College, Gautamnagar

30th September, 2016

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

Kolpewadi ==> Sinner ==> Kalsubai ==> Sarvtirth Taked ==>
Bhandardara Dam ==> Randha Fall ==> Nathsagar ==>
Sangmner ==> kolpewadi

Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of T.Y.BSc (Botany) semester-I on 30th September,2016 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of 'Kalsubai' under guidance of Prof.Nilkanth A.A, Prof.Ghorpade A.A, Prof.Kale A.D There were total 16 student came for this tour excursion tour.

Our botanical exertion tour sarts at 7.30am. from our college, we travelled towards Sarvtirth Taked and we reached to Shiva's temple at 9.30am. we pray for our safe journey, there were five water streams come from ground.

Then we went up at the bottom of the high mountain pick of Maharashtra i.e. Kalsubai. It is 646m we not climb on it. The average rain fall on this area is 5460mm. we collect some plant form this area like bryophytes members like; Anthoceros, Riccia same algal specimen also collected from this area.

At 12.30pm. we reached at Bhandardara dam. Actual name of this dam is 'Wilson Dam'. Construction of this dam is started at 1910 and completed at 1926. It is inograted at 10th December 1926 by Wilson, who is the governor of state of Mumbai. We collect same plant from this area like Java Plam (*Syrgasum cumuni*), coconut (*Cocous nucifera*).

Then we go for Randha fall. Were we collect some alga like Nostoc, Anabina, and Chlorella. Some bryophytes like Anthoceros, Polytricum, Riccia some pteridophytes like Nepholepis, Silver fern some angiosperms like Orcide (*Morinda citrifolia*), *Terminalia arjuna*, *ficus tsiela*, *Tictona grindis*.

At last we started our home word journey and at 9.15pm. we reached at college campus. In that way our one day botanical exertion tour is completed.

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Bhandardara region.

HOD
Department of Botany

The vegetation of the Bhandardara is mixed deciduous type of vegetation. The forests of Bhandardara region show large number of semi evergreen and evergreen plants especially in the valley region. The heavy rainfall and moist climate in this region with the precipitous mountains and valley shelter a good number of tree species. The climbers are abundant while grasses are restricted to exposed area. In this area red type soil is found.

From this area we have collect the angiospermic plants species for herbarium preparation which are not rare, endangered and endemic. We took photographs of rare, endangered and endemic.

Name of the Observed and Collected Species: -

Siyzagium cumin, Cocus

nucifera, Anthoceros

himalaynsis, Pollytricum

Silver furn, Nephrolepis,

Mulberry, Terminalia arjuna ,

Java fig / Ficus plesiela,

Terminalia chebula, Santalum

album, Tictona grindis,

Michelia champak, Smith asp.,

Capillus veneris, Hyoscyamus

niger, Canna sp., Button moss,

Spiogyra, Orchid, Tikka

disease, Lycopodium sp.,

Crustose lichen, Nostoc,

Marchantia, Funaria, Tortula

murali, Riccia.

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Bhandardara region.

HOD
Department of Botany

**An Excursion Tour Report
Of
Vani and Y.C.M.O.U, Nashik**

Submitted

From

Department of Botany

S.S.K.A.C.S College, Gautamnagar

20th February 2017

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

Kolpewadi ==> Baswant Pimpalgaon ==> Tisgaon ==>
Vani ==>Y.C.M.O.U ==> Gangapur Dam ==> Somesgwar==>
Pimpalus ==> kolpewadi

Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of T.Y.BSc (Botany) semester-I on 20th February, 2017 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of Bhandardara under guidance of Prof.Nilkanth A.A., Prof.Ghorpade A.A., Prof.Kale A.D. There were total 78 student came for this tour excursion tour.

Our botanical exertion tour was started from our college at 5.30am. We travelled by S.T bus to wards Pimpalgaon via Bharvas phata. We reached to Tisgaon at 8.30am. there was "De FIZZ" winery.

The wine maker Mr. Jadhav P.A. was give information about procedure of wine making. According to him rapes was firstly crushed and prepped juice. This juice then filtered and pumped in vertical fermenter for fermentation. This process rune about 13 days. After 13 days filtered row wine with filter pad. Then this wine was going for

alcohol percent management and then bottled or scale.

With above information winery owner gives two boxes of grapes. With enjoying that grapes we reached to 'Vani' at 10.15am. There was temple of goddess 'Saptshrungi". We prayed for our safe journey and future. Then we take rest under wild hues plant shadow and take lunch (Van Bhojan) at that time.

Then we collect some plant specimens for herbarium with T.Y.B.Sc students and S.Y.B.Sc students took photographs of wild plants for submission. At that time we observed *Siyazagium cumin*, *Silver fern*, *Cocus nucifera*, *Anthrocerous*, *Pollytricum*, *Nephrolepis*, *Terminalia arjuna*, *Ficcus plesiela*, *Terminalia chebula*, *Santalum album*, *Tictona grindis*, e.t.c.

With wounding that material we traveled towards Nashik via Dindori. At 4.00pm. we reached to 'Yashwantrao Chavhan Open University', Nashik; in agricultueal development department. Dr. Patil D.V. gives lecture on "honey bee'. In that lecture they told us about types of honey bees, their working system, management, role in agriculture, role in environment, their importance, scopes etc.

Then we went "Someshwar" we worship lord 'Shiva'. Students enjoy booting in Someshwar lack. Then we start our back journey, due to lack of time we cancelled visit to 'Gangapur Dam' and 'Pimplus' nurcery. We direct riches in college campus at 11.30pm. In this way our one day botanical exertion tour was succeses

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Bhandardara region.

HOD
Department of Botany

An Excursion Tour Report
Of
Bhimashankar

From

Department of Botany

S.S.K.A.C.S COLLEGE,
GAUTAMNAGAR

3rd February 2018

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

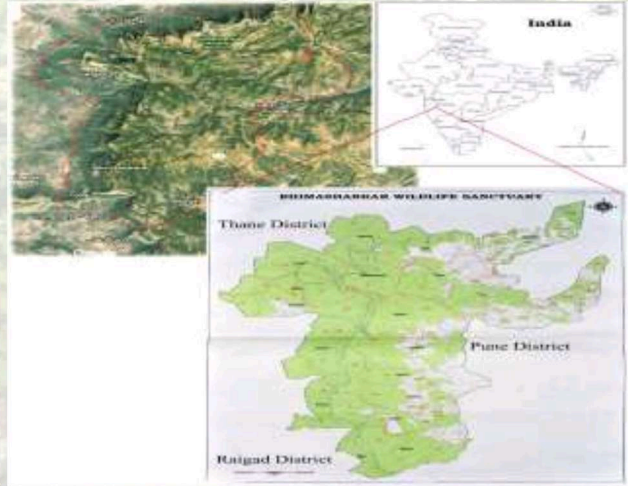
Kolpewadi ==> Sangamner ==> Narayangaon==>

Bhimashankar ==> Lenyadri ==> Ozer ==> kolpewadi

Place: - 'Bhimashankar'

Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of T.Y.BSc (Botany) and S.Y.B.Sc on 03rd February,2018 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of Bhimashankar under guidance of Prof.Nilkanth A.A, Prof.Ghorpade A.A, Prof.Kale A.D There were total 84 student came for this tour excursion tour.

The Bhimashankar wildlife sanctuary (BWS) is one of the fifth wildlife sanctuary located along the northern Western Ghats in Maharashtra. The BWS is spread over four forest ranges in two Districts-Pune and Thane. It covers area of 130.78 km² from eight vilages in Pune dist. and reserve forest along the west slope of Crestline in Thane dist. Between 19.0226361-19.2305555 N and 73.4827777-73.6308333E. The elevation ranges between 340m on the west side and 1,208m above mean sea level at the Nagphani.

The vegetation of the Bhimashankar is mixed deciduous type of vegetation. The forests of Bhimashankar region show large number of semi evergreen and evergreen plants especially in the valley region. The heavy rainfall and moist climate in this region with the precipitous mountains and valley shelter a good number of tree species. The climbers are abundant while grasses are restricted to exposed area. In this area red type soil is found.

From this area we have collect the angiospermic plants species for herbarium preparation which are not rare, endangered and endemic. We took photographs of rare, endangered and endemic.

Name of the Observed and Collected Species: -

Terminalia arjuna , *Java fig / Ficus plesiela*, *Terminalia chebula*,
Santalum album, *Tictona grindis*, *Michelia champak*, *Smith asp.*,
Capillus veneris, *Hyoscyamus niger*, *Canna sp.*, *Button moss*, *Spiogyra*,
Orchid, *Tikka disease*, *Lycopodium sp.*, *Crustose lichen*, *Nostoc*,
Marchantia, *Funaria*, *Tortula murali*, *Riccia*, *Silver furn*, *Nephrolepis*,
Mulberry, *Siyzagium cumin*, *Cocus nucifera*, *Anthoceros himalaynsis*,
Pollytricum

Acknowledgement

We all the students of T.Y.B.Sc (Botany) are very thankful to prof. Nilkanth A.A, prof. Ghorpade A.P, prof. Kale A.D, Pagar sir, for their valuable guidance in the study of plants from Bhandardara region. We are also thankful to the Honourable secretary of our college Chaitali Tai and Principal Dr. Gursal V.N.

Tour Incharge

HOD
Department of Botany

AN EXCURSION TOUR REPORT
OF
DHAMORI

Submitted

From

DEPARTMENT OF BOTANY

S.S.K.A.C.S COLLEGE, GAUTAMNAGAR

28th August, 2019

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

Kolpewadi ==> Chasnali ==> Dhamori ==> kolpewadi

Place:- Dhamori

Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of F.Y.BSc and T.Y.BSc (Botany) on 18th December, 2019 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of Bhandardara under guidance of Prof.Nilkanth A.A, Prof.Ghorpade A.A, Prof.Kale A.D There were total 39 student came for this tour excursion tour.

The nursery name was 'Shri. Swami Samarth Nursury'. It is located between 15°-17° to 10°-26°. It is situated in the center of dist. Ahmednagar. It consist total area. The next way of tour is the temple at Dhamori that place was amazing tree. The tree name is *Adansonia digitate* (Gorakh Chinch).

Climatic condition:-

Temperature: - Average max. 29⁰C-34⁰C

Average min. 03⁰C-12⁰C

Relative humidity: - About 50-70 %

Rain fall: - On this aria 3460mm.

The area growing in vegetable is season wise. The made by water harvesting project because this vegetables provided in fresh and purified water.

From this area we have collect the different plants species for preparation of herbarium. We took photographs of many plants from this area.

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Bhandardara region.

HOD
Department of Botany

An Excursion Tour Report **Of** **Western Ghat** **(Dist. Raigad)**

From

Department of Botany

**S.S.K.A.C.S COLLEGE,
GAUTAMNAGAR**

25th to 26th February 2019

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

Kolpewadi ==> Sangamner ==> Dehu==> Mahad ==>Pali ==> Shrivardhan ==> Harihareswar ==> Murud ==> Kashid ==> kolpewadi

_____Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of S.Y. & T.Y.BSc (Botany) on 25rd February,2019 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of Western Gat under guidance of Prof.Nilkanth A.A, Prof.Ghorpade A.A, Prof.Kale A.D There were total 41 student came for this excursion tour.

We start out journey aryl in the morning at 4.55am. First we stop at Dehu, at 8.22am.; which is the native place of ‘Jagad Guru Sant Tukaram Maharajah’. We pray for our safe journey, and ahed for ferder rout at 8.45am.

At 1.18pm we reaches to Mahad which is one of the Ganapati out of Astavinayak. We stop in ghat section behind the Mahad; for tacking lunch. At that hill region we collect some fungal species. At 1.38pm we start our next journey and at 2.00pm we come in Pali which is also one of the Astvinayak.

At evening 7.30pm we reaches to Shivardhan. After taking dinner we take rest for a night. Then early morning we see; sea shore first time in

our life. There are some sea weeds at costal area. We collect them for study and identification. There was areca nut research station. We visit it Ms. Kondwane R.S (jr. research fellow) give all information about it and they show many verity of areca nuts. At 8.00am we turn towards Harihareswar.

Harihareswar is rocky costal area. Due to this there was many algal species occur. Out of them we collect some alga for preparing herbarium. Ulvha is the prominent species occur there, which is used for animal fodder, for preparing farm manure. There we sow natural fodder preservation method operating by farmer.

At 3.00pm we riches to Jinjira fort. This is histological place. Before reaching Jinjira we sow fish farming tanks, at rode site. There was huge Mangroves forest near rod site. We observe that mangrove forest, their respiratory roots. We collect specimen for herbarium.

Wildlife Sanctuary varies from deciduous to semi evergreen to evergreen. The sanctuary offers a large endemic flora and fauna. The major flora of the sanctuary includes Teak, Sal, Palas, Tendu, Hirad, Imli etc. These are used by the local people for various purposes.

It is a home of many animals; found in that area include mouse deer, wild boar, leopard, barking deer, sambar, striped hyena, golden jackal etc. That area has been notified as an Important Bird Area (IBA) by the Bird Life International.

Field Observation and Study of Vegetation:-

The major plant species of Western Ghat wildlife Sanctuary along with their respective ethno medical uses and economic importance are as follow observed and collected during excursion tour.

- 1. Teak: 20 g of stem bark paste mixed with 1 tumbler of water and is taken internally after dinner for a week against stomach ache and dysentery.**
- 2. Mango (*Mangifera indica*): The bark paste of the tree is mixed with lime to cure dysentery. Raw fruit paste along with the fruits of *Terminalia bellerica* and *Terminalia chebula* in the ratio of 1:1:1 is mixed with honey to cure cough in children.**
- 3. Hirad (*Terminalia chebula*): The roasted fruit is powdered and is mixed with honey to prevent cough. The paste prepared from the fruit is applied thrice a day for around a week to work against muscular dislocation.**
- 4. Bel (*Aegle marmelos*): Commonly known as stone apple, it doesn't only hold religious significance, but is also used to treat the person affected by a snake bite. In case of a snake bite, juice of the leaves is applied on the affected part and squeezed leaves are eaten, which helps to avoid nausea.**
- 5. Palas (*Butea monosperma*): The seeds of this tree along with fruits of *Emblica officinalis* are crushed and further homogenized in ghee and sugar. This mixture is administered against urine complaints and intestinal worms.**
- 6. Beheda (*Terminalia bellerica*): The unripe fruit is given to cure piles and fistula. Apart from this, it is considered as one of the most important ingredients in Trifla which forms an important medicine in Ayurveda along with *Terminalia chebula* and *Emblica officinalis*.**
- 7. Semal (*Bombax ceiba*): The paste of the bark is used against skin eruption. The extract of the leaves has antifungal property and is used against ringworms. It is also known to treat inflammation by applying a paste prepared from the bark of the tree along with cow dung. The inner white portion of the bark is crushed and is made to a fine paste using around 30-50 ml of water and is administered in the morning, preferably empty stomach for two days to treat diarrhea.**

8. **Tendu (*Diospyros melanoxylon*):** The juice extracted from the leaves is taken orally to treat diarrhea. The leaves of this tree are used for wrapping tobacco and making beedis or the Indian cigar.
9. **Desi badam (*Terminalia catappa*):** This was one of the most different trees encountered in the region. It is the local almond known to have various uses. Juice obtained from the leaves is used to treat scabies, skin diseases and leprosy. Ripe fruits are used in travel nausea while bark is used against mouth and throat problems and stomach up sets, dysentery and fever.
10. **Tarwad (*Cassia auriculata*):** The flower buds of this tree along with parched gram are eaten 3-4 times a day as a remedy to treat jaundice.
11. **Anjir / Fig (*Ficus carica*):** The juice extracted from the fruits along with honey is effective treatment for hemorrhage. It is also used to treat gout and cure piles. The leaves are used to treat jaundice.
12. **Khair (*Acacia catechu*):** The paste of the bark of this tree provides an effective remedy against conjunctivitis and the bark is even useful to treat snake bites.

Apart from these plants, there are certain shrubs as well which find their place in the ethno medicinal uses by the local people. These are the following:

1. **Bhamani (*Colebrookia oppositifolia*):** The leaf extract is used to treat wounds
2. **Spanish flag (*Lantana camara*):** This weed has highly proliferated in the region; still the local people have managed to use the shrub for certain medicinal purposes. The whole plant along with the culm sheaths of bamboo is applied twice a day for around 4 days to cure the external wounds and injuries.
3. **Nirgundi (*Vitex negundo*):** It finds mention in one of the most ancient documents of Ayurveda which is Charaka Samhita. The crushed leaves are applied to remove headache, sinusitis and sore throat. It also helps to reduce swellings when administered internally along with sugarcane vinegar.
4. **Nilkanta (*Duranta repens*):** This shrub is known to have antifungal properties. It is lethal to the mosquito larvae and is used locally to treat malaria.

5. **Aak (Calotropis gigantea):** The seed extract is used against cough and fever. Latex obtained by the plant is mixed with cow ghee and is poured into the nose to cure migraine. The crushed paste of roots is used to treat snake bite wound.

Name of the Observed and Collected Species: -

1. *Siyzagium cumin*
2. *Cocus nucifera*
3. *Duranta repens*
4. *Silver furn*
5. *Nephrolepis*
6. *Mulberry*
7. *Terminalia arjuna*
8. *Ficus plesiela*
9. *Terminalia chebula*
10. *Santalum album*
11. *Tictona grindis*
12. *Michelia champka*
13. *Terminalia bellerica*
14. *Capillus veneris*
15. *Hyoscyamus niger*
16. *Emblica officinalis*
17. *Lantana camara*
18. *Acacia catechu*
19. *Crustose lichen*
20. *Ficus carica*
21. *Diospyros melanoxylon*
22. *Funaria*
23. *Tortula murali*
24. *Bombax ceiba*
25. *Terminalia bellerica*
26. *Butea monosperma*
27. *Tectona grandis*
28. *Arenga pinnata*
29. *Musa paradisiaca*
30. *Florida mangroves*
31. *Rhizophora mangle*
32. *Ulva lactuca*
33. *Cannon ball*

Identified species and collection

Couroupita guianensis

Ulva lactuca

Butea monosperma

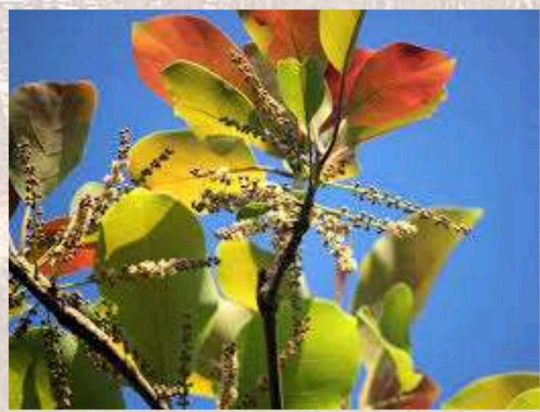
Gracilaria

Tectona grandis

Terminalia bellirica

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Western Ghat region.

**HOD
Department of Botany**

An Excursion Tour Report
Of
Bhandardara

Submitted
From
Department of Botany

S.S.K.A.C.S College, Gautamnagar

14th September, 2017

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

Kolpewadi ==> Sangamner ==> Bhandardara ==> kolpewadi

Place:- Bhandardara

Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of T.Y.BSc (Botany) semester-I on 14rd September,2017 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of Bhandardara under guidance of Prof.Nilkanth A.A, Prof.Ghorpade A.A, Prof.Kale A.D There were total 18 student came for this tour excursion tour.

Climatic condition:-

Temperature: - Average max. 36^oC-41^oC

Average min. 04^oC-15^oC

Relative humidity: - About 70-90 %

Rain fall: - On ghat section 5460mm

On dam section 3225mm

The vegetation of the Bhandardara is mixed deciduous type of vegetation. The forests of Bhandardara region show large number of semi evergreen and evergreen plants especially in the valley region. The heavy rainfall and moist climate in this region with the precipitous mountains and valley shelter a good number of tree species. The climbers are abundant while grasses are restricted to exposed area. In this area red type soil is found.

From this area we have collect the angiospermic plants species for herbarium preparation which are not rare, endangered and endemic. We took photographs of rare, endangered and endemic.

Name of the Observed and Collected Species: -

Siyzagium cumin, Cocus

nucifera, Anthoceros

himalaynsis, Pollytricum

Silver furn, Nephrolepis,

Mulberry, Terminalia arjuna ,

Java fig / Ficus plesiela,

Terminalia chebula, Santalum

album, Tictona grindis,

Michelia champak, Smith asp.,

Capillus veneris, Hyoscyamus

niger, Canna sp., Button moss,

Spiogyra, Orchid, Tikka

disease, Lycopodium sp.,

Crustose lichen, Nostoc,

Marchantia, Funaria, Tortula

murali, Riccia.

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Bhandardara region.

HOD
Department of Botany

*An Excursion Tour Report
Of
Bhandardara*

Submitted

From

Department of Botany

S. S. K. A. T. S College, Gautamnagar

12th September 2018

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

Kolpewadi ==> Akole ==> Rajur ==> Randha fall
==>

Willson dam ==> Sangamner ==> kolpewadi

Place:-Bhandardara

Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of T.Y.BSc (Botany) semester-I on 12th September, 2018 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of Bhandardara under guidance of Prof.Nilkanth A.A., Prof.Ghorpade A.A., Prof.Kale A.D. There were total 19 student came for this tour excursion tour.

Bhandardara was declared as a wild life sanctuary in 1986 by Government of India. It is located between 18°20^C to 19°29^C north altitude and 70°40^C to 75°43^C east longitude.

It is situated in the center of dist. Pune, Nashik and Ahemadnagar. It consist total area of 36.71 sq.km. The Bhandardara was start for construction in 1910 and ends in 1926. On 10th Desember 1926 was inaugurated by president of Bombay LellsArmiWillson. The site for Willson dam was discovered by Arther Hill in 1903.

At that time this dam is tallest dam in India. It is 1663 fit long and height is 270 fit. Back water covers area of this dam is 49 sq. Mill and storage capacity is 11 tmc.

Climatic condition:-

Temperature: - Average max. 36⁰C-41⁰C

Average min. 04⁰C-15⁰C

Relative humidity: - About 70-90 %

Rain fall: - On ghat section 5460mm

On dam section 3225mm

The vegetation of the Bhandardara is mixed deciduous type of vegetation. The forests of Bhandardara region show large number of semi evergreen and evergreen plants especially in the valley region. The heavy rainfall and moist climate in this region with the precipitous mountains and valley shelter a good number of tree species. The climbers are abundant while grasses are restricted to exposed area. In this area red type soil is found.

From this area we have collect the angiospermic plants species for herbarium preparation which are not rare, endangered and endemic. We took photographs of rare, endangered and endemic.

At the last spot we went to Harichandra gad. It is the Kalsubai

wildlife sanctuary. In this area we gate quadrant practical. In it we calculate, observed many kinds of plants. in this sanctuary there is endangered plants eg. *Carcuma psedomantana* (शिलंद), *Pinda cocanensis* (पांढा), *Frerianindica* (शिंदड), *Arisema murray* (दिवाकंद), *Ceropegia occulata* (खापादी)

Riccia

Crustose lichen

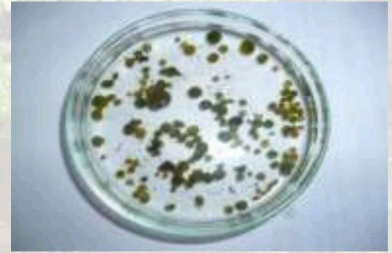
Pterido

Smithia sp.

Michelia champka

Nostoc

Unkown sp.

Unkown sp.

Marchantia

Anthoceros himalaynsis

Name of the Observed and Collected Species: -

1. *Siyzagium cumin*
2. *Cocusnucifera*
3. *Anthoceroshimalaynsis*
4. *Pollytricum*
5. *Silver furn*
6. *Nephrolepis*
7. *Mulberry*
8. *Terminalia arjuna*
9. *Java fig / Ficuspleysiela*
10. *Terminalia chebula*
11. *Santalum album*
12. *Tictonagrindis*
13. *Micheliachampka*
14. *Smith asp.*
15. *Capillusveneris*
16. *Hyoscyamusniger*
17. *Canna sp.*
18. *Button moss*
19. *Spiogyra*
20. *Orchid*
21. *Tikka disease*
22. *Lycopodium sp.*
23. *Crustose lichen*
24. *Nostoc*
25. *Marchantia*
26. *Funaria*
27. *Tortulamurali*
28. *Riccia*

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Bhandardara region.

HOD
Department of Botany

Acknowledgement

We all the students of T.Y.B.Sc Botany are very thankful to Prof. Nilkanth A.A, Prof. Ghorpade A.P, and Prof. Kale A.D, Pagar sir, for their valuable guidance in the study of plants from Bhandardara region. We are also thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. GursalV.N.

HOD
Department of Botany

An Excursion Tour Report Of Bhandardara

Submitted

From

Department of Botany

S.S.K.A.C.S College, Gautamnagar

28th August 2018

Aim of Botanical excursion tour: -

- To study and understand habit, habitat, location of wild plant in suitable condition.
- To know about climatic condition, soil type, rain fall and other valuable knowledge.
- Understand economic importance on wild plant through native people.
- To know about geographical structure of land and soil.
- To see beauty of nature through own naked eye and experience.
- Implement the kind of knowledge in our place.
- Collection of some plant for laboratorial work.

Rout for the tour:-

Kolpewadi ==> Akole==> Rajur ==> Randha fall ==>

Willson dam ==> Sangamner ==> kolpewadi

Place:-Bhandardara

Department of botany, S.S.K.A.C.S.College, Gautamnagar arranged an excursion tour for student of T.Y.BSc (Botany) semester-I on 28th August, 2019 for study, collection and observation of taxonomic plants from area of Bhandardara under guidance of Prof.Nilkanth A.A., Prof.Ghorpade A.A., Prof.Kale A.D. There were total 17 student came for this tour excursion tour.

Bhandardara was declared as a wild life sanctuary in 1986 by Government of India. It is located between 18°20^C to 19°29^C north altitude and 70°40^C to 75°43^C east longitude. It is situated in the center of dist. Pune, Nashik and Ahemadnagar. It consist total area of 36.71 sq.km. The Bhandardara was start for construction in 1910 and ends in 1926. On 10th Desember 1926 was inaugurated by president of Bombay LellsArmiWillson. The site for Willson dam was discovered by Arther Hill in 1903. At that time this dam is tallest dam in India. It is 1663 fit long and height is 270 fit. Back water covers area of this dam is 49 sq. Mill and storage capacity is 11 tmc.

Climatic condition:-

Temperature: - Average max. 36⁰C-41⁰C Average min. 04⁰C-15⁰C

Relative humidity: - About 70-90 %

Rain fall: - On ghat section 5460mm and on dam section 3225mm

The vegetation of the Bhandardara is mixed deciduous type of vegetation. The forests of Bhandardara region show large number of semi evergreen and evergreen plants especially in the valley region. The heavy rainfall and moist climate in this region with the precipitous mountains and valley shelter a good number of tree species. The climbers are abundant while grasses are restricted to exposed area. In this area red type soil is found.

From this area we have collect the angiospermic plants species for herbarium preparation which are not rare, endangered and endemic. We took photographs of rare, endangered and endemic.

At the last spot we went to Harichandra gad. It is the Kalsubai wildlife

sanctuary. In this area we gate quadrant practical. In it we calculate, observed many kinds of plants.in this sanctuary there is endangered plants

eg. *Carcuma psedomantana* (शिलंद), *Pinda cocanensis* (पांढा), *Frerianindica* (शिंदड), *Arisema murray* (दिवाकंद),

Ceropegia

Name of the Observed and Collected Species: -

1. *Siyzagium cumin*
2. *Cocusnucifera*
3. *Anthoceroshimalaynsis*
4. *Pollytricum*
5. *Silver furn*
6. *Nephrolepis*
7. *Mulberry*

8. *Terminalia arjuna* 9. Java fig / *Ficus plesiola* 10. *Terminalia chebula* 11. *Santalum album* 12. *Tictonagrindis* 13. *Micheliachampka* 14. *Smith asp.* 15. *Capillusveneris* 16. *Hyoscyamusniger* 17. *Canna sp.* 18. *Button moss*

Acknowledgement

The departments of botany are very thankful to Honorable Chaitali Tai (secretary) and Principal Dr. Gursal V.N. for their valuable guidance and permission granted by them for botanical tour. We are also thankful to college staff of S.S.K.A.C.S College, Gautamnager for their valuable guidance and co-operation during botanical tour at Bhandardara region.

HOD
Department of Botany

To,

5th December 2017

Respected

Shri. M.S. Abhale

A/P- Madhi (K), Tal- Kopergaon,

Dist- Ahmednagar.

Sub- To Co-operate us during one day field visit.

Respected sir,

With respect to above mentioned subject, I request you, the students of S.S.K A.C.S College, Gautamnagar, Kolpewadi, belongs to classes S Y.B.Sc and T.Y.B.SC.(Zoology) will have come to Madhi (K) , on 8th December 2017, for one day field visit. I have attached the list of eligible students, of our college.

I hope that, you will co-operate and guide them properly.

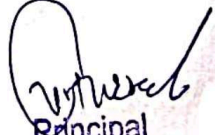
Thanking you.

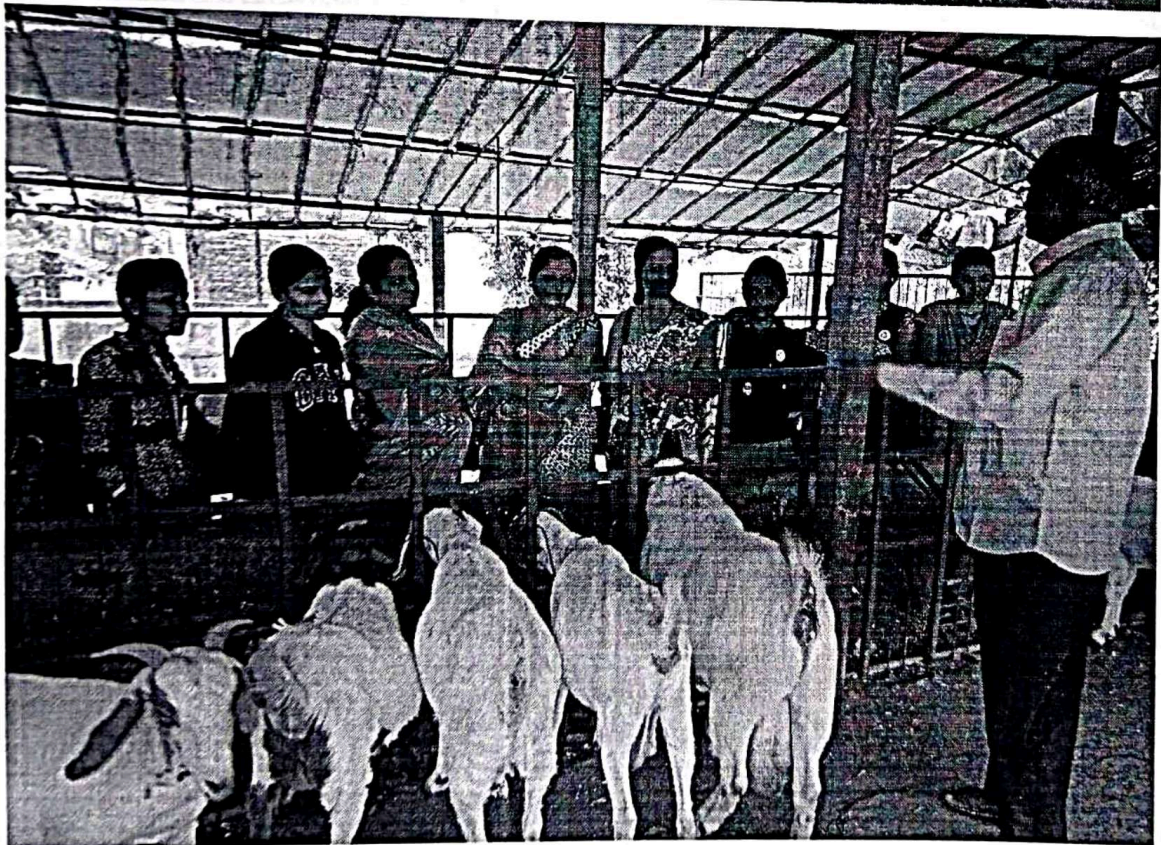

Yours Faithfully

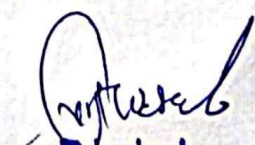
Prof. Bagul A. R.

(H.O.D. Zoology Dept.)

Principal
S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

Principal
S.S.K.A.C.S.College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

One Day Field Visit Attendance
CLASS-S.Y.B.SC.

SR.No.	STUDENT NAME	SIGNATURE
1.	ADIK SANKET DILIP	
2.	AHER SAKSH MAHENDRA	Aher S.M.
3.	AWARE DHANASHARI NARAYAN	Aware D.N.
4.	AWARE SACHIN SURESH	
5.	AWARE SHRADDHA HARIBHAU	
6.	AWARE YOGITA SUBHASRAO	Yogita
7.	BAIRAGI RUPALI ASHOK	Bairagi R.A.
8.	BARGAL KANCHAN MAHENDRA	Kanchan
9.	BHAND CHETAN BHUSAHEB	Bhande C.B.
10.	BHARSAKAL KALYANI BHIMRAJ	Kalyani
11.	BORNAR NIKIL SANJAY	N.B. Bornar
12.	CHANDGUDE MONIKA SANJAY	Chandgude
13.	CHAVAN GOVINEDA SANTOSH	
14.	CHITALKAR UJWALA PUNJARAM	
15.	DHOKRAT SURAJ BALASAHEB	
16.	DUBE SAMRUDDHI BHUSAHEB	Dube S.B.
17.	DUBE TEJAS DATTATRAY	Dube T.D.
18.	GADIYA SAMIKSHA YAVANTA	Gadiya S.Y.
19.	GAVANDE KAVITA MOHAN	
20.	GAWALI SHEETAL BAPURAO	S.B. Gawali
21.	GHULE PRATIKSH DATTATRAY	Ghule P.D.
22.	GHUMARE DIPTI SHAMRAO	
23.	GHUMARE MANGESH SHANTARAM	
24.	GHUMARE PRAJAKTA SANJAY	P.S. Ghumare
25.	GONDE SANTOSH BALU	Gonde S.B.
26.	JADHAV VARSHA SHIVNATH	Varsha
27.	JAGDALE NISHIGANDHA SANJAY	N.S. Jagdale
28.	KADAM DATTATRAY VILAS	Dattatray
29.	KALE SANDIP PRALHAD	Kale S.P.
30.	KAPE PRASHANT NANDU	Prashant
31.	KATORE NIKIL BALASAHEB	N.B. Katore
32.	KHAIRNAR HRUSHIKESH UTTAM	H.U. Khairnar
33.	KHALE SANTOSH BABURAO	
34.	KHODKE ROHINI BALASAHEB	R.B. Khodke
35.	KOKATE ROHINI ANNASAHEB	
36.	KOKATE VAIBHAV VILAS	Kokate V.V.
37.	KOLPE SAYALI VILAS	S.V. Kolpe

Principal
 S.S.K.A.C.S. College
 Gautamnagar, Kolpewadi
 Tal. Kopargaon, Dist. A. Nagar

38.	KOLPE YOGESH PATILBA	Y.P. Kelpa
39.	KURHADE MAYUR RAJENDRA	Kurbade.
40.	KURHADE PRANJAL NAVNATH	P.N. Kurbade
41.	LOHAR PALLAVI BHUSAHEB	P.B. Lohar
42.	MADANE NILIMA THAKESN	N.T. Madane
43.	MALI DIPALI DASHRATH	Dipali
44.	MHASKE NILESH BHUSAHEB	N.B. Mhaske
45.	MOKAL KOMAL ARUN	K.A. Mokal
46.	MURDNAR PUNAM ASHOK	
47.	NAIR SAIMOL HARINDRAN	Saimol
48.	NEHE AMOL BALASAHEB	A.B. Nehe
49.	NIKAM DAMINI KAILAS	
50.	PANCHARIYA GAURI PRAKASH	G.P. Pancharia
51.	PANGHAVANE PRAMOD BABASAHEB	Pramod Pangavane
52.	PANGHAVANE SHITAL RAMESH	Shital.P.
53.	PAWAR ANITA BABAN	Pawar A.B.
54.	PAWAR SUVARNA ANNASAHEB	
55.	RAJGIRE DIPALI VASANT	D.V. Rajgire
56.	RANSHING GAURI ANIL	Gauri A. Ranshing
57.	SANAP KAJAL SOMNATH	Sanap K.J.
58.	SANAP PRIYANKA BALASAHEB	P.B. Sanap
59.	SANAP SONALI KRUSHNA	S.K. Sanap
60.	SANGALE MANTHAN DATTU	Sangale M.D.
61.	SAPNAR MOHINI BALASAHEB	Sapnar M.B.
62.	SAYYAD RUKSAR GULAB	Ruksar
63.	SHARMALE SUVARNA ASHOK	Sharmale S.A.
64.	SHENDAGE MAYURI SHRAVAN	
65.	SHINDE NISHA BALASAHEB	N.B. Shinde
66.	SHINDE PRATIKSH SARJERAO	Shinde P.S.
67.	SHIRODE PRAFFUL SUNIL	
68.	SOMASE AARTI JAGANNATH	A.J. Somase
69.	SONAWANE ASHWINI SITARAM	
70.	SONAWANE CHETEN DNYANESHWAR	C.D. Sonawane
71.	TAMBOLI FARIN SAMSUBHAI	
72.	THORAT MAYURI ASHOK	
73.	TIDAKE PRATISHA VILAS	P.V. Tidake
74.	WAGH NIKITA SUNIL	Nikita
75.	WAGH SHUBHAM ASHOK	
76.	WAGH SHUBHANGI BABASAHEB	S.B. Wagh
77.	WAGHEDKAR SATISH HAUSHIRAM	S.H. Waghedkar
78.	ZINJURDE SHUBHAM SANJAY	

Principal
S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

T.Y.B.SC

S.R.NO.	STUDENT NAME	SIGNATURE
1.	ABHALE APEKSHA BABASAHEB	
2.	ADAMANE VAIBHAV BALU	
3.	BAHIRAT PRASHANT SHIVNATH	
4.	BARGAL PRASAD MADHU	
5.	BARGAL PRATIBHA SOMNATH	
6.	BHALKE KRUSHNA BHARAT	
7.	BHOSALE SUREKHA GANPAT	
8.	BORASE NAVNATH KADU	
9.	CHANDGUDE MANISHA GANPATRAO	
10.	CHAUDHARI RANIKA BABASAHEB	
11.	DABHADE INDRAYANI ASHOK	
12.	DESHMUKH SNEHAL SANJAY	
13.	DHYGUDE SONAL CHANGDEV	Dhaygude S.C
14.	DONGARE SONALI KACHESHWER	
15.	DUBE HARSHADA KAILAS	Harshada Dube
16.	DUSHING NIRMALA DNYANESHWAR	N.D. Dushing.
17.	FATANGARE BHARAT NAVNATH	
18.	GADAKH VRUSHLI BALASAHEB	
19.	GADE SUVARNA MADHUKAR	
20.	GADE SWATI KAILAS	Gade Swati R.
21.	GADHAKH SWATI NANASAHEB	
22.	GANGURDE JAYSHREE SUNIL	
23.	GAWALI MAHESH KAILAS	
24.	GAWAND JAYSHREE ASHOK	
25.	GHUMARE KRUHNA BALASAHEB	
26.	GHUMARE PRAJKTA SHANTARAM	
27.	GHUMARE RAHUL ANNA	
28.	GIRI ANJALI JAGDISH	
29.	GORDE SANDIP ASHOK	
30.	GORE PRATIK MACHHINDRA	
31.	GORE PRATISHA JAGANNATH	
32.	GOSAVI VISHWAJIT VIJAY	
33.	JADHAV SANDEEP DEELIP	
34.	JADHAV SUVARNA GORAKSHNATH	
35.	JADHAV SWATI RAMESH	
36.	KADAM DIPALI DILIP	
37.	KADAM KAJAL BALASAHEB	
38.	KADAR VALMIK GANPAT	
39.	KALE AMOL RAJENDRA	
40.	KANDALKAR PRIYANKA GORAKSHNATH	
41.	KANDEKAR RUPALI NARHARI	

Principal
S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

42.	KAPE PRAMOD RAJENDRA	
43.	KEDAR KAVERI GOPINATH	
44.	KHADE PRATIK NANDKUMAR	
45.	KHARDE RUPALI UTTAM	
46.	KOKATE DIPAK SHIVPRASAD	Dipak Kokate
47.	KOKATE PRIYANKA PRAKASH	
48.	KOLHE ASHWINI SHANTARAM	
49.	KOLPE VISHAL RAGUNATH	
50.	MHASKE SHUBHAM CHANGDEV	
51.	MORE RUSHIKESH SAKHARDHAND	
52.	NARODE AKSHAY DWARKANATH	
53.	NARODE ASHWINI PANDIT	
54.	NARODE ASHWINI REVANNATH	
55.	NIBALKAR KAVERI BHAUSAHEB	
56.	NIBALKAR RUTIKA RAJARAM	
57.	PANGAVHANE MEGHA BHANUDAS	
58.	PAWAR BHARATI UTTAM	
59.	PAYMODE SHIVAJI RAJENDRA	S.R. Paymode
60.	PAYMODE URMILA SOMNATH	
61.	RAYATE POOJA SOPAN	
62.	RUKARI SANDIP SADASHIV	
63.	SAINDAR JYOTI RAJENDRA	
64.	SALVE PALLAVI SANJAY	
65.	SANAP MAYUR SANTOSH	
66.	SANAP SHITAL DHARMA	
67.	SANAP SUNITA SHANKAR	
68.	SANGALE PRYANKA MAHADU	
69.	SATOTE AKSHY KAILAS	
70.	SHAIKH SHABNAM SHABBIR	
71.	SHINDE PRAVIN BALASAHEB	
72.	SHINDE PRIYANKA SURESH	Shinde P.S.
73.	SHINDE SUNIL KAILAS	
74.	SUJGURE VIJAY BALASAHEB	
75.	SURBHAIYYA PALLAVI NANASAHEB	
76.	THORAT TUSHAR BHANUDAS	
77.	THORAT VIVEK DILIP	
78.	UGALE GAURAV SANJAY	
79.	VAIRAL DIPALI ANNASAHEB	
80.	VAIRAL KALYANI SUBHASH	
81.	VAKTE KAVERI PANDHARINATH	
82.	VIGHE MANJUSHA BHAUSAHEB	M.B. Vighe
83.	WABALE MAHESH SUDAM	
84.	WAKCHAURE JAYSHREE RAMDAS	
85.	YADAV DIPALI MACHHINDRA	

Principal
S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

To,

Date – 6th December 2018.

Respected

Shri. M.S. Abhale

A/P- Madhi (K), Tal- Kopargaon,

Dist- Ahmednagar.

Sub- To Co-operate us during one day field visit.

Respected sir,

With respect to above mentioned subject, I request you, the students of S.S.K.A.C.S College, Gautamnagar, Kolpewadi, belongs to classes S Y.B.Sc and T.Y.B.SC.(Zoology) will have come to Madhi (K) , on 10th December 2018, for one day field visit. I have attached the list of eligible students, of our college.

I hope that, you will co-operate and guide them properly.

Thanking you.

Yours Faithfully

Prof. Bagul A. R.

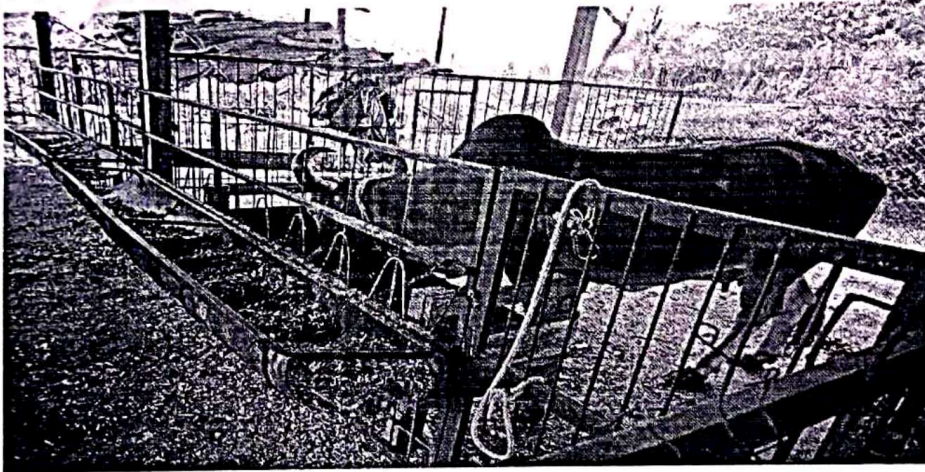
(H.O.D. Zoology Dept.)

Principal

S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopargaon, Dist. A. Nagar

Principal
S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

One Day Field Visit Attendance

CLASS-S.Y.B.SC.

YEAR-2018-19

SR. NO.	STUDENT NAME	SIGNATURE
1.	Adhav Rohini Shravan	<i>Adhav</i>
2.	Ambilwade Pratiksha Ganesh	<i>Pratiksha</i>
3.	Bargal Ritesh Mahendra	<i>Bargal</i>
4.	Barge Janardan Madhav	<i>Barge</i>
5.	Barge Pramod Machhindra	<i>Barge P.M.</i>
6.	Bhagvat Ganesh Sunil	<i>Bhagvat</i>
7.	Bhakare Rohit Babasaheb	<i>Bhakare</i>
8.	Bharsakhal Amol Sainath	<i>Bharsakhal</i>
9.	Bhosale Hemant Dilip	<i>Bhosale</i>
10.	Boob Anuj Dhiraj	<i>Boob</i>
11.	Borhade Swati Bhaskar	<i>Borhade</i>
12.	Bornar Rushikesh Sunil	<i>Bornar</i>
13.	Chande Sarla Tukaram	<i>Chande S.T.</i>
14.	Chandgude Nakul Subhash	<i>Chandgude</i>
15.	Chine Nilesh Sudam	<i>Chine</i>
16.	Desai Vijaya Raghunath	<i>Desai Vijay</i>
17.	Dhokrat Kiran Dattatray	<i>Dhokrat</i>
18.	Dighe Pragati Subhash	
19.	Dongare Bhimraj Namdev	
20.	Dongare Pooja Ambadas	
21.	Dongare Sahyadri Somnath	
22.	Dube Damini Vikas	
23.	Gadhakh Renuka Daulat	<i>Gadhakh</i>
24.	Gadhakh Yogesh Ashok	<i>P.A. Gadhakh</i>
25.	Gadhakh Yogita Vishnu	
26.	Garud Pranav Ramesh	
27.	Gavande Mukta Bhikahari	
28.	Gavhane Vishal Ramesh	
29.	Gawali Chanchal Babasaheb	
30.	Gawali Prasad Sahebrao	<i>Prasad</i>
31.	Gayakwad shri Ashok	
32.	Ghegadmal Sagar Balasaheb	
33.	Ghegadmal Shubhangi Bhausahab	
34.	Ghumare Rahul Kisan	<i>R.K. Ghumare</i>
35.	Ghumare Santosh Pandit	
36.	Ghumare Shubham Yogiraj	
37.	Gite Kiran Navnath	

[Signature]
 Principal
 S.S.K.A.C.S.College
 Gautamnagar, Kolpewadi
 Tal. Kopargaon, Dist. A. Nagar

38.	Gite Roshan Dattatraya	
39.	Gorane Archana Somnath	
40.	Gorde Vijay Eknath	
41.	Gujar Pallavi Shivaji	<u>Gujar</u>
42.	Hujare Vrushali Rajendra	<u>Hujare</u>
43.	Jadhav Gitanjali Annasaheb	<u>G.A. Jadhav</u>
44.	Jadhav Pramod Deoram	
45.	Jadhav Rohit Valmik	
46.	Jadhav Sachin Sanjay	<u>Sachin</u>
47.	Jadhav Vishnu Vithhal	<u>Vithhal</u>
48.	Jangam Shubham Lalit	
49.	Jire Sanket Somnath	<u>Sanket</u>
50.	Jore Kunal Vikram	
51.	Jore Pallavi Keshav	<u>Pallavi</u>
52.	Jore Pooja Sahebrao	
53.	Kadam Komal Ramesh	<u>Komal</u>
54.	Kadam Priya Chandrakant	
55.	Kadlak Sonal Rajendra	
56.	Kale Pooja Pravin	<u>Pooja</u>
57.	Kathale Swati Udhhav	
58.	Katkade Tejal Hiralal	
59.	Kharat Vaishali Namdeo	
60.	Kokate Pranam Subhash	
61.	Kolape Kalyani Kailas	
62.	Kolape Poonam Bhausahab	
63.	Kolpe Aarati Macchindra	
64.	Kshatriya Pranavkumar Rajendra	
65.	Lonare Nikita Dnyandeo	
66.	Londhe Kiran Sanjay	<u>Kiran</u>
67.	Mahajan Sarika Sanjay	<u>Sarika</u>
68.	Mali Shweta Vijay	
69.	Mandlik Gauri Namdev	
70.	Meherkhamb Diksha Vjay	
71.	Mhaske Mayuri Changdeo	
72.	Mhaske Sushant Jalindar	
73.	Mohite Rutuja Shankarrao	
74.	Mutkule Vaibhav Bhalchandra	
75.	Naikwade Poonam Gangadhar	
76.	Narode Shubhangi Dwarkanath	
77.	Pagare Ashwini Gorakshnath	
78.	Pagare Varsha Shripat	
79.	Pawar Shubham Gopichand	
80.	Paymode Kajal Shankar	
81.	Paymode Swati Dilip	
82.	Rokade Sharda Narayan	

Principal
Principal
S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

83.	Sabale Swati Dilip	Sabale.
84.	Saindane Rushikesh Balasaheb	
85.	Saindar Harshada Ramesh	Saindar.
86.	Saindar Vaishali Bhimraj	Nai ghali.
87.	Sanap Akash Annasaheb	Sanap Akash
88.	Sanap Dipali Sudam	
89.	Sanap Vaishali Sunil	
90.	Sanap Vishal Bajirao	
91.	Sapnar Nikhil Subhash	Sapnar
92.	Sayyad Ashriya Altapali	
93.	Sayyad Nashrin Munir	
94.	Shaikh Reshma Rafik	Shaikh
95.	Shelake Nikhil Rajendra	
96.	Shelke Yogesh Nandu	
97.	Shendage Vaibhav Dashrath	
98.	Shinde Kavita Jyotiram	Shinde K.J.
99.	Shinde Pranali Vasant	
100.	Sonawane Tushar Balasaheb	
101.	Sudake Varsha Balasaheb	
102.	Surbhaiyya Dipali Nanasaheb	Surbhaiyya.
103.	Tanpure Ganesh Ramnath	
104.	Tanpure Sandip Gorakh	
105.	Taskar Aksh Sunil	Taskar A.
106.	Thorat Varsha Pandurang	
107.	Tribhuvan Mayuri Raju	
108.	Vyawahare Monali Kailas	
109.	Wable Kanchan Annasaheb	
110.	Wagh Mayur Sambhaji	
111.	Wagh Sharvari Radhakrushna	Wagh Sarvari
112.	Waghadkar Somesh Baburao	
113.	Wakchaure Divya Ramdas	

Principal
S.S.K.A.C.S.College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

SR. NO.	STUDENT NAME	SIGNATURE
1.	Adik Sanket Dilip	
2.	Aher Sakshi Mahendra	
3.	Aware Dhanshree Narayan	
4.	Aware Sachin Suresh	
5.	Aware Shraddha Haribhau	
6.	Aware Yogita Subhash	
7.	Bairagi Rupali Ashok	Bairagi R.A.
8.	Bargal Kanchan Mahendra	
9.	Bhand Chetan Bhausahab	
10.	Bharsakal Kalyani Bhimraj	
11.	Bhujbal Rushikesh Dilip	
12.	Bidve Ravi Manohar	
13.	Bornar Nikhil Sanjay	
14.	Chandgude Monika Sanjay	
15.	Chavan Govinda Santosh	
16.	Chitalkar Ujwala Punjaram	
17.	Dhokrat Suraj Balasaheb	
18.	Dube Samruddhi Bhausahab	
19.	Gadiya Samisha Yavanta	
20.	Gavande Kavita Mohan	
21.	Gawali Sheetal Bapurao	
22.	Ghule Pratiksha Dattatraya	
23.	Ghumare Dipti Shamrao	
24.	Ghumare Mangesh Shantaram	
25.	Ghumare Prajakta Sanjay	
26.	Gonde Santosh Balu	
27.	Jaddale Nishigandha Sanjay	Jaddale
28.	Jadhav Sagar Changdeo	
29.	Jadhav Varsha Shivnath	VS. Jadhav
30.	Kadam Dattatray Vilas	
31.	Kadam Sagar Ganpat	
32.	Kale Sandip Pralhad	
33.	Kape Prashant Nandu	
34.	Katore Nikil Balasaheb	
35.	Khairnar Hrushikesh Uttam	
36.	Khale Santosh Baburao	
37.	Khedke Rohini Balasaheb	

IQAC
Co-Ordinator
Sau. Sushilamal Kale Arts, Commerce
and Science College, Gautamnagar
Kolpewadi, Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

38.	Khule Vaibhav Shivaji	
39.	Kokate Rohini Annasaheb	
40.	Kokate Vaibhav Vilas	
41.	Kolpe Sayali Valas	
42.	Kolpe Supriya Rajendra	
43.	Kolpe Yogesh Patilba	
44.	Kurhade Mayur Rajendra	
45.	Lohar Pallavi Bhausahab	
46.	Madane Nilima Thaksen	
47.	Mali Dipali Dashrath	
48.	Mhaske Nilesh Bhausahab	
49.	Mokal Komal Arun	
50.	Muradnar Punam Ashok	
51.	Nair Saimel Harindran	
52.	Narode Ashutosh Appasaheb	
53.	Nehe Amol Balasaheb	<i>e Perumals</i>
54.	Nikam Damini Kailas	
55.	Panchariya Gauri Prakash	
56.	Pangavhane Shital Ramesh	
57.	Parakhe Sagar Nivrutti	
58.	Paswan Ganeshkumar Siyaram	
59.	Pawar Anita Baban	
60.	Pawar Suvarna Annasaheb	
61.	Rajgire Dipali Vasant	
62.	Ranshing Gauri Anil	
63.	Sanap Kajal Somnath	
64.	Sanap Priyanka Balasaheb	
65.	Sanap Sonali Krushna	
66.	Sanap Vishal Somnath	
67.	Sangale Manthan Dattu	
68.	Sapnar Monali Balasaheb	
69.	Sayyad Ruksar Gulab	
70.	Sharmale Suvarna Ashok	
71.	Shendage Mayuri Shravan	
72.	Shinde Nisha Balasaheb	
73.	Shinde Pratiksha Sarjerao	
74.	Shirode Prafful Sunil	
75.	Somase Aarati Jagannath	
76.	Sonawane Ashwini Sitaram	

[Signature]
Principal
S.S.K.A.C.S. College
Gautamnagar, Kolpewadi
Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

77.	Sonawane Chetan Dnyaneshwar	
78.	Thorat Kishor Bhanudas	
79.	Thorat Mayuri Ashok	
80.	Thorat Vivek Dilip	
81.	Tidke Pratiksha Vilas	Pr. Tidke
82.	Wagh Nikita Sunil	
83.	Wagh Shubhangi Babasaheb	Shubhangi
84.	Waghadkar Satish Haushiram	
85.	Zinjurde Shubham Sanjay	

 Principal
 S.S.K.A.C.S. College
 Gautamnagar, Kolpewadi
 Tal. Kopergaon, Dist. A. Nagar

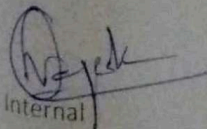
Karmveer Shankarrao Kale Education Society's
 Sau.Sushilamai Kale Arts, Commerce And Science College Kolpewadi

TYBA ~~Practical~~ Practical Exam - March/2016

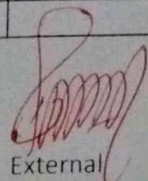
Subjects- Introduction of History (SS)

Date- /26/03/2016

Roll no	Exam seat No	Name of Students	Signature
764	52660	Bargal Vijwala Ramdas	Bargal. V. R.
765	52635	Chavan Poxyanka Dattatray	Chavan. P. D.
766	52673	Halnos Anita Ramnath	Halnos. A. B.
767	52641	Jagtap Nitin Dattatray	NITIN
768	52680	Kale Rohini Balasaheb	Kale R.B.
769	52643	Londaje Sunaina Suresh	Londaje. S. S.
770		Meherkhamb Poxyanka Bhauasaheb	Absent
771	52645	Meherkhamb Siddharth Shantaram	Meherkhamb
772	52686	Oturkes Vmresh Balasaheb	Oturkes
773	52687	Pagar Kanchar Subhash	Pagar
774	52688	Pangavhane Pramod Ashokrao	Pangavhane. P.
775	52647	Pangavhane Rupali Papat	Pangavhane
776	52649	Pawar Rajendra Suresh	Pawar
777	52690	Ravate Nitin Asun	Ravate
778		Sahap Semnath Dnyaneshwar	Absent
779	52691	Shermale Baban Bhanudas	Shermale
780	52692	Shelke Deepak Bajirao	Shelke
781	52655	Shelke Vikas Ashok	Shelke
782	52632	Shinde Anil Balasaheb	Shinde
783	52657	Thorat Yogesh Sahebrao	Thorat
784			
785			

 Internal

Prof. Pote-vc

 External

Dr. K. L. Chivankar
 26/3/2016

सौ. सुशिलामाई काळे कला, वाणिज्य व

विज्ञान महाविद्यालय, गोलमनगर,

कोळ्येवाडी.

प्रोजेक्ट रिपोर्टचे नावः

प्राचीन भारतातील परराष्ट्रीय व्यापाराचा इतिहास.

मार्गदर्शक.

प्रो. पोटेशे.

विद्यार्थ्याचे नावः

रायते नितीन अरुण

टी. वाय. बी. ए. ७७७

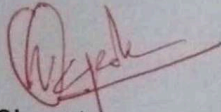
इतिहास विभाग

S.S.K.A.C.S. Collage Kolpewadi

CERTIFICATE

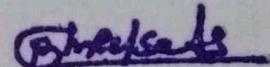
(Dept. of History)

This Certified that Rajate Nitin has satisfactorily carried out the required practical work prescribed by the pune University T.Y.B.A Course in history and the this village survey report his bonified work in year 2015-2016.

Signature

(Dept. of History)

Signature

Principal

(Principal)
Sau. Sushilma Arts, Commerce
& Science College Gautamnagar
Po. Kolpewadi Tal. Kopergaon (A. Nagar)

अनुक्रमणिका

अ.नं.	घटकाचे नाव	सही
१)	ऋणनिर्देशक	
२)	प्रस्तावना	
३)	उद्दिष्टे	
४)	गृहितके	
५)	प्रारंभिक व्यापार	
६)	व्यापारी केंद्रे	
७)	वाहतुक सरहददी	
८)	सिंधु - संस्कृती	
९)	आर्य	
१०)	मौर्य	
११)	इंडोग्रिक राक, कुशान	
१२)	गुप्त	
१३)	सातवाहन	
१४)	व्यापार संस्कृती	
१५)	प्राचिन व्यापार	
१६)	प्राचिन नकाशे	
१७)	निष्कर्ष	
१८)	संदर्भ सुची	

ऋणानिर्देशक

० वृत्तीय वर्ष वि.गु.च्या वर्ष अक्यास क्रमात संशोधन करण्यास मिळाले
पुढम मी सौ. सुरेशिमा माई काळे कर्णा, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालयात
इतिहास विभागाच्या मी आभारी आहे.

माझे मार्गदर्शक प्रा.पॉटे सर यांच्या सहाय्यामुळे व उत्तमीत
असा मार्गदर्शनमुळे मी माझे संशोधन काम पुढे करू शकलो. म्हणून
मी त्यांचा आभारी आहे. माझा विषय 'प्राचीन भारताचा पुराव्यात्मक
व्यापाराचा इतिहास' याची माहिती उपलब्ध झाली व यात सरांनी
मला मदत केली त्यामुळे त्यांचा मी ऋणी आहे. या शिवाय माझ्या
सिद्ध, /सिद्धीनीनी वेळोवेळी मदत केली व प्रोत्साहन दिले व सहाय्य
प्राप्त झाल्यामुळे त्या सर्वांचे आभार मानली.

धन्यवाद !....

रचक - कोळपेवाडी

दि -

संशोधक

नाव - राधले जितेंद्र अरुण

आसण क्रमांक - 777

सौ. सुरेशिमा माई काळे कर्णा

वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय
कोळपेवाडी.

प्रस्तावना

- प्राचीन काळा पासून भारत हा देश अतिशय विकसीत व स्वयंपूर्ण होता. भारतामध्ये प्राचीन काळा पासून परराष्ट्रीय व्यापार चालत असे. व त्याकाळी भारतामध्ये अनेक प्रकारच्या व्यापार सामायच्या उदा. माकड, सीते, चांदी, मसाम, शिरे मसामगड इ. अनेक प्रकारच्या वस्तूच्या व्यापार भारताच्या इतर राष्ट्राशी चालायच्या व त्यामुळे भारत हा देश स्वयंपूर्ण असा त्याकाळी होता.

परंतु नंतरच्या काळात परकीयांनी आक्रमण केले व संपूर्ण संपत्ती भारताची लुटून नेली. परंतु इ.स. पूर्व आपण पाहिले असता जुलूत काळात भारताला सोब्याचा छुर निघायच्या असे म्हटले जाते. या वरून असे वीसून गेले की भारत हा देश आर्थिक दुर्बला, भौगोलिक दुर्बला, व्यापाराच्या दुर्बली कोनाळून महत्वाच्या मानला जात होता.

या सर्वा वरून असे वीसून गेले की त्या काळातील व्यापार व राजधराने व्यापार करव्याच्या दुर्बलीने अतिशय राहाम असे वीसून गेलात.....

अहिष्टये

- 1) प्राचीन काळातील व्यापाराचा अभ्यास करणे.
- 2) प्राचीन काळातील समाजव्यवस्थेचा अभ्यास करणे
- 3) परराष्ट्र व्यापाराविषयी माहिती गोळा करणे
- 4) व्यापारी केंद्राविषयी माहिती गोळा करणे व व्यापार कसा चालवला जात होता ते जाणून घेणे.
- 5) प्राचीन साम्राज्याविषयी माहिती गोळा करणे राज दरव्या विषयी अभ्यास करणे.
- 6) सिकु संस्कृतीम व्यापाराचा अभ्यास करणे
- 7) प्राचीन वास्तुकला, सरहद्दी कशा प्रकारची होती त्याविषयी माहिती गोळा करणे.
- 8) संपूर्ण भारताचा परराष्ट्रीय सौराचा अभ्यास करणे.

गृहितके

- 1) व्यापार कला अरिया खंडा फुलाय मलखीत लेसला.
- 2) व्यापार कला तबसम पलायच्या केमेला लेसुन गेली.
- 3) बस्यार राज्यांनी व्यापार कला देशा फुलाय मलखीत लेसला.
- 4) व्यापार कला हा साम्राज्यात आर्थिक खिलती चांगली व्हावी यासाठी केमेला लेसुन गेली.
- 5) व्यापार संस्कृती प्रगत असण्याचे लेसुन गेली.
- 6) बुर्जुवा युग एक वसम मानामे गेली.
- 7) सर्व राज्यांनी व्यापार हा जास्तीत जास्त वाढवा यासाठी प्रयत्न केमेले लेसुन गेलात.

प्रारंभिक व्यापार

अमेरिकाडरवो पंजाबमधी अनेक ग्रीक वसाहती वसविण्या हीत्या. पण त्यापेकी एकही नगररूपाने विकसित झाल्या नाहीत. हे शक्य आहे की ग्रीक वसाहतवादींचे नजिकच्या नगरांमध्ये रथप्रांतरीत झाले असावेत व ते वायव्येकडील फिरत्या ग्रीक गटाचे भाग बनून गेले असावेत. ग्रीक सौख्याचा संचार पश्चिम अशियातील एका लोका पारकुन इराण व भारता पर्यंत झाला; त्यामुळे वायव्य भारतापारकुन अफगाणिस्तान मार्ग इराण व लेव्हन पूर्व कुमठ्य समुद्रापर्यंतच्या मार्ग उघडला गेला; त्यामुळे पूर्व-पश्चिम व्यापाराला चालना मिळाली.

भारतातील शोब्या ग्रीक गटांनी या कामी महत्त्वाची भूमिका बजावली असावी. प्रवक्तृच विचारांचाही विनीमय होतो हे हे नंतरच्या काळातील ज्ञानींनी. वेव्हकी व खगोल ज्योतिष या मधुन स्पष्ट होते. या पुर्वच्या श्रुतींमधुन ज्यांना भारतीय म्हणून समजले जाई अशा लोकांची पश्चिम अशियात विकसित होती असाव्याचे उद्दिष्ट येतात; पण आता त्यांचे अस्तित्व अधिक प्रकारात आले.

दक्षिणेकडे भारतीय विपकण्यात जाणा-या मार्गांनी उत्तरे कडील व्यापाराला एक नवीन क्षेत्र उपलब्ध करून दिले उत्तरे कडील काळ्या रंगविषाच्या मूल्यांच्याच्या दक्षिणेकडे हे अस्मकृतम पर्यंतचा अडळ आणि शोकच्या नाण्यांचे वितरण थावकन

द्विपकम्पारी वळठावळठाची निधान सुरवात शार्याचे सुचविलात.
 दुज्जेन, विलीशा आणि त्रिपुरा हे वल्लेनमधील प्रसिद्धताशी जोडले गेले
 होते. मळे व्यापारी समस्त हे गंगेच्या काठाने जात होते,
 राजवृहा पारकुन कीशांबी परत आणि नंतर दुज्जेन मार्गे नर्मदेच्या
 मुखाजवळ शुकुच (भडोच) पश्चिमेकडील सावरी व्यापाराचे ले
 मळे बंदर म्हणून विकसित होतार होते.

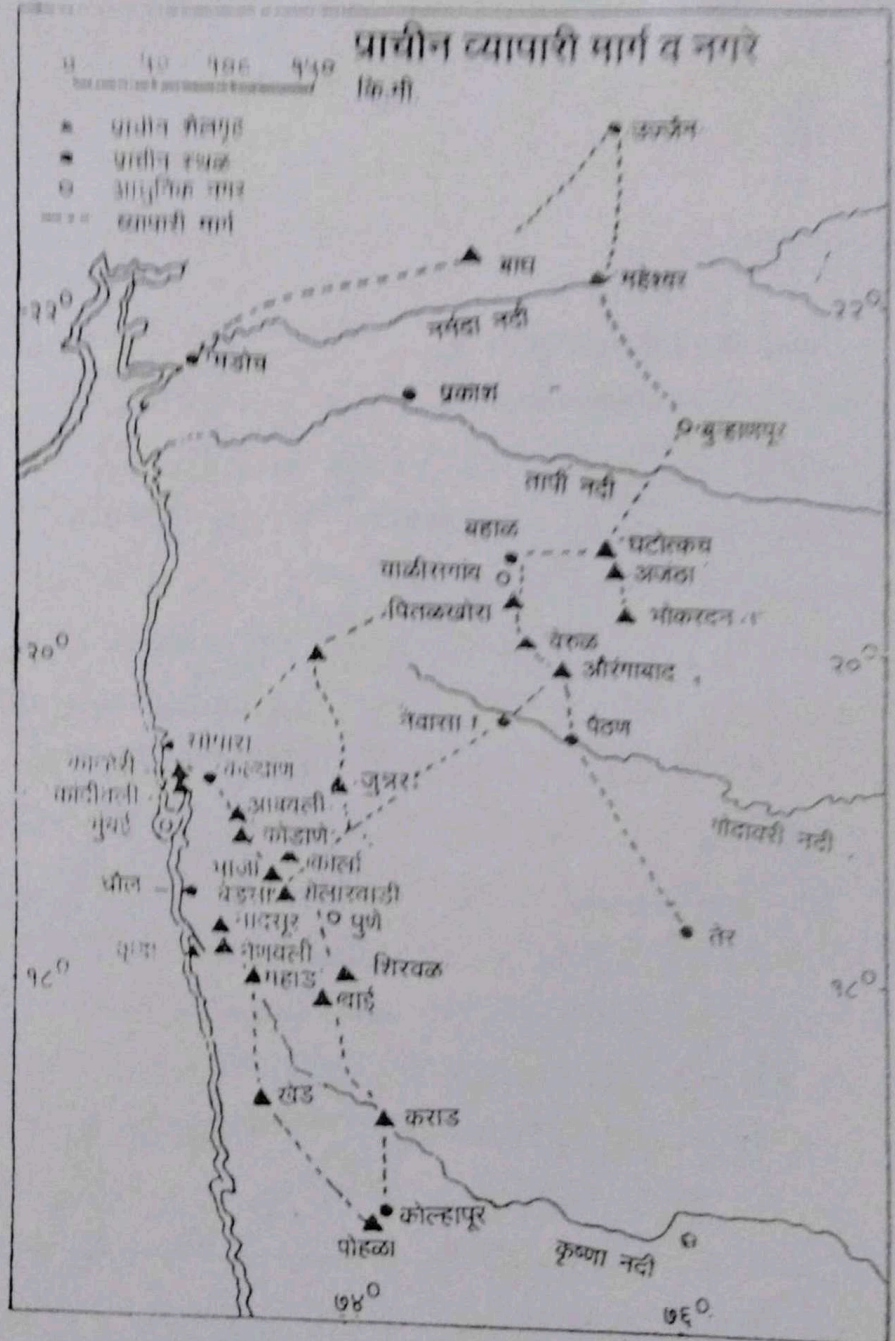
दुसरा मार्ग कीशांबी पारकुन कुआनाकुन पंजाब
 पश्चिमेकडील लखारिमा. जे पश्चिमेकडील शुकुच व्यापाराचे बस्तवार
 होते. गंगेच्या मध्य मीथानातील श्रावस्ती हे ही मिनीमराचे
 एक केंद्र होते.

व्यापारी केंद्रे

या काळात भारतीय उपखंड राजकीय संस्थांचे एक नक्षीदार चित्र उभे करते. प्रत्येक नक्षीच्या आकार वंगळा, काही महान लक्ष्य-स्थांची आकृती मोठ्या राज्याच्या आस निर्माण करणारी; त्यांचे दायक किल्लीही शिथिलपणे एकत्र जोडलेले असते. विविध प्रकारच्या राजकीय पध्दतींमुळे. राजसत्ताक, महानसत्ताक, नायकसत्ताक हे चित्र अधिकच बहुरंगी झाले आहे; त्यामुळे सर्व उपखंडात बदलणारे एकच सामान्य विधान करणे कठीण आहे. तथापी. या विविधतेत एक सूत्र राखता समान आहे. ते म्हणजे विनिमय आणि व्यापार परंतु तो खुब्या सर्वत्र एकच प्रकारचा नव्हता. तरीही या उपखंडातील अनेक भागातील उद्योग आणि राजकीय संस्था यात गोवण्या गोण्या होत्या आणि हे सर्व घडणे हेले विविध प्रकारच्या व्यापारी केंद्रांच्या विकासांमुळे आणि त्यांना जोडणाऱ्या रूपांच्या मार्गांमुळे

अनेक मार्गांच्या उपखंडात आरपार जात होते. काही मह्य व पश्चिम अशियामधेही जात. शक व कुषाणांच्या मह्य आशिया-तील नाट्यांमुळे मह्य अशिया भारताशी जोडणा गेला होता. शक्या जोडणी झाली की व्यापार रूढ होई; फक्त विनिमयाकरीता वस्तू आवश्यक होत्या. चिनी व्यापारी फार ई द्याडे आयात करीत

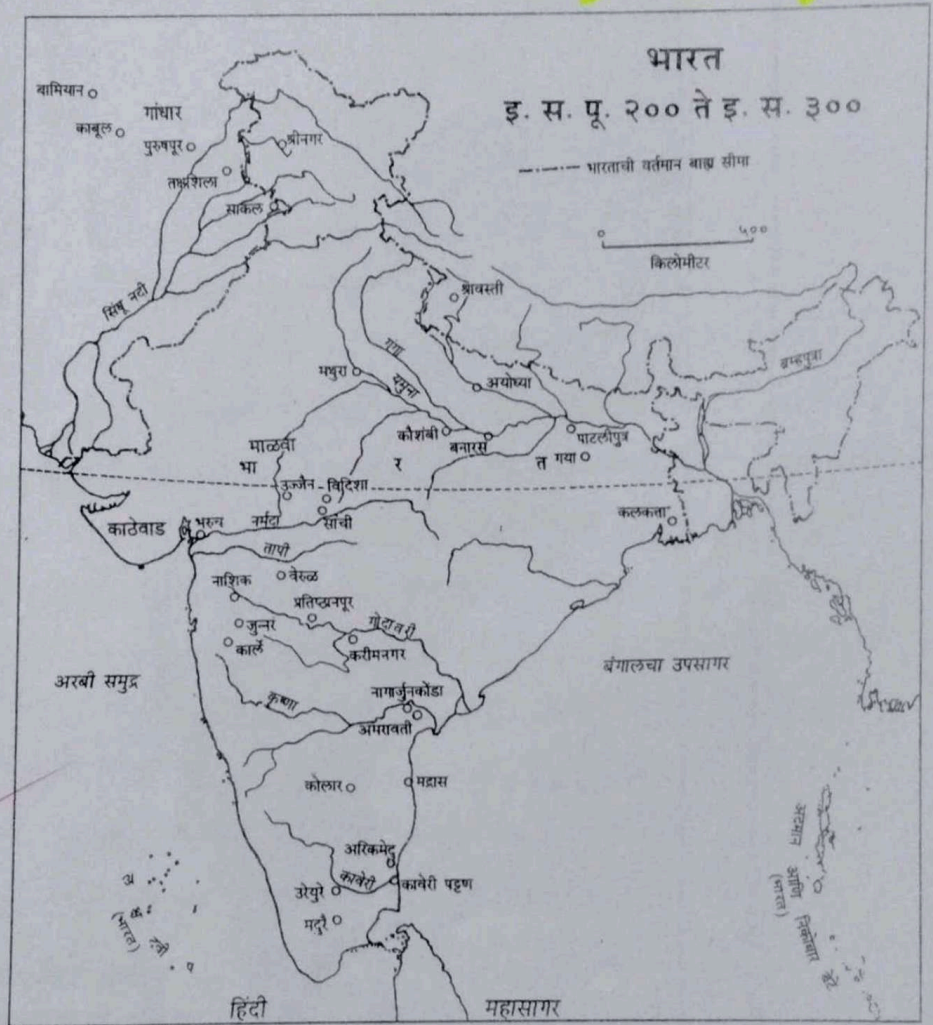
आपारी मार्ग

अंतर्गत व्यापारामध्ये विविध प्रकारचे धान्य, कलात्मक वस्तु, घरात वापरण्याची भांडी, हस्तिदंताच्या वस्तु, मोत्याचे अलंकार यांचा वापर केला जात असे.

प्राचीन भारत

नक्शा

See

निष्कर्ष

प्राचीन काळापासून भारतामध्ये व्यापाराचा अाध हा जास्त प्रमाणात चालत होता हे या सर्वा अभ्यासा वरून वीसून येते. या वरून असे वीसून येते की भारत हा देश प्राचीन काळा पासून अतिशय वेगळ्या फुल हा होता. परंतु परकीय आक्रमणे झाली. त्यामुळे भारतामध्ये वारीव्य काही प्रमाणात वाढत होते. परंतु प्राचीन काळाी जे काही साम्राज्य भारतामध्ये होते. त्यांच्या व्यापार हा आंतराष्ट्रीय वजाचा चालत होता. त्यामध्ये चीनी, चांदी, कपडे, लोखंड, हिरा, मसाल्याच्या पदार्थ इ. व्यापार हा भारतातून व भारता बाहेरून भारतात येत होता.

गुप्त काळात भारतामध्ये सुवर्ण युग असे मानले गेले म्हणजे इ.स. पूर्व किंवा प्राचीन भारत हा त्याकाळी आर्थिक दृष्ट्या महत्त्वाचा मानला गेला.

या वरून आपल्याला असा निष्कर्ष करता येईल की भारत हा प्राचीन काळाी अतिशय समृद्ध व वेगळ्या फुल देश होता.

संदर्भ सूची

- 1) अर्थ इंडिया - शशिभा थापर
- 2) प्राचीन भारताचा इतिहास - ड.य.भा.भा.
- 3) प्राचीन भारत - प्रा.डी.डी.बी.जगन्नाथ
प्रा.बी.राज.पेठकाली.
- 4) प्राचीन भारत (एक ऐतिहासिक उपरेखा)
प्रा.डी.राज.शा.

seen

कै.सौ. सुशिलामाई काळे कला वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय, गौतमनगर.

पुणे विद्यापीठ टी. वाय. बी. ए. इतिहास एस-४
या विषयासाठी सादर करण्यात आलेला
लघुशोध प्रकल्प

विषयाचे नाव

'पोहेगांव' गावचा स्थानिक इतिहास

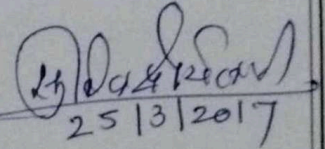
शोधकर्ता

चवाळे प्रदीप प्रकाश

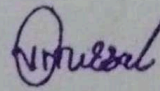
रोल नंबर-८२६

विषय शिक्षक
श्री.पोटे सर

बहिस्थ परिक्षक

25/3/2017

मार्गदर्शक
श्री. खरात सर

प्राचार्य
सौ. गुरसळ मॅडम

शैक्षणिक वर्ष २०१६-२०१७

अनुक्रमणिका

अं.नं.	प्रकरणाचे नाव	पान नं.
१.	प्रस्तावना	१
२.	विषय निवडीचे महत्व	२
३.	स्थानिक इतिहासाचे महत्व	३
४.	गावातील पाणी पुरवठा	४
५.	गावचा शैक्षणिक विकास व इतर विकास	५
६.	पंचकृषीतील गावे	६
७.	गावाचे वस्तीस्थान	७
८.	ग्रामीन अर्थव्यवस्था	८
९.	गावातील सार्वजनिक उत्सव	९
१०.	गावातील मंदिरे	१०
११.	ग्रामपंचायत	११
१२.	पोहेगांवची लोकसंख्या	१२
१३.	गावातील स्थानिक कुटूंब व त्याची आडनावे	१३
१४.	गावाच्या चर्तुसीमा	१४
१५.	गावच्या प्रमुख ठिकाणाचे नावे	१५
१६.	गावातील जुन्या वास्तु	१६
१७.	पोहेगांवातील आहिल्याबाई होळकराचा वाडा	१७
१८.	गावातील जुण्या वास्तु	१८

प्रस्तावना :-

पोहेगाव हे कोपरगांव तालुक्यात एक प्रसिध्द गाव आहे. या गावाची सर्वच क्षेत्रात प्रगती घडुन आलेली आहे. त्याच प्रमाणे गावामध्ये विविध प्रकारची विकासाची कामे मोठया प्रमाणात झाल्यामुळे गावची आर्थिक प्रगती घडुन आलेली आहे. पोहेगांवात कशा प्रकारे प्रगती घडुन आणली तसेच गावच्या विकासाची महत्वाची कामे या प्रकल्पाद्वारे मांडण्यात आली आहेत.

पोहेगांवतील मंदिरे, वाडे, जुनी घरे, तसेच पाणीपुरवठा, वेस, कशा प्रकारे गावात जतन करून ठेवलेयाचे स्पष्टता या प्रकल्पाद्वारे मांडण्यात आलेली आहे. पोहेगावातील बाजारपेठ व पोहेगावचा आर्थिक कारभार कशा प्रकारे चालतो. या सर्व गोष्टीची माहिती या प्रकल्पाद्वारे मांडण्यात आलेली आहेत. पुर्वी गावामध्ये फारशी सुधारणा घडुन आलेली नव्हती परंतु जसजसा पध्दतीने गावमध्ये साक्षरतेचे, आधुनिकीकरणाचे प्रमाण वाढले तसे - तसे लोकांच्या राहणीमानात विविध प्रकारचे बदल घडुण आले. गावात सुधारणा घडुन आली.

गावातील प्रत्येक प्रसिध्द गोष्टीची भेट घेवून व त्याचे लिखान या प्रकल्पाद्वारे मांडण्याचे काम या प्रकल्पात केले आहे.

विषय निवडीचे महत्व :-

इतिहास : इतिहास हा मुल ग्रीक शब्द असून त्याचा अर्थ चौकशी करणे असा होतो. आणि माहितीचे संशोधन करणे असा होता. इतिहासामध्ये मानवी मुल्य जतन करून ठेवले असतात मानवाच्या प्रगतीचे दर्शन इतिहासामधुन घडुत असते. इतिहास म्हणजे असे असे घडले हे स्पष्ट करणे होय.

मानवी जीवनातील भुतकाळात घडुन गलेल्या घटनाची शास्त्रशुध्द व तपशीलवार पणे देण्यात येणारी माहिती म्हणजे इतिहास होय.

एफ. वाय. बी.ए. वर्ष पास झाल्यानंतर मी एस. वाय. बी. ए. या वर्षात इतिहास हा विषय निवडला व टी. वाय. बी. ए. मध्ये स्थानिक गावातील इतिहास प्रकल्पाद्वारे मांडण्याचा विशेष प्रयत्न केला. गावातील विविध प्रकारची माहिती तसेच गावातील जुन्या काळातील माहिती मिळवण्याचे काम या प्रकल्पाद्वारे केले आहे. प्रत्येक गावाचा काहीन काही स्थानिक विषय असतो. व या सर्व घटनाची माहिती जुणे लोक तसेच गावातील सार्वजनिक वाचनालय यामध्ये तपशील पणे हेवली असते. म्हणुन इतिहासाच्या व गावच्या भविष्याच्या दृष्टीने या इतिहासाला आधिक महत्व प्राप्त झालेले आढळुन येते. अशा प्रकारे पोहेगावातील स्थानिक इतिहास हा विषय मी प्रकल्पासाठी निवडुन त्याची माहिती व गावचा इतिहास मांडण्याचे काम मी केले आहे.

स्थानिक इतिहासाचे महत्व :-

गावाचा स्थानिक इतिहास या विषयावर प्रकल्प करत असताना मी माझे गाव पोहेगाव व गावाची माहिती एकत्र करण्याचे काम या प्रकल्पाच्या माध्यमातून केले आहे. गावामध्ये अनेक इतिहासिक घटना होवून गेलेल्या असतात परंतु गावातील लोक याकडे दुर्लक्ष करत असतात. म्हणून स्थानिक क्षेत्रात गावचा इतिहासाची जोपासना करण्यासाठी गावचा स्थानिक इतिहास महत्वाचा आहे.

स्थानिक इतिहासामध्ये प्रामुख्याने विविध प्रकारच्या घटनांचा आभ्यास तसेच जुन्या वस्ती, वाडे, पाण्याचे कालवे, शेती व्यवसाय, गावचा शैक्षणिक विकास, गावची ऐतिहासिक पार्श्वभूमि अशा विविध गोष्टींचा आभ्यास करून ही इतिहासकालीन साधने जशीच्या तशी ठेवण्याचे काम स्थानिक इतिहासामध्ये केले जाते. आणि जतन करून ठेवलेल्या इतिहासामुळे गावची संस्कृती व गावातील इतिहासकालीन घटना यांना महत्व प्राप्त होण्यासाठी स्थानिक इतिहासाचे महत्व अधिक आहे.

गावातील पाणी पुरवठा :-

इंग्रज काळामध्ये गावाना पाणीपुरवठा करण्यासाठी विविध प्रकारची पाट बंधारे उभारण्यात आलेली आहेत. त्यामार्फत गावाना पाणी वाटप केले जाते.

दारणा व गंगापूर धरणातून नांदुर मदमेश्वर या कालव्यात पाणी येते. व या कालव्यातून तीन पाटाची निर्मिती केली आहे. त्यामध्ये डावा, उजवा व एक एस्प्रेस कॅनॉल या नांदुर मदमेश्वर कालव्यातून निघतात. त्यामध्ये उजवा पाटापासून ते चितळीपर्यंत या पाठात पाणी शेतीसाठी व पिण्यासाठी वापरण्यात येते. हा पाठ पोहेगांवातून दोन ते तीन कि. मी. अंतरावर हा पाट जातो. व या पाटाचे पाणी पोहेगांवातील नदीत सोडले जाते. व बंधाऱ्याच्या साहाय्याने हे पाणी अडवले जाते. व पुढे गावच्या तळ्यात सोडले जावून ते फिल्टर केले जाते. ~~फिल्टर~~ झालेले पाणी पाईप लाईन द्वारे गावच्या पिण्याच्या पाण्याचे मोठ्या टाकीमध्ये साठवण केले जाते. व हे पाणी गावामध्ये ग्रामपंचायतने उपलब्ध करून दिलेल्या पाईपलाईन मार्फत लोकांना पिण्याच्या पाण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. व या पिण्याच्या पाण्याची ग्रामपंचायतने ठरवून दिल्याप्रमाणे पाणी पट्टी आकरली जाते. व संपुर्ण गावात कानाकोपऱ्या पर्यंत पिण्याची सुविधा ग्रामपंचायतने केलेली आहे. अशा प्रकारे पोहेगांव मध्ये शुद्ध पाणीपुरवठा केला जाते.

गावचा शैक्षणिक विकास व इतर विकास :-

पोहेगाव हे एक कोपरगाव तालुक्यातील एक विकास झालेला गाव आहे. सुरवातीच्या काळात पोहेगाव मध्ये शैक्षणिक विकास झालेला नव्हता रस्ते तसेच पाणी पुरवठा, बाजारपेठ यांची निर्मिती झालेली नसल्याने पोहेगावातील शैक्षणिक विकासाला चालणा मिळाली नव्हती परंतु आजच्या काळात गावची संपुर्ण परिस्थिती बदलून गेलेली आहे. पोहेगाव गावाचा शैक्षणिक विकास पाहता भरपूर प्रमाणात झालेला आहे. या गावात इयत्ता पहिली ते चौथी पर्यंत जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा आहे. शाळेतील शिक्षक वृंद मुलांना चांगल घडवित्याचे प्रयत्न करत असतात. तसेच पुढे इयत्ता पाचवी ते दाहवी पर्यंत रयत शिक्षण संस्था सातारा यांची एक महाविद्यालय आहे. ते श्री. ग. र. औताडे पा. माध्यमिक शाळा म्हणून पोहेगाव मध्ये आहे. त्यामध्ये चांगल्या प्रकारे शिक्षण दिले जाते. तसेच कनिष्ठ माध्यमिक विद्यालय देखील गावातच उपलब्ध आहे. त्यात प्रामुख्याने आर्ट व सायन्स हे दोन शाखेचे वर्ग आहेत. उच्च शिक्षणासाठी कोपरगावच्या विविध संस्था मध्ये विद्यार्थी प्रवेश घेतात.

गल्लीपर्यंत सिमेंटची रस्ते करण्यात आलेली आहे. त्याच प्रमाणे गावचा विकास होण्यास ही ग्रामपंचायतने मोठया प्रमाणात बाजारपेठेची निर्मिती केलेली आहे. संपुर्ण सुविधा या बाजारपेठेत उपलब्ध झाल्यामुळे गावच्या विकासाला चालना मिळाली आहे. गावासाठी लागणाऱ्या सुख सुविधा पुरवण्यासाठी ग्रामपंचायत ने गावासाठी विशेष लक्ष दिलेली आहेत. आठवड्याच्या बाजारासाठी ग्रामपंचायतने चांगल्या प्रकारे जागा उपलब्ध करून तेथे झाडे लावण्याचे काम केले आहे. पायाचे नियोजन करून संपुर्ण गावात पाणीपुरवठा तसेच वीजपुरवठा उपलब्ध करून दिलेला आहे. दुध धंदा गावात शेतीला जोडधंदा म्हणून मोठया प्रमाणात चालत असल्यामुळे दुध डेअरी चा प्रकल्प गावामध्ये उभारण्यात आलेला आहे. लोकांच्या सुविधेसाठी विविध प्रकारे पतसंस्था उभारण्यात आलेल्या आहेत. त्याच पध्दतीने काही खाजगी संस्था सुध्दा आहेत.

अशा प्रकारे पोहेगावच्या शैक्षणिक व विकासा बद्दल अनेक प्रगती साधली आहे.

पंचकृषीतील गावे :-

पोहेगाव च्या आजुबाजूला अनेक लहान मोठे खेडे वसलेले आहे. त्याच प्रमाणे मोठे शहर पोहेगावच्या जवळपास आहे. कोपरगांव तालुक्यातील पोहेगांव हे गाव कोपरगांव पासून १३ कि. मी. अंतराव आहे. त्यामुळे पोहेगांवची दळणवळणाची कामे करण्यासाठी कोपरगांव शहरात लोक अधिक महत्व देतात पोहेगांवच्या लगत असलेली गावे :

कोपरगांव - १३ कि. मी.

शिर्डी - १४ कि. मी.

पाथरे - ०९ कि. मी.

डोन्हाळे - ०६ कि. मी.

देई कोन्हाळे - ०४ कि. मी.

चांदेकसारे - ०४ कि. मी.

कोळपेवाडी - ११ कि. मी.

अशा प्रकारे पोहेगांवच्या आसपास ही छोटी मोठी गावे आहेत. व गावातून मोठ्या प्रमाणात दळणवळणाच्या कामासाठी या गावाना जोडणारी छोटी मोठी रस्ते आहेत.

गावच्या प्रमुख ठिकाणाचे नावे :-

पोहेगाव हे एक मोठे गाव असून तेथील आजूबाजूचा परिसर देखील मोठ्या प्रमाणात आहे. त्यामुळे गावामध्ये काना कोपऱ्या पर्यंत प्रत्येक ठिकाणाला गावातील जुन्या लोकांनी विविध प्रकारची नावे दिलेली आहेत. ते खालील प्रमाणे :-

गणपती रोड :- या रोड वर मयुरेश्वर गणपती मंदिर असल्यामुळे या ठिकाणाला गणपती रोड असे नाव देण्यात आले आहे. सुमारे गावापासून एक कि. मी. अंतरावर हा परिसर आहे.

खळवाडी :- पोहेगांवातून एक छोटी नदी जाते, व या नदी जवळ तसेच गावालगतच खळवाडी असे एक नाव देण्यात आलेली आहे. व संपुर्ण नदी जवळचा परिसर खळवाडी म्हणून ओळखला जातो.

राजवाडा :- पोहेगांवात राजवाडा प्रसिद्ध असे ठिकाण आहे तेथे सर्व प्रकारच्या व अल्पजातीचे लोक या राजवाड्यात राहतात. व राजवाड्याचा परिसर छोठ्या स्वरूपात असून तेथे लोकसंख्या जास्त प्रमाणात राहते.

शिंदेवाडी :- पोहेगाव पासून सुमारे दोन कि. मी. अंतरावर शिंदेवाडी हे ठिकाण आहे. या वाडीमध्ये संपुर्ण शिंदे वस्ती आढळतात. म्हणून या भागाला शिंदे वाडी हे नाव देण्यात आलेले आहे.

वेस रोड :- वेस रोड हा पोहेगांवात अतिशय प्रसिद्ध आहे. या वेस रोड व दुध संघ उभारण्यात आलेला आहे. व या परिसरात लोक विरळ स्वरूपात आढळतात.

अशा प्रकारे गावच्या प्रमुख ठिकाणीचे महत्वाची नावे देण्यात आली आहे.

Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's

Sau. Sushilamai Kale Art's Commerce & Science College, Gautamnagar, Kolpewadi

-:Department Of History:-

Oral / Practical Exam

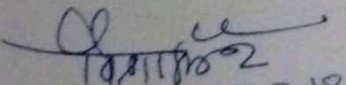
Date: 23/03/2018

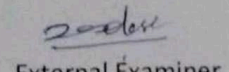
Year: 2018

Class: TYBA

Subject:
Introduction of History
(S-III)

Sr.no.	Roll No.	Exam Seat No.	Name Of Students	Signature
01	822	55596	Bolgir Dipali dattatraya	Bolgir
02	823	55602	Dongare Sonali Ramesh	Dongare S.P.
03	824	55576	Gade Vinod Annasaheb	Gade Vinod
04	825	55577	Gorde Sandip Gorakshnath	Gorde Sandip
05	826	55578	Gore Pratiksha Nanasaheb	Gore Pratiksha
06	828	55585	Landge Tushar Dilip	Landge Tushar
07	830	55588	More Sarika Popat	More S.P.
08	831	55589	Nanware Vaishali Ramnath	Nanware V.R.
09	832	55590	Nimbalkar Govind Vilas	Nimbalkar Govind
10	833	55625	Ranshur Ajay Nanasaheb	Ranshur Ajay
11	834	55627	Sayyad Aasma Hasan	Sayyad A.H.
12	835	55631	Wabale Jyoti Madhav	Wabale Jyoti
13	836	55632	Wabale Suvarna Arun	Wabale Suvarna
14	837	55637	Waghadkar Madhuri Bajirao	Waghadkar Madhuri
15				
16				
17				
18				
19				
20				

Internal Examiner
23.3.18

External Examiner

सौ. सुश्रीलामाई काळे कव्हा, वशिष्ठ
विज्ञान कॉलेज गौलमनगर

पुरेगांवचा

इतिहास

सागरिक - पोटे. व्ही. सी.

वाघडकर माधुरी वजीराव.

टी. वाय. बी. ए.

इतिहास

विभाग

SAV - SUSHILAMAI KALE ARTS, COMMERCE,
AND SCIENCE COLLEGE,
GAUTAMNAGAR.

CERTIFICATE

Roll No

837

Class.

T.Y.B.A.

This is to certify that

Miss. MADHURI BAJIRAO WAGHADKAR,
has performed all the experiment
during the year 2018-2019 per
requirement of History Department.

Department of History

[Signature]
Head of Department

Examiners
(External)

[Signature]
Principal

INDEX

1

भारतीय देशक

विषयसूची

2

गृहिलक

विषयसूची

3

उच्च शिक्षण

4

प्रस्तावना

5

ऐतिहासिक साहित्य

विषयसूची

6

बाबलीय साहित्य

7

सामाजिक साहित्य

विषयसूची

8

धार्मिक साहित्य

9

बाबलीय उन्नत विषय

10

ग्रामसंचालन

विषयसूची

11

भौगोलिक साहित्य

12

निष्कर्ष

विषयसूची

संदर्भसूची

तरपाणि दे राकु

“सुरेगांवचा इतिहास” टी.वाय.बी.ए.

तृतीय वर्ग बी.ए. च्या वर्ष अभ्यास क्मात संशो-
धान करण्यास मिळाले. मला इतिहास या विषयामध्ये सुरेगांवचा
इतिहास संशोधान करण्यास मिळाले. प्रथम मी. सौ. कुशितामाई
काळे, कासा, वाणिज्य मंडळ विज्ञान कॉलेज, गौतमनगर, त्यावढम मी
इतिहास विभागांची मी आभारी आहे.

माझे मार्गदर्शक प्रा. पोटे. व्ही.सी. सर यांच्या सहकार्या-
मुळे व अजमोल अशा मार्गदर्शनामुळे मी माझे संशोधान कार्य पूर्ण करू
शकले. म्हणून मी त्यांची आभारी आहेत.

माझा विषय माझ्या [सुरेगांव] गावाचा इतिहास या-
ची माहिती उपलब्ध झाली. व यात मला प्रा. पोटे. व्ही.सी. व प्रा.
खरात सरांचे व अधिक शिक्षकांकडून माहिती मिळवली. मदत ही कोणी
त्यामुळे मी त्यांची त्थणी आहे. शाशिवाय माझ्या कुटुंबातील सदस्यानी,
मला वेळोवेळी मदत कोणी. व प्रोत्साहन मंडळ सहकार्य कोसे. त्याचबरोबर
माझ्या मैत्रीणीचे सहकार्य लाभले.

मी त्या सर्वांचे मनापूर्वक आभार मानते.

धन्यवाद...

स्थळ - सुरेगांव
दिनांक

सुरेगांव

नांव - MADHURI BAJIRAO
WAGHADKAR.

गृहितके

गावातील ऐतिहासिक पार्श्वभूमी जाणून घेणे.

गावातील जुन्या वस्तू व ऐतिहासिक पार्श्वभूमीची माहिती घेणे.

गावातील भौगोलिक वास्तवीय, धार्मिक, सांस्कृतिक माहिती समजवून घेणे.

गावातील भोका शेतरी कोणत्या पद्धतीने करतात. कोणत्या रंगाच्या तापर कशा पद्धतीने करतात. याची माहिती करून घेणे.

भोकाचे वाढणीमात बराचरी रचना, गावातील श्रुतिवा. स्वच्छता याविषयी सर्वोत्तम माहिती करून घेणे.

गावातील पूर्वीपासून चालत आलेल्या प्रथा, रुढी परंपरा. नवस फेडण्याची प्रथा व. माहिती करून घेणे.

गावामध्ये प्रवाहरा विकासावरती जुन्या पद्धतीचे मंदीर असते. तेथे नवस फेडण्याची पद्धत व.

उद्दिष्टे

इतिहास विषयाचा सखोल अभ्यास करणे.

आपल्या गावाचा इतिहास माहित करून घेणे. व तो इतर-
गावी सांगणे.

गावातील धार्मिक, कवी, परंपरा, चाळीरिती ची माहिती करून
घेणे.

गावात वडून गेलेल्या काही हाता हात तशाच मागे राहिल्या
त्याचा कोठे ही. नाम उन्मेष काढून नाही. म्हणून संशोधन करून या
हातांची नव्याने ओळख करून घेणे.

गावातील लोकांचा व्यवसाय त्याची परिस्थिती याची माहिती
करून घेणे.

गावाच्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, धार्मिक परिस्थितीचा
अभ्यास करणे.

गावाच्या पूर्वीच्या परिस्थितीत आद सध्याच्या परिस्थितीत याबेला
बदल जाणून घेणे.

इतिहास तपासणीत मात परिकल्पना, सामाजिक पैलू व सामाजिक
उद्दीष्टांना महत्त्व आहे.

प्रस्तावना

आपला भारत देश हा कृषीप्रधान तर आहे. परंतु त्याचबरोबर भारत देश संस्कृतीप्रधान देखील आहे. भारतात वर्षभरात अनेक दिवसांचे महत्त्व महत्त्व हे खूप आहे. रांची पुरेपुर माहिती आपल्याला दिनविशेषाद्वारे प्राप्त होते. त्याचप्रमाणे मृत्वी व मानव रांचा जवळचा संबंध आहे. मानवाने पृथ्वीवर वसाहती निर्माण केल्या. वसाहती करून मानव वास्तव करू लागला. आपण ज्या प्रदेशात ज्या समाजात वास्तव करतो. त्या प्रदेशाविरवी गावामध्ये हे धडपारा बडामोडीची जाणीव असणे आवश्यक आहे.

मानवाच्या आजपर्यंतच्या वात्पानीत ज्या महत्त्वपूर्ण हजेना घडून गेल्या त्या सर्वांची नोंद इतिहासात होतली गेली आहे. मानवी जीवनाचा अभ्यास करीत असताना आपण मानवाच्या सामाजिक, राजकीय, आर्थिक आदी सांस्कृतिक संस्था निर्माण केल्या. दैनंदिन जीवन जगत असताना सुनियोजित जीवनाशैली निर्माण केली. जगातील प्राचीन विकसित म्हणून मान्यता पावलेल्या मानवी संस्कृती उदयास आल्या. मानवी संस्कृतीचा विकास हा मानवाच्या जीवजातीम एक महत्त्वपूर्ण व्यापमानला जातो.

मनोरंजन हा मानवी जीवनाचा एक अविभाज्य घटक होय. मनोरंजनाचे माध्यम हे व्यक्तीचे वय, निवासस्थान व त्यांचा भविष्य योवरही बऱ्याच वेळा अवलंबून असते. गावामध्ये अनेक प्रकारचे मनोरंजन माध्यमांचे साधन आहे.

गावामध्ये असलेल्या सामाजिक, सांस्कृतिक, वारसा अमूल्य आहे. गावामध्ये वेगवेगळे, सध्या, उत्सव साजरे होता. तसेच धार्मिक स्थळी याचा साक्षात् होतो.

ऐतिहासिक घटना

“जीवनसाधना गौरव पुरस्कार”
माननीय कर्मवीर शंकररावजी काळे.

आदरणीय कर्मवीर शंकररावजी काळे.

आपला जन्म दि. 6 एप्रिल 1921 रोजी ऐतिहासिक अहमदनगर जिल्ह्याच्या कोपरगाव तालुक्यातील माहेगाव बेशमुख या गावी सामान्य शेतकरी कुळांत जन्मला. आपले वडील कै. देवराज बाबा काळे भाणि निरक्षर भाई. कै. राधाबाई काळे यांच्या प्रेरणेत अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीत शिक्षण घेऊन 1947 साली आपण अभियांतिकी शाखेचे पदवीधर जालात. 1949 साली हुंडा न होता अतिशय साध्या पद्धतीने आपण एका मंदीरात सुरिमा-बाईशी विवाह बद्ध झालात. हा विवाह देखील समाजाला आदर्शभूत ठरला.

शासकीय नोकरीचा त्याग करून आपल्या जन्मगावी आपण विविध कार्यकारी सेवा सहकारी सोसायटीचे स्थापना करून सहकार क्षेत्रातील कार्याची मूर्तमेढ रोवलीत. दि. 4 जून 1953 रोजी कोळपेवाडी येथे कोपरगाव सहकारी साखर कारखान्याची स्थापना करून 30 वर्षे कारखान्याची बुरा सांभाळताना देवीचमत्त कामगिरी पार पडली. व कारखान्याला वेळोवेळी प्राप्त करून दिले.

सत्तेच्या विकेंद्रीकरणासाठी व जनतेचा सहभाग सत्तेत वाढविण्यासणि पुरोगामी महाराष्ट्राने सन 1962 मध्ये जिष्णू परिवर्तनी क स्थापना केली. स्थापना

सामाजिक जाति

वेगवेगळ्या जातींमार्चे लोक आणि त्यांचे आडनावे.

सुरेगांव या गावामधील इतिहास संशोधन करताना मला अनेक विविध व वेगवेगळ्या जातींमार्चे लोक शोधून काढली आहेत. व त्या मध्ये लोक अनेक जातींमार्चे असले तरी त्यांचे व्यवसाय वेगवेगळ्या प्रकारचे आहेत. त्यांच्या जाती पुढील प्रमाणे.

- मुस्लीम, ख्रिश्चन, हिंदू गोश्री, सुतार, बोहार, कुमार, जंभार, वजारी, नावडी, भिस्म, फारशी, शिंपी, अशा

अनेक प्रकारचे लोक आहेत. त्याचप्रमाणे वेगवेगळे व्यवसाय, व्यापार त्यांचे आहेत. तरी लोकांचे धर्म वेगळे असले तरी ते एकठाी आहेत. इतिहास व गावामधील इतिहास करताना लोकांचे मनोगत, भाव भाषण समजले. त्यांचे व्यवहार कशा प्रकारे असतात.

अशा प्रकारे सुरेगांव गावामधील वेगवेगळ्या जातींमार्चे लोक आहेत. व त्याचप्रमाणे आपणाने त्यांचे मनोभाव आपणाने कळले.

मावातीन धारे

सुरगांव मावातीन धारे ही महिला चांगल्या प्रकारे आहेत. त्यामळे काही धारे ही वडाची व विदाची आहेत. काही धारामध्ये उमारती, साबो आहेत. माता जुन्या धराची एक ही पद्धत राहीली नाहीत. समक्या उमारती, गंगले, प्रत्याची, हपराची धारे असे अनेक पद्धतीचे धारे विसून गेतील.

विविध प्रकारची धारे विसून गेतील, अनेक माचाराची पद्धतीचे धारे आढळून येतील, काही धारणा समोर भविष्यत धान प्रकारचे फापाऊ विसून गेले, ते माण्डामा इतिहास संशोधन करताना विसून आले आहेत. आजच्या काळात वडाची व मातीची धारे नाही बनवत. माता त्यांना विदा व सिमेंट च्या पद्धतीचे विसून गेतील.

धार्मिक महिला

धार्मिक स्त्रोके ही अधिक महत्वाची असतात. त्यामध्ये अनेक पद्धतीची देव-देवतांची महिला मिळवली. त्याच प्रमाणे त्या ठिकाणी श्री. विष्णू भगवान, श्री. गुरुदेव वल्, आणि देव Anel श्री. स्वामी समर्थ हे कारखाना कार्यस्थळावरील आराध्य दैवते आहे. त्या देवतांच्या ठिकाणी अतिशय सुख स्मृतीच वातावरण आहेत. Anel त्या ठिकाणावर एका वडाचे झाड आहे. त्या झाडाचे अतिशय महत्त्व आहे.

त्या धार्मिक ठिकाणी अतिशय छान गार्डनची सोय सु विद्या आहे. लोकांना उत्तम पद्धतीचे सोय आहे. त्याच ठिकाणी कामचिरी शोकराव काळे स्मृती उद्यान आहे. तेथे त्याची मुखा वस्तुच्या रेखाव-देखाव शिरे आहेत. ते अतिशय सुंदरतेने नटवले ने आहेत.

अशा प्रकारे धार्मिक स्त्रोके ही अतिशय सुंदरपणे आहे.

संदर्भ सूची

ग्राम विकास अधिकारी. श्री. एन. डी. खेडकार.

ग्राम विकास अधिकारी यांची मुलाखत घेऊन मला त्या गावातील विकास कासा ज्ञाना व बस्तो. या बद्दल माहिती मिळालेली आहे. त्या गावातील मोठासंख्या, स्त्री-पुरुष समाजता, जन्मदर - मृत्युदर, गावाचे क्षेत्रफळ, गावाची सिमा, स्थान, रेल्वेश, अशांश व प्रकारची माहिती नमूद केलेली आहे.

कुटुंबातील समस्यांनी सामाजिक, सांस्कृतिक, माहिती वी मना. तसेच विष्णू देव या धार्मिक स्थळाविरवी सांगितलेली आस्था यिका नमूद केलेली आहेत.

यामध्ये श्री विष्णू भगवान, श्री गुरुदेव देव या कार्यस्थळावरील आराध्य देवते हे ही नमूद केलेली आहेत.

स्वामी समर्थ केंद्र येथे आहे. तेथे सात दिवसाचे परराजण ही केले जाते.

विशाल

Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's
Sau. Sushilamai Kale Art's Commerce & Science College, Gautamnagar,
Kolpewadi

-:Department Of History:-

Oral / Practical Exam

Date: 20/3/2019

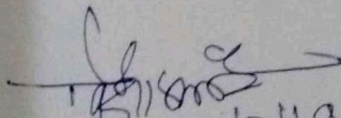
Year: 2018/19

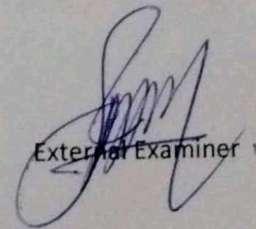
Class: TYBA

Subject:

Introduction of History
(S-3)

Sr.no.	Roll No.	Exam Seat No.	Name Of Students	Signature
01	844	51792	Abhale Ashvini Suryakant	Abhale A.S.
02	854	51795	Kadam Nitin Bhagwat	Nitin
03	852	51800	Sonawane Mahesh Balasaheb	Mahesh
04	845	51807	Dhomse Kanchan Kashinath	Kanchan
05	847	51823	Mhaske Swati Punjahari	Mhaske
06	848	51826	Nimbalkar Maheshwari Machhindra	A.B.
07	850	51827	Pagare Nilima Mantri	Nilima
08	851	51831	Sanap Shubhangi Ashok	Sanap
09	853	51835	Tangtode Vrushali Ramdas	Vrushali
10	REPT.	51850	Sanap Somnath Dnyaneshwar	Sanap
11				
12				

20/3/19
Internal Examiner

External Examiner

"Karmveer Shankarrao Kale Education Society's,"

**SAU SUSHILAMAI KALE ARTS,
COMMERCE & SCIENCE COLLEGE,
GAUTAMNAGAR,**

Post. Kolpewadi, Tal. Kopergaon, Dist. Ahmednagar (M.S.) Pin - 423602

CERTIFICATE

DIPARTMENT OF HISTORY

YEAR - 2018 -2019

This is certify that Shri/Smt./Ku. Pagare Nilima Mantri

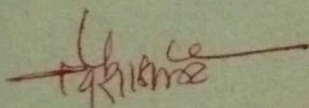
_____ of T.Y.B.A. / B.Com / B.Sc. Div. _____

and Roll No. 850 Exam Seat No. 51827

has satisfactorily completed History practicals

in the subject History Maharashtraian social worker

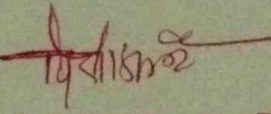
as laid down by the University of Pune of the academic year -2019

Subject Teacher

Co-Ordinator

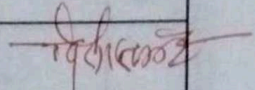
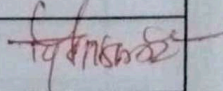
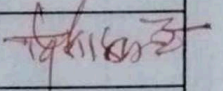
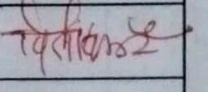
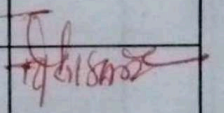
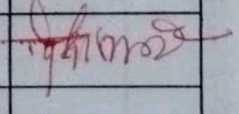
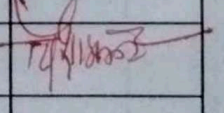
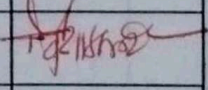
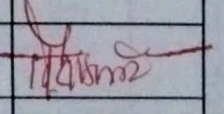
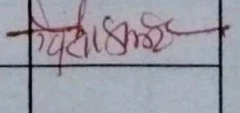
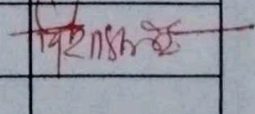
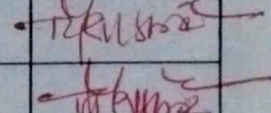
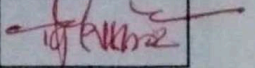

Ext. Exa.

Head of Dept.

Principal

INDEX

Sr. No.	Name of Experiment	Page No.	Date	Remarks	Signature
1)	प्रस्तावना				
2)	विषय निवडीचे महत्त्व				
3)	अभिप्रेत				
4)	डा बाबासाहेब आंबेडकर				
5)	महात्मा फुले				
6)	दयानंद सरस्वती				
7)	राजाराम मोहन रॉय				
8)	गोपाळ गणेश आगरकर				
9)	महर्षी राजे केशव कर्वे				
10)	राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज				
11)	गोपाळ फुलका गोखले				
12)	ऋणनिर्देश				
13)	संदर्भसूची				

सौ सुशिला माई कुठे कुला,
वागिज्ये, विज्ञान कलेज गौतमनगर

महाराष्ट्रातील

समाज -

सुधारक

मार्गदर्शक शिक्षक - प्रा. पोटे व्ही. सी

वर्ग - तृतीय वर्ष कुला
इतिहास विभाग

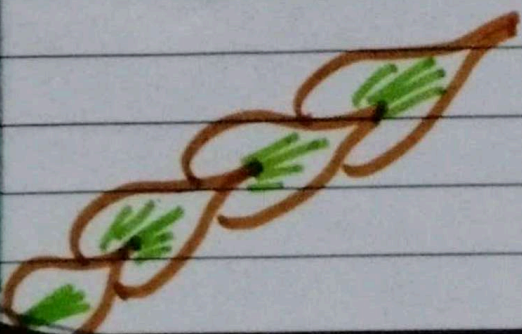

प्रस्तावना

आज भारत स्वतंत्र आहे यासाठी वृष मोठा इतिहास आहे. भारतात अनेक समाजसुधारकांनी अनेक आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक सुधारणा केल्या. भारतात अनेक वॉईट प्रथांना तय्या फोडण्यासाठी डॉ. बाबा साहेब आंबेडकर, महात्मा फुले, दयानंद सरस्वती, मधुसूदन गोखले, राजर्षी शाहू, महात्मा ज्योत्सना कुंभार, गोपाळ गणेश आगरकर अशा अनेक समाजसुधारकांनी अनेक प्रथांना विचका विवाह, बहुपत्नीत्व अशा अनेक प्रथांना फोडण्यासाठी अणव्या

19 व्या शतकात ~~भारत~~ समाजात विचका स्त्रीयांनी बरेच मोठी भेटी बालविवाहाची प्रथा रूढ होती त्यामुळे दुर्दैवी स्त्रीयांची स्थिती अतिशय दैविक बनली. समाजसुधारकांनी महिलांच्या हक्कासाठी व त्यांना शिक्षण देण्यासाठी त्यांनी स्वतःची पर्वी न करता स्त्रीयांच्या हक्कासाठी लढा दिला.

सामाजिक शिक्षण, सामाजिक चळवळ, अस्पृश्यता प्रश्न, विचका समस्या, स्त्री शिक्षण, सामाजिक सुधारणा, जातीभेद, सतीप्रथा, समाजातील वॉईट प्रथा कर्मकांडाला विरोध, दलित चळवळ, मनस्मृतीचे दहन, जातीभेदविरोध अशा प्रथांना त्यांनी बंद केले.

विषय निवडीचे महत्त्व

भारतात समाजसुधारकांनी अनेक उठाव केले त्यांनी समाजात उत्कृष्ट प्रतीचे कार्य केले त्यांनी स्त्रीयंत्रणा शिक्षण देण्यासाठी व त्यांच्या हक्कासाठी अनेक प्रयत्न केले समाजसुधारकांचा इतिहास हा नुसता विषयच नसून तर प्रत्येक भारतीयाला अभिमान वाटेल असा इतिहास आहे समाजसुधारकांचा इतिहास वाचतांना प्रत्येक माठासच्या अनात जनजागृती निर्माण होते असा रोमहर्षक शौर्यचा इतिहास आहे आजच्या परिस्थितीचा विचार केला असता इतिहास हा मागे पडलेली गोष्ट वाढू नये म्हणून प्रत्येक विषय निवडावा या टला कारण आपण आज सुखाने स्वातंत्र्याचे जगतो आहोते अनेक समाजसुधारकांचे कार्य बलिदान आहे त्यांनी ही वडिल प्रचारा बंद केले अशा घोर समाजसुधारकांना माझे विनम्र अर्पण आहे त्यांचे स्मरण आदर करणे आपले कर्तव्य समजते संपूर्ण विषयाचा विचार करता आला इतिहास पार महत्त्वाचा वाटतो कारण इतिहास हा एक विषय असा आहे की तो प्रत्येक विषयाला स्पर्श करतो आणि आजही ही परिस्थिती आहे ती भारतीय ऐतिहासिक घटकांमुळे बनलेली आहे डॉ. बंधुसहाय अंबेडकर, महात्मा फुले, मधर्षी गोडे फेडारकर, राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज, गोपाळ कृष्ण गोखले, गोपाळ गणेश आगरकर, राजाराम मोहन रॉय या महान व्यक्तींचे स्मरण होते यासाठी हा विषय महत्त्वाचा वाटतो

उद्दिष्टे

- 1) समाजाच्या इन्तर्गामी अचक प्रयत्न करणे
- 2) समाजातील अन्ध संघी परंपरा दुर करणे
- 3) विधवांच्या स्मृत्या कालविवाह, केशवपन, सती प्रथा, देवदासी, मुसळी, जोगीन, गणिका यन्त्रियावर सुधा रणा करणे
- 4) पाश्चात्य शिक्षणाची कास थरणे
- 5) अस्पृश्यतासाठी शिक्षणाच्या सोयी उपलब्ध करून देणे तसेच वस्ती गृहणी निर्मिती करणे
- 6) धर्म संदर्भात समाजातील झोळ्या समजूती दुर करणे
- 7) समाजाला व सुक्तीला व्याथ विप्लव देण्यासाठी सरकारी दरबारी प्रयत्न करणे
- 8) आरतीयांना शिक्षणाच्या संघी उपलब्ध करून देण्यासाठी शाळा महाविद्यालयाची स्थापना करणे

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा जन्म 14 एप्रिल 1891 मध्य प्रदेशा येथील मध्य भागात झाला त्यांच्या वडीलचे नाव रामभुजी मालूमजी सहापाल असे होते लहापणी त्यांनी आई मरण पावल्यामुळे त्यांचा सांज्याळ त्यांच्या आत्याने केला त्यांना बालपणी शिवा असे म्हणत त्यांना लहापणापासून अष्टाक्षरी खूप आवड होती जातीवेद असल्यामुळे त्यांना त्यांचे पुढचे शिक्षण शहरात घेण्यात आले डॉ. बाबासाहेबांनी अनेक पुस्तके लिहीली ती पुढीलप्रमाणे

1) इकोलोजी ऑफ प्रोटीनशीअल फायब्रान्स इन
ब्रिटीश इंडिया

2) व्हेल के बिक स्ट्रक्चर ऑफ वर्ल्ड

3) स्मॉल होल्डिंग इन इंडिया अँड इट्स रेग्युलेशन

4) बीव्युल्ड फॉर फेडरेशन घोषणापत्र

5) स्टेट्स अँड प्रायव्हेटी

6) आर्थीक संविधान

7) प्राक्लेम ऑफ अपी

त्यांनी आर्थिक तत्वज्ञानाची मांडणी केली

बहुजन हिताय - बहुजन सुखाय

★ डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांचे कार्य :-

1) अस्पृश्य उद्धार :-

अस्पृश्यता ही मानव निर्मित असून ब्राह्मण वर्गाने आपले श्रेष्ठत्व जपण्यासाठी या अमानुष पद्धतीस बत पाणी घातले आहे आंबेडकरांनी समाजातील तळागाळाच्या लोकांच्या व अस्पृश्यांच्या कल्याणासाठी त्यांनी समाज परिवर्तनाला सुरुवात केली

2) सामाजिक समता :-

आर्थिक व सामाजिक समतेचा पुरस्कार त्यांनी केला आंबेडकरांनी भागासवर्गीयांना जे अस्पृश्य गणले जातात अशा घटकाना सार्वजनिक जीवनाच्या प्रत्येक क्षेत्रात समानतेची वागणूक मिळावी यासाठी समान हक्क समान स्वातंत्र्य मिळवून देण्याचे प्रयत्न केले

3) धार्मिक सुधारणा :-

हिंदू धर्मातील अवस्था ही चतुर्वर्णविरुद्ध आधारीत होती यात ब्राह्मणे सर्वोच्च समजले जात व शूद्रांना अतिशय हीन स्वभावाची वागणूक दिली जात डॉ आंबेडकरांना अशा अन्यायकारक धार्मिक अवस्थेत सुधारणा घडवून घेणे हे मानवी विकासाचे व उन्नतीचे साधन आहे असे आंबेडकरांना वाटत होते हिंदू धर्माची आख्यायिका करताना त्यांनी स्वातंत्र्य समता बंधूता व न्याय यांना ही जीवनाची मुलतत्वे व धर्म यात सुसंगती आणायची असे स्पष्ट केले

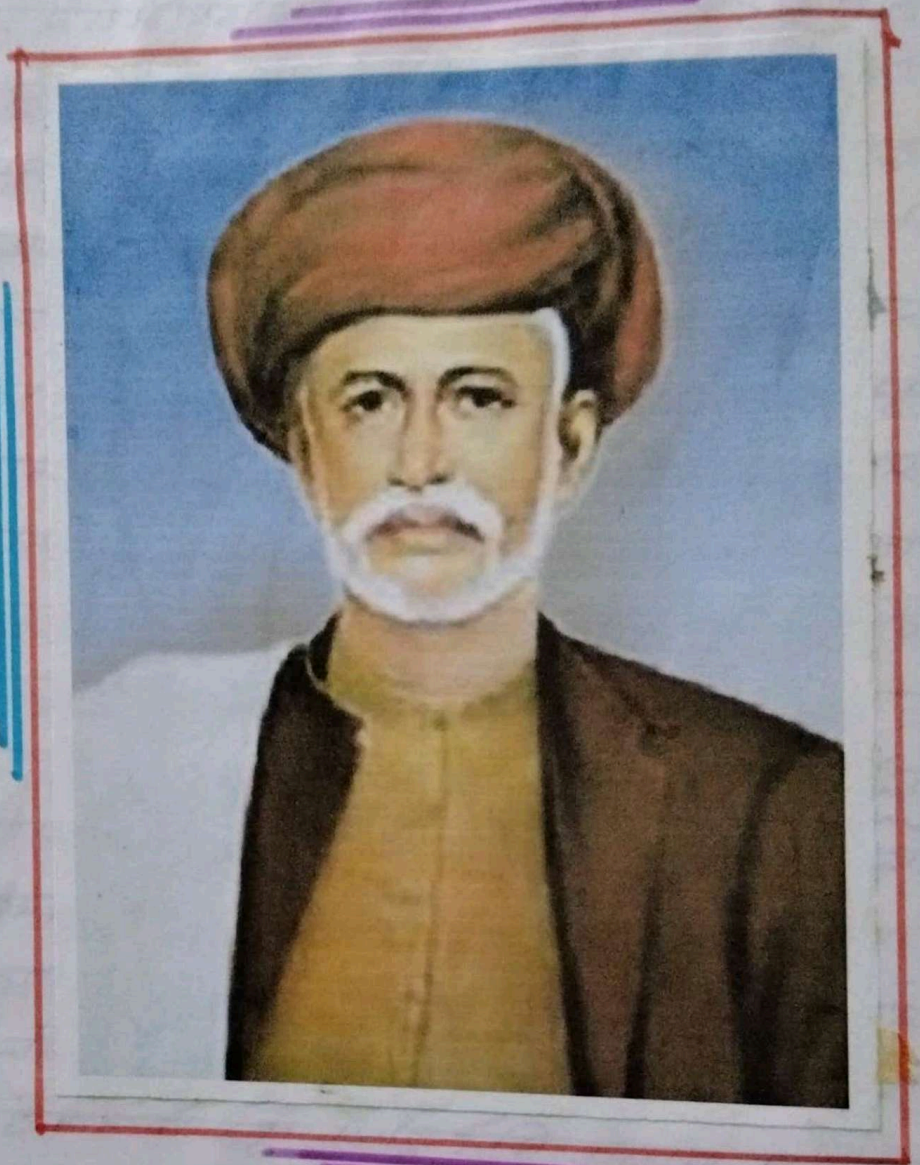
★ जातीय व्यवस्था विरोध :-

डा आंबेडकरांना हिंदू धर्मातील जातीय व्यवस्था ही सामाजिक न्यायाच्या मार्गाची अडथळ वाटा होती ही जातीय व्यवस्था श्रम विभाजनाच्या तत्वांनुसार निर्माण झाली जातीय व्यवस्था हा अनेक सर्वांक स्वभाषणी असल्याची आंबेडकरांना त्यास विरोध होता जातीय व्यवस्थेमुळे समाजात मोठ्या प्रमाणात उच्च-निचता निर्माण झाली त्यातून काश्तीय समाजाचे विघटन झाले असे आंबेडकरांना वाटा होते

महाड्या सत्याग्रह

1926 साली मुंबई असीम वलीने केलेल्या अस्पृश्यता विषयीच्या कायद्यानुसार अस्पृश्यांना सार्वजनिक संस्था पठावटे उपहासगृह शासकीय कार्या या ठिकाणी प्रवेश करणे वापरल्यास हक्क प्राप्त झालेला होते परंतु सर्वांगीण या कायद्याने पालन करण्यास नकार दिलेला असल्याने अस्पृश्य वर्गाला सत्याग्रहाने मार्ग स्वीकारून अप्रैल 1927 रोजी महाड्या सत्याग्रह केला 1 मार्च 1927 रोजी महाड पश्चिमेच्या मंडपात होते 10 हजार श्रोते उपस्थित होते डॉ आंबेडकरांनी महाड्या तळ्याच्या सत्याग्रहाने हेतू स्पष्ट करून अस्पृश्यता निवारणे कार्य करते सर्व अस्पृश्यांनी महाड उवदा 2 तळ्यावर जावून सत्याग्रह केला

दलित बांधवांना पाणी पारोपना हक्क मिळवून देण्यासाठी महाड्या सत्याग्रहाने आयोजन केले

महात्मा पूले :-

महात्मा ज्योतिबा पूले यांना महत्त्वाचे स्थान आहे. भारतातील आद्य सुधारक व दलित म्हणून त्यांचा उल्लेख केला जातो. ज्योतिबाचा जन्म पूणे येथे 1827 रोजी एका माळी कुटुंबात झाला. शालीय जीवनात त्यांना सामाजिक वास्तविक संघर्षी वेगवेगळे अनुभव आले. त्यातून समाज सुधारणेच्या क्षेत्रात लक्ष ठेवून आवड निर्माण झाली.

स्त्री उद्वेगने कार्य :-

बालविवाह अज्ञान बालहत्या विधवा प्रश्न स्त्री दासत्व या सारख्या समस्या मोठ्या प्रमाणावर आपट होत्या. भारतीय समाजाने स्त्रीयंत्रणा समतेपासून व शिक्षणापासून वंचित ठेवले होते. महात्मा पूले यांनी स्त्रीयंत्रणा स्वीकारून सुधारणा घडून आणल्या. स्त्री शिक्षणावर भर दिला.

महात्मा पूले यांनी 1848 रोजी पूण्यात मुलींची पहिली शाळा सुरू केली. या शाळेसाठी शिक्षण मिळत नव्हते म्हणून स्वतःची पत्नी सावित्रीबाई पूले यांना पहिली शिक्षिका नेमले. यांच्या या कार्यामुळे स्त्रीयंत्रणा वरील सर्व समाजातील अनेक प्रथा मोडकळीस काढून विधवा पूर्वविवाहानी सुरुवात केली.

सत्यशोधक समाज :-

महात्मा पूले यांनी कठिण वर्गातील लोकांसाठी गुलामगिरी हा उपदेश करू शकणारा ग्रंथ लिहून आपल्यानेतर महाराष्ट्रात ब्राह्मणांच्या सामाजिक गुलामगिरीतून कठिण वर्गांना मुक्त करण्यासाठी अत्यंत गरजेचे वारले. यातून सत्यशोधक समाजानी निर्मिती झाली.

सत्यशोधक समाजाची स्थापना :-

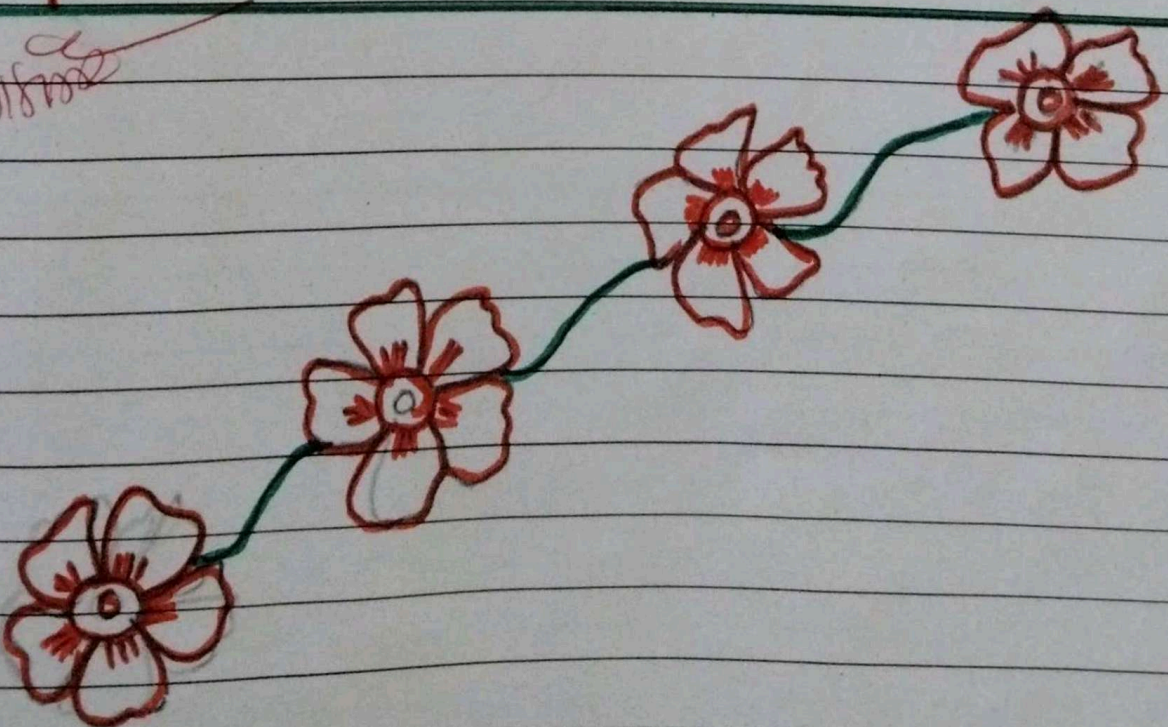
२५ सप्टेंबर १८८३ रोजी महाबाहूतील सर्व गहोरे व अन्धाची चंभी पुण्यात सखा बोलावली महाबाहूतील निरनिराळ्या महत्वाच्या केंद्रातून सुमारे ६० कार्यकर्ते जमले होते त्यांच्या समोर ज्योतिबावांनी प्रेरणा कारक व्याख्यान दिले व आपल्या उल्लवणीला योग्य अशी दिशा देण्यासाठी संघटनेची कधी आवश्यकता होती आहे या तूळ सत्यशोधक समाजाची स्थापना झाली

सत्यशोधक समाजाचे तत्त्वज्ञान

- १) एकेश्वरवाद इश्वर हा एक आहे तो सर्व मापी निर्गुण व निराकार आहे सर्व मनुष्य प्राणी ही त्याची प्रिया लेकर आहे
- २) इश्वर स्वकी करणारा अधिकार सर्वता आहे त्याला ही कोणत्याही मध्यस्तानी म्हणजे अस्मिन्मुक्ती गराज नाही स्वकीचे श्रेष्ठत्व हे जन्माने ठरत नसून ते कर्माने ठरते
- ३) कोणत्याही प्रकारची अवसाय संजोटीने नितीमतेने केला तर तो कर्तव्य ठरत नाही
- ४) ग्रंथ प्राधान्य वादास विशेष कोणताही ग्रंथ हा इश्वर प्रणीत नाही तसेच ते सर्वस्वी प्रमाण नाही कोणत्याही ग्रंथाचा समाजाच्या पिलवणूकीसाठी आधार होणे हे निर्णयीय आहे
- ५) सत्य हे परब्रह्म सत्यासारखा कोणताही धर्म नाही सत्य हे परब्रह्म आहे पूनर्जन्म कर्मकांड उप-तप पाप-पुण्या स्वर्ग-मोक्ष या बाबी केवळ कपोतल्पता आहेत
- ६) मानवी सद्गुणांनी जोपासना बंधूभाव सदाचार भूत देय ज्ञान शिष्टाचार प्रसाद या सर्व गुणांनी जोपासना करावी

संदर्भसूची

- 1] इतिहास आणि जाणीव जागृती
- विठ्ठल घाबरपुरे
- 2] इंटरनेटची संकेतस्थळे
- ~~डी. न. घोलप~~
- 3] इतिहासशास्त्र
- टी. न. घोलप
- 4] आधुनिक भारत इतिहास आर्कडाॅल

Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's

Sau. Sushilamai Kale Art's Commerce & Science College, Gautamnagar, Kolpewadi

-:Department Of History:-

Oral / Practical Exam

Date: 6/6/2020

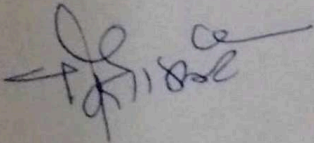
Year: 2019-20

Class: TYBA.

Subject: Spl-III

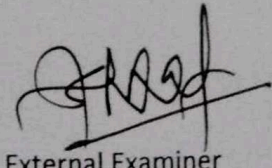
(Introduction of History)

Sr.no.	Roll No.	Exam Seat No.	Name Of Students	Project (Out Of 20)	Oral (Out Of 10)	Total (20+10=30)
01	816	53185	Abhale Rutuja Ravindra			23
02	817	53191	Gaikwad Mayuri Sanjay			25
03	818	53193	Gawali Rutuja Anil			22
04	819	53195	Jadhav Harshada Arjun			23
05	820	53197	Jagtap Minakshi Madhukar			25
06	821	53203	Kharchane Yogesh Prakashchand			24
07	822	—	Kolpe Vishal Ashok			AB
08	823	53209	Mokal Ajit Raosaheb			24
09	824	53215	Pagare Pooja Sanjay			21
10	825	53216	Pagare Sachin Uttam			23
11	826	53179	Sapnar Dattatyay Bhagwat			Ab
12	827	53227	Sonawane Priyanka Machhindra			22
13	828	53182	Wable Ashvini Madhav			23
14	829	53230	Wable Sonali Balasaheb			23
15	830	53231	Wagh Rakhi Ashok			25
16	831	53183	Walve Mahesh Nandu			21

Internal Examiner

Potere

External Examiner

Khosat SR

"Karmaveer Shankarrao Kale Education Society's"

**SAU. SUSHILAMAI KALE ARTS,
COMMERCE & SCIENCE COLLEGE,
GAUTAMNAGAR**

Post. Kolpewadi, Tal. Kopergaon, Dist. : Ahmednagar. (M.S.) Pin - 423 602

Karmaveer Shankarrao Kale
Education Society's

SAU. SUSHILAMAI KALE COLLEGE
Arts | Commerce | Science

CERTIFICATE

ENVIRONMENTAL AWARENESS

YEAR 2019 - 2020

This is to certify that Shri./Smt./Ku. WAGH RAKHI

ASHOK of B.Y.B.A. / B.Com / B.Sc. Div _____

and Roll No. 830 Exam Seat No. 53231

has satisfactorily completed HISTORY practicals

in the Subject HISTORY OF KARWADI VILLAGE

as laid down by the Savitribai Phule Pune University of the academic Year

2019 - 2020

Subject Teacher

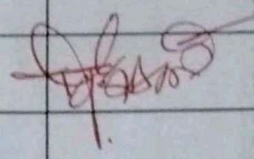
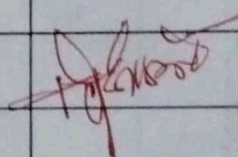
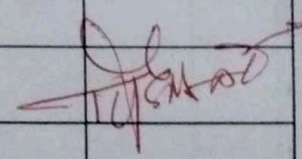
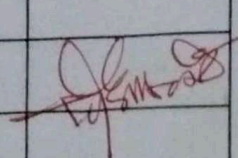
Co-Ordinator

Ext. Exam.

Head of Dept.

Principal

INDEX

Sr. No.	Name of Title	Page No.	Date	Remarks	Signature
①	प्रस्तावना				
②	मूहिनके				
③	इतिहास निवडीचे महत्त्व				
④	उद्देश्ये				
⑤	भौगोलिक स्थान				
⑥	गावची माहिती				
⑦	गावाचा शैक्षणिक विकास				
⑧	गावातील सामाजिक माहिती				
⑨	गावातील धार्मिक माहिती				
⑩	ऋण निर्देशक				
⑪	निष्कर्ष				
⑫	संदर्भसुची				

सौ. सुशीलामाई फाळे.
कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय. गौरीमठगव.

कारवाडी

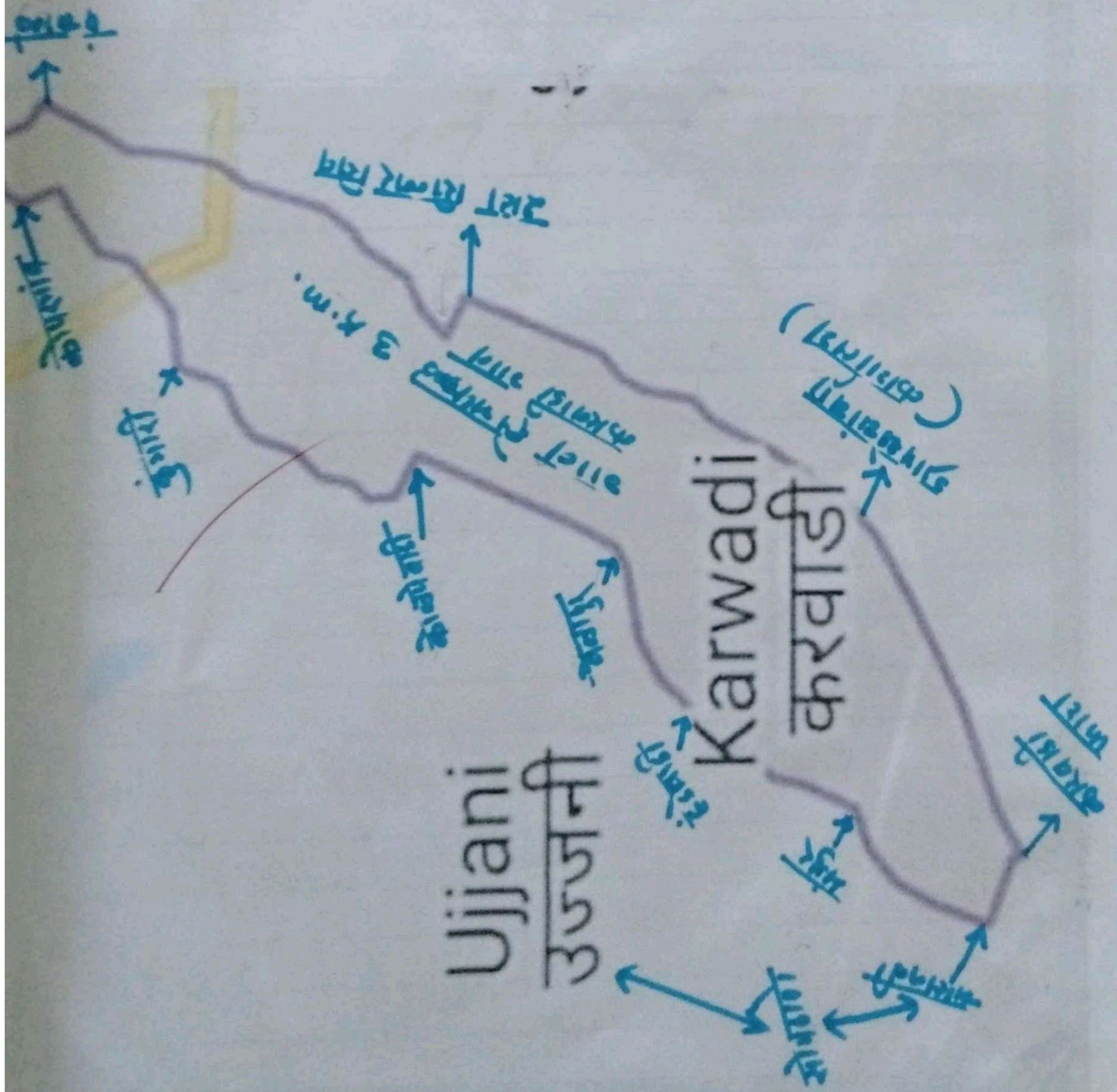
गावाचा

इतिहास

मार्गदर्शक शिक्षक - प्रा. पो. टि. वि. सी
वर्ग तृतीय वर्ष कला.

इतिहास विभाग

कारवाडी गावचा शैक्षणिक नकाशा

प्रस्तावना

पृथ्वी व मानव यांचा जवळचा संबंध आहे. मानवाने पृथ्वीवर वसाहती निर्माण केल्या. वसाहती निर्माण करून मानव वारजव्य करू लागला. आपण ज्या प्रदेशान, ज्या समाजान वारजव्य करतो त्या प्रदेशा विशेषीची, समाजा विशेषी (आपल्याला) स्वीकृत माहिती असणे आवश्यक आहे. गावामध्ये दडवाच्या दडामोडीची जाणीव असणे आवश्यक आहे.

गावामध्ये असलेला सामाजिक, सांस्कृतिक वारसा अमूल्य आहे. गावामध्ये वेगवेगळे शेत-उत्सव साजरे होताना. तसेच धार्मिक स्थळी यात्रा संपन्न होताना. गावानील लोकांचा मुख्य व्यवसाय तांबोती आहे. गावामध्ये विविध योजना राबवून केले जाताना. शेत बरोबरच इतर व्यवसाय ही केले जाताना. गावामध्ये विविध योजना राबवून विकास केलेला आहे. गावानील सामाजिक, राजकीय, आर्थिक, धार्मिक स्थिती ही उन्नत आहे.

गावाच्या विकासाबरोबरच गावानील लोकांचा विकास झालेला आहे. गावान सर्व सुविधा होत आहेत 'स्वच्छ गाव सुंदर गाव' या दृष्टीने गावान बऱ्याच सुधारणा केलेल्या आहेत.

गावानील विविध विकास योजना अंतर्गत वेळोवेळी निधी मिळून असून त्याच्या निधी

धोणे आवश्क आते. गावाचा विकास
करो ही मागपंचायतीची सुलभुन जबाबदारी
आते.

इतिहासाला धडवणे.

मानवाने धडवणे

दिवसाने दिवसाला धडवणे

भारताला !

गृहितके

गावातील ऐतिहासिक पार्वभुमी जावुन घेणे.

गावातील जुन्या व इतिहासिक पार्वभुमीची माहिती घेणे.

गावातील भौगोलिक राजकीय, धार्मिक, सांस्कृतिक माहिती समजुठ घेणे.

गावातील लोक जेनी कोठार्या पदधनीने करनान, कोठार्या अंताच्या वापर कशा पदधनीने करनान याची माहिती करण घेणे.

लोकांचे शहाणीमान घराची रचना, गावातील सुविधा, स्वच्छता या विषयी सखोल माहिती करण घेणे.

गावातील पुर्वीपाशुन चालन आलेल्या सथा, रुढी परंपरा, नवस केडव्याची सथा ई--- माहिती करण घेणे.

गावामध्ये एखादया ठिकाणावरनी जुन्या पध्दनीचे मंदिर असने. तेथे नवस केडव्याची पध्दन ईत्यादी---

गावातील तात्वीक विकास किंवा माहितीची
नवाखणी करणे.

गावातील संशोधनाच्या निरुत्साहाच्या आवी
घेणे व वैज्ञानिक कल्पनांच्या
संदर्भाने उदादिष्टे पूर्ण करणे.

गावातील सहकारी कार्य करणे संबंधाची माहिती
मिळवणे.

गावातील इतिलास संशोधना द्वारे नवीन
वस्तु स्थितीचा शोध घेणे.

आदिदले

- ① आपल्या गावाचा इतिहास साहित्य करून घेणे, व तो इतरांनाही सांगणे.
- ② गावातील धार्मिक रुढी, परंपरांची साहित्यी करून घेणे.
- ③ गावात घडून गेलेल्या काही घटना त्या नव्याच मागे राहिल्या त्यांचा कोठेही नामोल्लेख नाही. म्हणून संबोधन करून या घटनांची नव्याने ओळख करून देणे.
- ④ गावाच्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, धार्मिक परिस्थितीचा अभ्यास करणे.
- ⑤ गावाच्या पूर्वीच्या परिस्थितीस आठो सध्याच्या परिस्थितीत झालेले बदल जाणून घेणे.
- ⑥ गावातील लोकांचा व्यवसाय त्यांची परिस्थिती याची साहित्यी करून घेणे.

भौगोलिक स्थान

गावाचे स्थान :-
गावाचे नाव :- कारवाडी
तालुका :- कोपरगाव
जिल्हा :- अहमदनगर

संजुर् गावची लोकसंख्या :- २०००
कारवाडी रती :- ४००
पुरुष :- १२००

संजुर् गावचे क्षेत्रफळ :- ४००-०२ (हेक्टर आर)

कारवाडी गावची सीमारेषा :- संजुर्, ~~चरमणी~~, वडाचीवडी

शहा कारवाडी, वेलापूर, इंदेवाडी, शाहा, गोदावरी नदी इत्यादी...

गावाची माहिती

कारवाडी हे मंजुर गावची एक वाडी .
मुळ गाव हे मंजुर असुन हे कोपरगाव नालुक्यातील एक
छोटसे गाव आहे. हे गाव गोदावरी नदीच्या किनाऱ्यावर
वसलेले आहे. गोदावरी नदी ही माझीक जिल्ह्यातील
खबकोरवर येथेचि प्रवाहागिरी येथुन गोदावरी नदीचा
उगम होतो. व आंध्रप्रदेश राज्यातील राजमहेन्दी या
शहराजवळ गोदावरी नदी वंगोळच्या उपसागराला
जाकुन मिळते. कारवाडी हे गाव मंजुर गोदावरी नदीला
फुड सन १९६९ ला आला . सर्वान मोठा फुड गोदावरी
नदीला नेव्हा गावातील सर्वा कच्चे छारे पुरान वाडुन गेले.
गावान पुरानन काळानीचि सांगवानी छारे वाचली थामुळे
मंजुर येथुन काही लोक स्थानांतरिन झाले. ते कारवाडी
येथे अरव्य होने. येथे होनी होनी परंतु प्रगतीशील नव्हनी.
कारवाडी गाव हे रूनेच्या कडेकडेने वसले गेले. गावाची
३ कि.मी. अंतरावर वरनी वसली गेली. कारवाडी गावचा
इतिहास वा असा आहे की कारवाडी कस काटा ते संगमनेर
नालुक्यातील असफीर वावा परानि ५० फुटाचा कारवाळ दगड
एकाच टप्प्यान आहे. म्हणुन कारवाडीला कारवाळ पंचड
प्रमाणान असल्या मुळे कारवाडी हे गाव पडले. कारवाडी
गावाची ग्रामपंचायत सन १९९२ साली नवीन ग्राम
पंचायत दर्जा मिळाला . नेव्हा पासुन कारवाडी गाव मंजुर
गावाची कुटले गेले. कारवाडी गावची स्वतंत्र ग्रामपंचायत
शाली. अना स्थळाच्या परिस्थिती वधना कारवाडी गाव
हे तिन वाड्या वरुनीने नवाशपाला आहे.

गावच्या आर्थिक उन्नतीचा मुख्य स्रोत :

गावच्या आर्थिक विकास हा प्रामुख्याने शेती व्यवसायावरच अवलंबून आहे. गावातील 80% लोक ही शेती व्यवसायावरच गुंजलेली आहे. 20% लोक ही नोकरी आणि इतर व्यवसाय करताना. गावाचा विकास हा फुलविणे शेतीवर अवलंबून आहेत.

गावच्या उन्नतीसाठीची कामे :

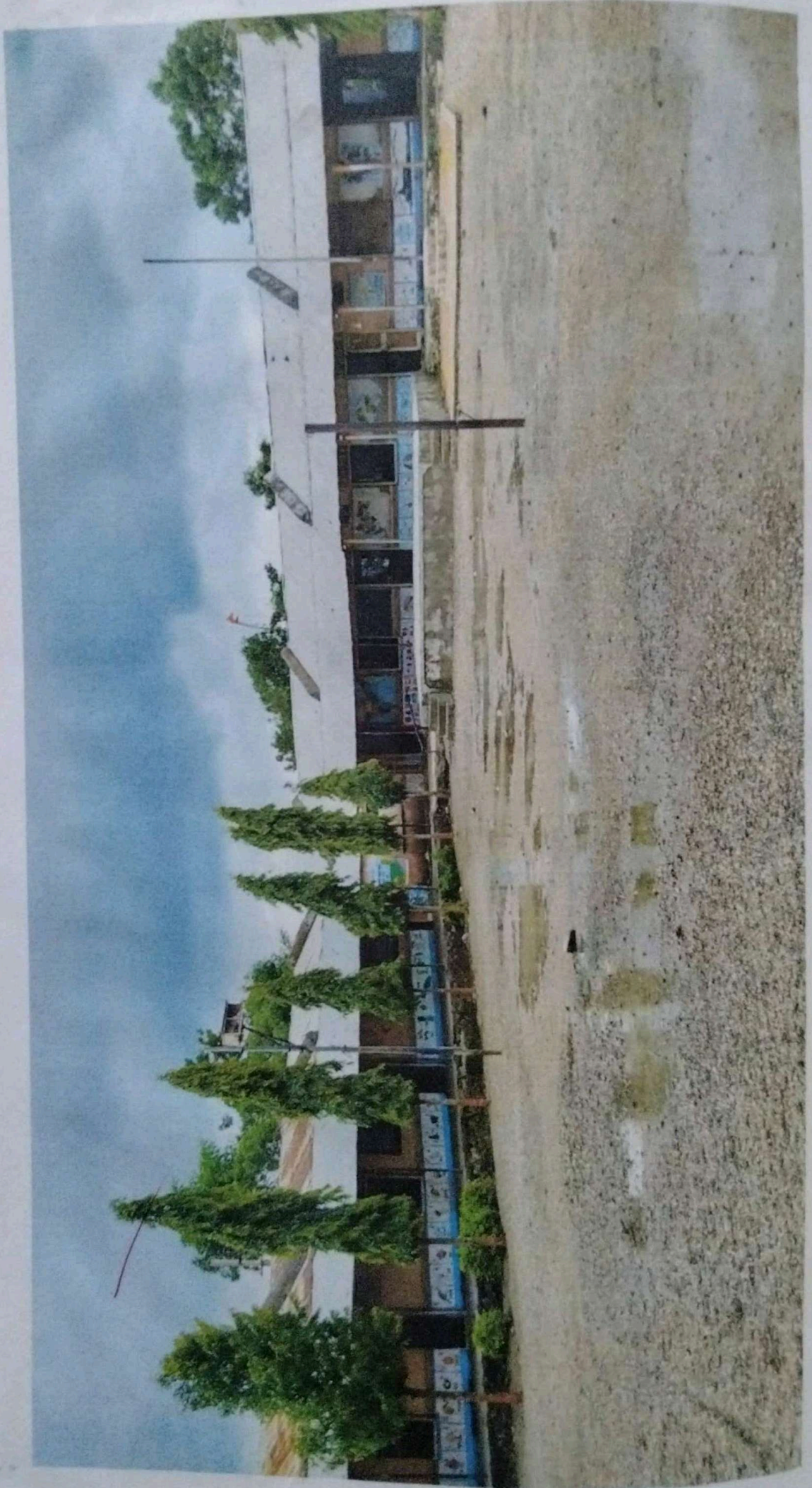
गावाचा विकास होण्यासाठी विविध योजना राबविणे आवश्यक असते. दैनंदिन जीवनाने आवश्यक असणाऱ्या वस्तूंची उपलब्धता करणे आवश्यक असते. तसेच गावच्या विकासासाठी गावामध्ये शाळा, ग्रामपंचायत नलाठी, कायलिय, आरोग्य केंद्र इ... ची स्थापना करणे आवश्यक असते.

रस्ते :

कारवाडी पाटा हा बीडी - लासलगाव हा मार्ग आहे. तसेच कोपरगावला जाण्यासाठी जोडवारा रस्ता कोळपेवाडी, वेलापुर हा आहे. कारवाडी गावानुन सिन्नर तालुक्याला जोडवारा रस्ता आहे.

सरकारी निधीतून ठक्कर बाबा या सरकारी योजनेतून धरापर्यंत सिमेंटचे रस्ते बनवले आहे.

जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळा, काण्हाडी (मंडूर)

शाळा

गावाचा विकास व्हाण्यासाठी अनेक योजना राबविल्या जाते. गावामध्ये जि.प. प्राथमिक डिजिटल शाळा आहेत. तसेच गुरु उमेदीचा स्कूल आहे. गावात 5 वी-8 वीपर्यंत शाळा आहे. त्यात (L.K.G) - (U.K.G) लॅटन मुळांना शाळा मिडियम स्कूल आहे. तसेच गावात 2 अंगणवाडी आहे. प्राथमिक शाळा ही आदर्श शाळा आहे. त्या शाळेन वेगवेगळ्या प्रकारचे उपक्रम राबविले जाते. शैक्षणिक आदर्श जि.प. प्राथमिक शाळा आहे. त्यात आदर्श शिक्षक पुरस्कार मिळालेले निंबाळकर सर आहे. त्या शाळेमध्ये शाळेतील मुलांना रोज पोषण आहार चांगल्या पद्धतीने दिला जातो. तसेच नेथिल शिक्षक मुलांना चांगल्या पद्धतीने ज्ञानार्जन करताना. प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांची संख्या 350 एवढी आहेत. त्यात मुले 200 मुली - 150 आहेत. शाळेतील मुले इन्डार व शिरनाथीय आहेत. कारवाडी गावातील गुरुजन गुरी असल्यामुळे तालुक्या जिल्हा अन्तर्गत विद्यार्थी प्रथम क्रमांक शेळान व विज्ञान प्रदर्शनात मिळताना. शैक्षणिक यतानी तालुक्यात एक नंबर आहे. तसेच त्या शाळेन विविध अर्थी चांगल्या प्रकारे खर्चाची घेताना. तसेच शैक्षणिक सवलत ही मोठ्या प्रमाणात खर्चाची रित्या दिली, पंतप्रधान कायसिय मोदीजींना भेट व सेवाद आला. अशी ही आमची कारवाडी गावची शाळा ही एक जि.प. प्राथमिक शाळा आदर्श शाळा आहे. तसेच 8 ते 10 पर्यंत गुरु उमेदीचा स्कूल आहे. इतना 10 वी मध्ये 100% निकाल मिळतो. हा एक गावचा व शिक्षक वर्गाचा आदर्श आहे.

बाजार :

करवाडी या गावी आठवडा बाजार शुक्रवारी नसल्यामुळे कोल्हापूरला मुख्य आठवडा बाजार असून, चासनाची येथे परा आठवडा बाजार भरला जातो. तसेच सिन्नर तालुक्यातील राहा हे गाव कोपगाव सिन्नर हे गावाची लष्कर शिव असल्यामुळे राहा येथे गुरुवारीचा आठवडा बाजार भरतो. ह्या बाजारांमध्ये सर्व प्रकारचा भाजीपाला, कलेकडधान्य, धान्य, तसेच विविध प्रकारची साईत्यांची विक्री केली जाते.

जमिन व पिके :

करवाडी या गावांमध्ये जमिन ही अत्यंत उत्कृष्ट पतीची आहे. जमिनींमध्ये काळी मृदा, तांबडी मृदा, रेतीची मृदा (वाळूकामय मृदा), मुरमाटी मृदा अशा विविध प्रकारच्या मृदा आहेत. काळी मृदा व शुपीक मृदा असल्याने उत्पादन मोठ्या प्रमाणात होते. काळी मृदा ही पिकांसाठी अत्यंत प्रोषक असते.

गावांमध्ये प्रामुख्याने कुस या पिकाचे उत्पादन जास्त प्रमाणात होतले जाते. त्याचबरोबर गहू, बाजरी, मका, सोरुंबीज, कांदी, कापूस या प्रकारची पिके होतली जातात. तसेच फळेभाज्या पालेभाज्या, दळ्यांमा यांचेही उत्पादन होतले जाताने. प्रामुख्याने आंबी व सपेरु या फळांमा जास्त प्रमाणात आढळते.

जोडधंदे :

शेती हा गावातील लोकांचा मुख्य व्यवसाय आहे. गावामध्ये शेती व्यवसायाला पुरक अनेक जोडधंदे शेतकरी करतात. यामध्ये मुख्यतः दुग्ध व्यवसाय, पशुपालन, कुकुटपालन इत्यादी-- व्यवसाय केले जातात. तसेच वीटअर्डी हा व्यवसाय गावामध्ये मोठ्या प्रमाणात चालतो.

मुख्यतः दुग्ध व्यवसाय असल्यामुळे शेतकऱ्यांना व मजदुरांना मोठ्या प्रमाणात दुग्धाचे प्रमाण मिळते. आमच्या गावामध्ये 5 दुग्ध डेरी आहेत. त्या सर्वांचे पॅसेट ऑनलाईन होते. आमच्या गावामध्ये साई दुग्ध संकलन केंद्र, सावित्रीबाई दुग्ध संकलन केंद्र, लजरंगबाई दुग्ध संकलन केंद्र, ज्योती संकलन केंद्र, या संधांचे दुग्ध सौराशि नामदेवरावजी परबने गोदावरी संघ कोपरगाव येथे जाते.

या सर्वा व्यवसायांमधून शेतकऱ्यांचा मोठ्या प्रमाणात आर्थिक विकास होतो.

जयकुमान मंदिर कारवाडी.

गावतील मंदिरे व वारनु हनुमान मंदिर

कारवाडी गावामध्ये हनुमान मंदिर या मुख्याने आहेत. ग्रामदैवत आहेत. हनुमान मंदिराची होळीच्या दुसऱ्या दिवशी शारा असते. त्या शारोच्या निमिनाने वाहेर गावीनोकरी करीन असलेली माणसे गावान येणुन मोठ्या उत्साहाने साजरा करतान. गावामध्ये मोठी शारा मरने. त्या शारोच्या निमिनाने कुरनीचा फड उभारला जातो. कुरनीचा वाडीस वाहेरुन मासांकीन पाहिलवान येतान. त्यांच्या वाडीस दिले जाते. आमचे गावचे ग्रामदैवत मारुनी असल्यामुळे मध्य असे मंदिर बांधण्यात आले आहे. त्याच्या भोवती समासुप नहार करव्यात आला आहे. मारुनी मंदिरामध्ये रोज सकाळी हरिपाठ व काकडा भजन होतान. आमच्या गावान मारुनी मंदिरामध्ये सजा मोठ्या प्रमाठान होतो. त्या सजा मुळे गावातील युवक, राजकीय फुडारी एकतीन असतान. असे आमचे मारुनीचे मंदिर आहेत.

स्वास्थ्य केंद्र

आमच्याकडे पं.पु. पांडुरंग शारुनी आठवले प्रेरित शांचे स्वास्थ्य केंद्र आहेत. त्याच्या मध्ये अणु अस्न केंद्राची उभारणी केली आहे. 1) मानु केंद्र 2) युवा केंद्र 3) बाळ संरक्षार केंद्र, 4) माहिला केंद्र, 5) युवती केंद्र 6) मानहार केंद्र आहेत. दादांच्या गिनेच्या विचारवर माणसा मध्ये आरुमीता जाठुन, ऐक्य भाव निमिति करुन माणसा मध्ये ज्ञान, कर्म, भक्ती प्रत्येक माणसामध्ये रुजवली आहेत. तसेच योगेश्वर कृषीचा प्रयोग राबवला जातो. त्या प्रयोगानुन मानवामध्ये देवावरचा भाव व कु-मानेवरचे प्रेम भगवंतानी दिलेला प्रत्येक गोष्टीची कृतज्ञता दादांनी त्यांच्या गिनेच्या विचारानुन भगवंतावरचे प्रेम देवावर कुसनी भावभक्ती नशुन कृतीभक्तीनुन सिद्ध करुन दिले आहेत.

संदर्भ सूची

ग्रामपंचायत मधील सरपंच, ग्रामसेवक व सदस्य, कर्मचारी यांचा मुलाखत घेऊन गावानील विकासाची कामे लोकसंख्या, मृत्युदर जन्मदर, गावाचे क्षेत्रफळ इत्यादी माहिती नमुद केली.

कुटुंबानील सदस्यांकडून तसेच ज्येष्ठ नागरिकांकडून माहिती समजून घेतली.

श्री हनुमान मंदिर दृष्ट करवाडी या धार्मिक स्थळाविरवी सांगितलेली आख्यायिका नमुद केलेली आहेत. तसेच गावानील मंदिरांची माहिती देखील नमुद केलेली आहेत.

विनायक